

JESUCRISTONËN CAISCË UNICAMA USAI 'IA

Aín Bëru Ñunshin Upí Nucën Papa
Diosan unibë 'iti

1 ¹Teófilo, 'én mi a pain buánmicë quiricanu cana Jesusan naínu cuainsama pain 'ixun 'á ñuicama a ñuiquin mi cuénéoxuan. ²An ca naínu cuainsama pain 'ixun Nucën Papa Diosan Bëru Ñunshin Upitan 'aquincë xun an aín bana unicama ñuixunun xutia caísacëxa. Acamax ca aín 'unánmicë uni 'iacëxa. Caístancëxun ca aňu cara 'ati 'icë quixun 'unánmiacëxa. ³Usoquin ñu 'atancëx bamaxbi ca baísquiacëxa. Usai 'itancëxun ca, ax ca asérabi baísquiaxa quixuan an caíscë unicaman 'unánun, 'uxë achúshi 'imainun mécën rabé nétën nétéax nétéax atumi chiquiracéacëxa. Usai 'iquin ca uisairai cara uni Nucën Papa Diosnan 'iti 'icë quixun atu 'unánmiacëxa.

I. JERUSALEMUAXA AN NUCËN PAPA DIOSAN BANA CUACË UNICAMA TIMËA (1.4-8.3)

⁴Naínu cuainsama pain 'ixun ca Jesusan aín 'unánmicë unicama, an uni bana ñuixunun xutia caíscë, a cacëxa:

—Jerusaléuax cuanxunma pan ca anuxunbi 'én Papa Diosan cacësabi oquin 'én mitsu ñuixuncë a pain caín.

⁵Asérabi ca Juanën uni 'unpaxan nashimiacëxa. Usa 'aínbi ca 'itsama nëtë

'icëma 'aínshi Nucën Papa Diosan aín Bëru Ñumshin Upí mitsubëa 'inun xuti 'icën.

Jesús naínu cuan

⁶Usatancëxun ca bëtsi nétën abë timéax bucuxun an uni bana ñuixunun xutia caíscë unicaman Jesús cacëxa:

—Nucën 'Ibu, nux cananuna Israelnën rëbúnqui 'ain, nun 'apu 'áishbi ca nun aintsimá 'icën. Usa 'ain ècaramina bérí nun aintsi achúshi nun 'apu 'inun méníoti 'ain?

—Cacëxunbi ca Jesusan atu cacëxa:

—'Én Papa Diosan ca an sináncësabi oquin uinsaran cara usai 'iti 'icë quixun méníocëxa. Uinsaran cara usai 'iti 'icë quixun camina mitsun 'unaniman. ⁸Usa 'aínbi camina Nucën Papa Diosan Bëru Ñumshin Upí mitsunu ucëbë aín cushiñu 'icanti 'ain. Aín cushiñu 'ixun camina mitsun 'én bana unicama ñuixunti 'ain, Jerusalén émanu, Judea mecamantu, 'imainun Samaria menu, 'imainun camabi menu cuanquin.

⁹Esauquín aín 'unánmicë unicama caíshi ca atun ismainunbi manámiquishi naí cuinan mapucëx istécëntimo nétéacëxa. ¹⁰Usai 'ia manámi bësuquin isabacébëbi ca uni rabé tari uxua pañucë atu nëbëtsi 'iacëxa. ¹¹Usa 'ixun ca atu cacëxa:

—Galileanu 'icë unicama, ¿aňuaquin caramina manámia isabatin? Jesús, axa bérí naínu cuancë, énëx ca mitsúnmi

cuania iscësa ësaribicuatsini utëcënuixun 'aia.

**Jesusan caíscë unicaman
atubë 'inun Matías caísma**

¹²Esauquian a uni rabëtan cacëx ca Olivete cacë matá anuaxa Jesús naínu cuancë, anuax aín 'unánmicë unicama Jerusalénu riquiancéxa. Olivete anuax Jerusalénu bëbatí ca rabé kilómetrosa 'iacëxa. ¹³Riquianx Jerusalénu bëbatancëx ca anua atux 'icë xubunu atsíanx manámia 'icë cata itsi anu cëñúruacëxa. Atux ca Pedro, Jacobo, Juan, Andrés, Felipe, Tomás, Bartolomé, Mateo, Alfeonén bëchicë Jacobo, Simón axa aín aintsin rabanan nëecë, a 'imainun Jacobonén xucën Judas, acama 'iacëxa. ¹⁴A unicamax ca atúxa 'icësabi oi 'i, Jesusan xucéantu 'imainun aín tita María 'imainun bëtsi xanucamabéribi timéax ami sinani Nucën Papa Diosbë banacëxa.

**Jesusan caíscë unicaman
atubë 'inun Matías caísma**

¹⁵Usa 'aish ca anu timéax Jesucristomi sináncë unicama ax ciento veinte xucénsa 'iacëxa. Usa 'ain ca Pedronén atu nëbëtsi níruxun cacëxa: ¹⁶—'En xucéantu, esauquin cana mitsu cain. Nucën Papa Diosan Bëru Ñumshin Upitan sinánmicëxuan Davidnën cuënéo bana quicësabi oi ca Judas, an Jesús uni bimicë, ax 'iixa. ¹⁷Judas ax ca nucamacëñunbia Jesusan aín bana ñuixunun caistancëxun 'unánmicë 'iixa. ¹⁸Usa 'ixunbi ca Jesús unin binun 'aquitancë xun a cupía bicë curíquinën me bitancëxbi, aín 'atima ñu 'acë cupí axbi ñumi natéequiquin aín pucucama antácai bamaxa. ¹⁹Usaía 'icë cuaxun ca Jerusalénu 'icë unicaman a me Acéldama caquin anéaxa, ax ca atun banan Imi Me quicë bana 'icën.

²⁰Salmos quiricanua cuënéo bana axa ésai quicësabi oi ca 'iixa:

Aín xubux ca éncë 'iti 'icën, anu ca uíxbi 'itima 'icën.

'Imainun ca ésairibi quia:

Bëtsi unin ca an éncë ñu mëeti 'ati 'icën.

²¹Enu ca an Jesusan nubë 'ixun ñu 'aia nubëtan iscë uni raíri 'icën. ²²Usa 'aish ca atux Juanéan nashimia 'aisha ax naínu cuantamainun nubë 'iixa. Usa cupí ca a unicama achúshinëxa Jesús ax ca bamatancëx baísquitécéanxa quixun nun 'acésaribi oquin unicama ñuixunun nubë birananti asábi 'icën.

²³Pedronén ésoquin cacëxun ca anu 'icë unicaman rabé uni, José, Barsabás caquin anéecë 'icébia Justo caquinribi anéecë, acëñun Matíasribi caísacëxa.

^{24,25}Usotancëxun abë banaquin ca Pedronén Nucën 'Ibu Dios cacëxa:

—An nubëtan mi ñu 'axunun min caíscë 'aishbi ca Judas mi ñu 'axuanxmabi aín 'ucha cupí anu ax cuanti anu cuanxa. Usa 'ain camina camabi unían aín nuitunën sináncë ñu 'unáncë 'ixun, min énë uni rabé uiira caramina Judasnën ñu mëeti 'anun caísa quixun nu ismiti 'ain.

²⁶Catancëxun ca uix cara 'iti 'icë isnxun ñuratsu pain niquin tancëxa, tancëxbi ca Matías 'iacëxa. Esauquian caíscë 'aish ca Jesusan aín bana ñuixunun caíscë uni mëcën rabé 'imainun achúshi, acamabé Matías biranancëxa.

**Nucën Papa Diosan Bëru
Ñunshin Upí aín unicamanu uá**

2 ¹Usa 'ain ca Pentecostés cacë netë ucëbë Jerusalénu 'icë achúshi xubunu timéax axa Jesucristomi catamëcë unicama bucüacëxa. ²Anu bucuxun ca suñúan upí 'icësai banacuatsinia naínuax aia cuacëxa. Cuacëxbi ca

anua bucucé xubu namé camabi tsitsiarati sharati banacéxa. ³Usai 'ishi ca tsi érénrucësa 'aish rëquiabati anu 'icé unicaman maxcánu cënúruacéxa. ⁴Usacébëhi ca Nucën Papa Diosmi cushii aín Béru Ñumshin Upitan 'imicëx anu 'icé unicamax bëtsi bëtsi banan banacéxa.

⁵Usa 'ain ca axa Nucën Papa Dios cuëencésabi oi 'iisa tancé judíos unicama, ax bëtsi bëtsi menuax Judea menu uax Jerusalénu tsoócëxa. ⁶A unicamax ca xubunu bucüaxa bëtsi bëtsi banan axa Jesucristomi catamëcë unicama banaia cuabiani a xubunu timénux riquiancéxa. Riquiani bëbai timëcamë'eoquin a xubunu 'icé unicamaxa banaia, atun banasabi camaxunbi cuati ca ratuti sináncasma-céxa. ⁷Sináncasmai ca atun bëmánan pëqui ratuti canancéxa:

—¿Galilea menuaxa ucé unishima cara axa xubunu timéax banacé unicama énëx 'icé? ⁸¿Usa 'icébì caranuna bëtsi bëtsi nëtënuax uá 'ixunbi atun bana nun banasabi 'icé cuatin? ¿Uisa 'aish cara usa 'iti 'icé? ⁹Nux cananuna Partia, Media, Elam, Mesopotamia, Judea, Capadocia, Pontus, Asia, a mecamanuax ucé 'ain. ¹⁰Imainun cananuna Frigia, Panfilia, Egípto, 'imainun Africa menu 'icé éma raíri Cirene 'ucéa 'icé anuax ucé 'ain, 'imainun cananuna Roma émanu 'icé judíos unicama 'imainun raírinëx judíosma uni 'ixunbia an usai judíos uni 'iti Moisésnén cuénéo bana quicésabi oquin 'acé 'ain. ¹¹Imainun cananuna Creta cacé nasínu 'icé 'imainun Arabia cacé menu 'icé unicama 'ain. Usa 'ixunbi cananuna énë unicaman, uisaira oquin cara Nucën Papa Diosan ñu 'aia quixuan ñuia nun banan quicésai quia cuatin.

¹²Usai 'icébë ca camáxbi ratuti sináncasmai canancéxa:

—¿Uisa 'aish cara usa 'iti 'icé? ¹³Usaia quicébëhi ca raírinëx ami cuai —ñu bata xéaxbi sapi ca paëncanxa —quiax canancéxa.

Timëcamë'eoquin unicama Pedronën ca

¹⁴Canancébë ca Pedro abë 'icé mëcën rabé 'imainun achúshi unibë nirui munuma banaquin cacéxa:

—Judíos unibu 'imainun Jerusalénu 'icé unicama, mitsúnmi 'unánun ca 'én mitsu camainun cuat. ¹⁵Mitsun sináncëxa énë unicamax paéncë 'aínbi ca bari xamárucëma pain 'ain asérabi paéncëma 'icén, ¹⁶An Nucën Papa Dios quicé bana uni ñuixuncé uni, Joel cacé, an cuénéo bana quicésabi oi ca ésaí 'ia. A banax ca ésaí quia:

¹⁷Nucën 'Ibu Diosan ca caia: Mecama cénúcëma pain 'ain cana unicamanu 'én Béru Ñumshin Upí atubé 'inun xuti 'ain. Xucëxun ca Israel unicama, xanu 'imainun bëbu, anbi 'ex quia bana uni ñuixunuxun 'aia. 'Imainun ca bénábu unicamanribi 'én ismicëxun ñu isnxun 'aia. Caniacéce unicamanribi ca 'én 'amicëxun namánuuxun 'aia.

¹⁸Usaribi oquin cana an 'én bana cuacé bëbu 'imainun xanu, abëa 'inun 'én Béru Ñumshin upí 'inánu-xun 'ain. 'Ináncëxun ca 'ë ñuixun uni ñuixunuxun 'aia. ^{19,20}Én 'imicëx mecamá cénúti nëtë 'icëma pan 'ain cana a isia ratutí ñu naínuia unicama ismiti 'ain. Usonan cana menuaribí unin sináncëma ñu, imi 'imainun tsi 'imainun tsin cuin, acamaribi isminuxun 'ain. 'Imainun ca bari bëánquimainun ca 'uxë imisa 'inuxun 'aia. ²¹Usai 'icébë ca uinu 'icé unicaman cara aín 'Ibu Dios 'ë ñucatia, acamax ca 'énan 'inux iéccë 'inuxun 'aia.

Usai ca Joelnën cuënöö bana quia.

²²Usaquin canan ca Pedronën ésaquinribi cacëxa:

—Israel unicama, 'én mitsu camainun ca cuat: Jesús Nazaretnu 'icë, an ca Nucën Papa Diosan 'amicëxun mitsúnmì ismainunbi, ax ca Nucën Papa Diosnuax uá 'icë quixuan unicaman 'unánun, uni itsian 'acëma ñuira 'axa. An 'acë ñucama camina mitsun 'unan. ²³Usoquian ñu 'acëbi camina mitsun unfan 'ináncëxun bixun 'aisama uni rabéçëñun i curúsocënu matásmitancëxun bamamian. Usai ca 'iti 'icë quixuan, énë nêtë unitisama pain 'ain Nucën Papa Diosan mëniosabi oi ca 'ixa.

²⁴Usoquian unin 'acëbi ca Jesús a Nucën Papa Diosan baísquimiaxa, uisatimoia tsónun. Ax asaribi cushiira 'icëa uinu 'icë unínbì ashiquin bamamisama 'icë ca Nucën Papa Diosan aín Béchicë baísquimiaxa. ²⁵David ax ca Jesús ñui ésai quiacëxa:

'En cana Nucën 'Ibu 'ëbëbi 'ia isan.

'Ex racuëti masá nuitununma ca ax 'én mëqueu 'icën. ^{26,27}Usa 'ain cana chuámashirua tani cuëeni bana upitainshi banan. 'Ex bamaxbi anu uni bamatancëx aín bëru ñumshin 'icë, anu 'én bëru ñumshin 'inun camina éntima 'ain. Usoquin camina, minan 'icë upí isquin bamacëbi 'én namicama chéquinun 'é 'imitima 'ain. Usa cupí cana, bamaxbi cana baísquiti 'ai quixun sinani mimi catamëti cuëenin. ²⁸Min camina upí nuituñu 'aish chuámashirua tsónun 'é 'unánmian. Usa 'ixun camina 'ëbë 'ixun chuámashirua tani cuëenun 'é 'imiti 'ain.

Usai quiquin ca David an Jesús ñuiquin cuënöocëxa.

²⁹'En xucéantu, asérabi ca nucën rara, David, bamatancëx me quinu mënioce

'iacëxa. Usoquian anu 'acan ax ca bëri nêténbi anu 'icën. ³⁰David, ax ca an Nucën Papa Dios quicë bana unicama ñuixuncë 'iacëxa. Usa 'ixun ca paránu-xunma Nucën Papa Diosan —min rëbúnqui achúshinëx ca judíos unicaman 'apu, Cristo, 'inuxun 'aia —quixun cá bana a 'unáncëxa. ³¹Usa 'ixun ca David an béráma 'unánxun 'acësoquin, aín rëbúnqui Cristo axa bamatancëx baísquiti a ñui, bamatancëbi ca aín bëru ñumshin anu uni bamacëcama cuancë, anu éncëma 'ianan aín namicamaxribi chéquitima 'icë quixun ñuiacëxa. ³²Davidnën cuënöeo bana quicësabi oquin ca Nucën Papa Diosan Jesús bamacëbi baísquimiaxa quixun cananuna nucamanbi 'unan. ³³A ca Nucën Papa Diosan abë 'Apu 'iti aín cushinbi baísquimiquin an cásabi oquin aín Bëru Ñumshin Upí 'inánxa. Usa 'ain ca ami mitsun isanan cuacë ñucama, énëx aín Bëru Ñumshin Upitan 'imicëx ésai 'ia. ^{34,35}David ax ca naínu cuanma 'icën. Naínu cuanxunmabi ca an ésai quicë bana cuënöocëxa:

Nucën 'Ibu Diosan ca 'én 'Ibu Cristo caxa: Axa mimi nishcë unicama 'én mi 'ibuamimainun camina 'én mëqueu 'ianan 'ëbë 'apu 'iti 'ain.

³⁶Usa 'ain camina mitsux Israel unicama 'ixun asérabi 'unánti 'ain, mitsúnmì i curúsocënu matásmicë, a Jesúsbi ca Nucën Papa Diosan nucën 'Ibu 'imianan axa utin nun caíncë, Cristo, a 'imiaxa.

³⁷Ésoquian cacëxun cuati —'atimabi cananuna 'a —quixun sinani ratúquin ca Pedrocëñun abéa 'icë unicama ñucáquin cacancëxa:

—'En xucéantu, 'atimabi cananuna usoquin a 'an. ¿Upí 'inx caranuna bëri uisai 'iti 'ain?

³⁸Cacëxun ca Pedronën atu cacëxa:

—'Atimoquin sinánxunbi camina sinanaquin, upí oquin Nucën Papa

Diosmi sinánti 'ain. Usai 'itancëx camina mitsun 'uchacama térencé 'inun Jesucristomi catamëti nashimicë 'icanti 'ain. Usai 'icébétan ca Nucën Papa Diosan aín Bérü Ñumshin Upí abëmi 'inun mitsu 'inánti 'icën.³⁹ Ènë banamax ca mitsu 'imainun mitsun bëchicë cama 'imainun bëtsi unicamanribi cuati oquin Nucën Papa Diosan mënío 'icën. Amia sinánmisa tancë unicamanribi cuati oquin ca usoquin ménfocëxa.

⁴⁰Usoquin canan ca bana rafriribi ñuixunquin Pedronën 'ésèquin cacëxa:

—Ènë nëtënu 'icë unían a 'unáncema 'aínbi camina mitsux Jesucristomi sinanati Nucën Papa Diosnan 'inux iéti 'ain.

⁴¹Usaquian Pedronën cacëxun cuauquin ca 'itsa unin —asérabi ca a bana 'icë —quixun sináncëxa. Sinani ca a nëtënbí nashimicë 'aish tres mil uniribishi axa Jesúsmi sináncë unicamabé 'iacëxa.⁴²Usai 'itancëx ca an bana ñuixunuan Jesusan caíscë unicaman bana ñuia cuauquin upí oquin sinani camáxbi nuibanancëxa. Nuibanani ca camabi nëtëñ timéquin, ènima Nucën Papa Diosbë bananan pán tècénpxaxun pi, camáxbi achúshinén sinánsashi 'aish a émanu bucüacëxa.

Axira pain Jesucristomi sináncë unicamaxa usai 'iá

⁴³Usa 'ain ca atun 'aia isía, a émanu 'icë unicamax ratúmainun aín bana ñuixunuan Jesucristonén caíscë unicaman uni itsin 'acéma ñu 'acëxa.

⁴⁴Usomainun ca axa —asérabi ca Jesusan cushínbi ñu 'aia —quixun sinani Jesucristomi catamëcë unicamax bëtsibë bëtsibë nuibanani camáxbi ñuñu 'inux atun ñu 'inánani 'aquinancëxa.⁴⁵Usai 'iquin ca atun ñu maruanan aín me maruxun curíqui bixun ñuñuma unicama 'ináncëxa.⁴⁶Camabi nëtëñ

anuxun Nucën Papa Dios rabiti xubunu a rabinux timéanan ca atun xubunuribi timéxun Jesúsmi sinánquin tècénpxaxun pán pianan bëtsi ñuribi piquianani cuëeni bëtsibë bëtsibë nuibanancëxa.

⁴⁷Usaí 'ia isquin ca axa atubë timécéma unicaman —atus ca asérabi upí nuitoñu 'icë —quixun sináncëxa. Sinania ca uicamax cara ainan 'iti 'icë acamaxa Jesucristomi sinánun Nucën 'Ibu Diosan 'imiacëxa.

Aín niti bëtsicë uni pëxcúa

3 ¹Usa 'ain ca bari cuabúcëbë a las tres 'ain camabi nëtëan 'icësabi, Pedrobë Juan anuxun Nucën Papa Dios rabiti xubunu abë banai cuancëxa.

²Cuanz bëbaquin iscëbí ca uni achúshi aín niti bëtsicë, usabi bacéan, anu tsoócexa. Camabi nëtëan bëxun bëxun tsóngcancëxun ca anuxun Nucën Papa Dios rabiti xubu aín xécuë Upíra cacë, anuxun unicama atsinia curíqui ñucácexa.³Usa 'ixun ca anu tsóxun Pedrocëñun Juan atsini aia isquin, curíqui isa 'inánun quixun cacëxa.

⁴Cacëxunbi ca Juanbëtan isquin Pedronën cacëxa:

—Nu ca is.

⁵Esaquian cacëxun ca —'ë sapi ca curíqui 'inánti 'icë —quixun sinani cuëenquin caíancëxa.⁶Caíncëxunbi ca Pedronën cacëxa:

—Curíquiñuma cana 'ain. Usa 'aínbi cana bëtsi ñun mi 'a quinti 'ain. Jesucristo, Nazaretnu 'icë, an 'ë 'amicëxun cana mi cain, niruquiani ca cuantan.

⁷Caxun ca aín mëcën mëquenén mëínquin biruacëxa. Usocëxëshi ca aín uxútcuru 'imainun aín taë cushi niisa 'inun pëxcúacëxa.⁸Pëxutishi munuma niruishi nitsi cuëeni chirini, Pedro 'imainun Juanbë anuxun a rabiti xubunu atsíñquin ca Nucën Papa Dios

rabiacëxa. ⁹Usai 'iquin Nucën Papa Dios rabia nitsia ca camabi unin isacëxa. ¹⁰Isi ca, ènë unix ca an anuxun Nucën Papa Dios rabiti xubu xëcüë Upíira cacë, anu tsóxun uni curíqui ñucácë a 'icë quixun 'unani atum bëmánan pëqui ratúcan-cëxa.

**Anun uni nicë, Salomón cacë, anuxuan
Pedronën bana ñuixuan**

¹¹A unin ca Pedrocëñun Juan ènquinma 'aracaraishiæcëxa. Usa 'aísha anuxun Nucën Papa Dios rabiti xubu amo anun uni nicë, Salomón cacë, anu a rabébëbi cuania isi ca ratuti abáquiani cuanx anu timécancëxa. ¹²Usaria isquin ca Pedronën anu timécëcama cacëxa:

—Israel unicama, ¿uisacatsi caramina ènë isi ratutin? ¿Uisacasquin caramina nu ñachaira ñachain? Nun cushínbi isanuna 'a quixun sapi camina sinánca-nin. Nux upí 'ixun isanuna ènë uni nimia quixun sapi camina sinánca-nin. ¹³Usama ca. Nucën Papa Dios, aira nucën rara Abraham, Isaac, Jacob acama 'imainun nucën raracama 'imainun nucën chaitiocëcaman rabia, an ca aín Bëchicë Jesús asaribi cushi 'inun 'imiaxa. Usa 'icëbi camina uni isa 'aminun quixun mitsun 'apucama 'ináncan. 'Ináncëa Pilatonën einsa tancëbëbi camina mitsux cuëencëma 'ain. ¹⁴Usai 'iquin camina axa ñu 'atima 'acëma 'aish upíira sinánñu, a chiquínun caquinma, an uni 'acë uni a chiquínun quixun mitsun Pilato can. ¹⁵Usoquin camina mitsun an unicama Nucën Papa Diosnan 'inúxa abë 'inun 'imiti, Jesus, a uni 'amian. Usoquinmi 'amicëxa bamacëbi ca Nucën Papa Diosan a baísquimiaxa. Bamacëa baísquimicë cananuna nun asérabi isan. ¹⁶Usa 'ain ca nux asérabi ami sináncë 'ixun —Jesusan ca ènë uni pëxcuti 'icë —quixunu nun sináncëbë, mitsúnmi a iscë 'ixun 'unáncë

uni ènëx upiti pëxcúaxa. Jesucristonëan pëxcutisa tancëbëtan nun 'aquincëx ca upitiira pëxcúaxa quixun camina iscanti 'ain.

¹⁷Ésoquin catancëxun ca Pedronën amiribishi cacëxa:

—'En xuceántu, cana mitsu cain, 'en cana 'unanim, asérabi ca ax Nucën Papa Diosan Bëchicë 'icë quixun 'unánxunmai-shi camina mitsun 'apucamabëtanh, mitsun Jesúsi uni 'amian, ¹⁸Usa 'aínbì camina mitsun, an sinánmicëxun uni ñuixuncë unicama Nucën Papa Diosan usaia Cristo 'iti ñuiquian cuëñomia banaxa quicësabi oquin 'acan. A banax ca quia, Nucën Papa Diosan ènu unun xuá, Cristo, ax ca paë tani témérati 'icë quiax. ¹⁹Usa 'ain camina 'atimaquin sinánxunbi sinanaquin mitsun 'uchacama térëncë 'inun Nucën Papa Diosmi sinánti 'ain. Ami sináncëxun ca Nucën 'Ibu Diosan mitsun 'uchacama térëanán chuámarua 'inun mitsu cuëñemiti 'icë. ²⁰Usonan ca Jesús, axbi Cristo 'icë, a Nucën 'Ibu Diosanbi béráma méniosabi oi mitsun 'apu 'inun ènë menu utécenun quixun xuti 'icë. ²¹Ucëma pan 'aísha Jesucristo anu ax 'icë anu 'imainun ca Nucën Papa Diosan, an ax quicë bana uni ñuixuncë unicaman cuëñosabi oquin, camabi ñu sénéonti 'icë. ²²Moisésnën ca béráma nucën rara judíos unicama ésaquin cacëxa: "An 'ë 'imicësabibi oquin ca Nucën 'Ibu Diosan mitsun rëbúnqui achúshi an ax quia bana unicama ñuixunti 'imiti 'icë. 'Imicëxuan an atu cacësabi oi ca mitsun rëbúnquicama 'iti 'icë. ²³Uinu 'icë unin cara an ñuia, aín bana cuatima, ax ca Nucën Papa Diosnanma 'aish Israel unima 'iti 'icë".

²⁴Moisésnëan usaquin cuëñosabi oquin ca Samuelnën pan 'acëbëtan an Nucën Papa Dios quicë bana uni ñuixuncë uni raírinënbibi, Cristo uti nëtë ñuiquin unicama ñuixuancëxa.

²⁵Ésoquin canan ca Pedronën ésaquinribi cacéxa:

—A unicaman axa uti ñuia, ax ucé cupí camina mitsúnribi chuámarua 'inuxun aín bana cuati 'ain. Usai 'iti oquin ca Nucén Papa Diosan béráma mitsun rara Abraham ésaquin cacéxa: "Min rëbúnqui achúshi cupí ca camabi menu 'icé unicamax cuéenixun 'aia".²⁶Nucén Papa Diosan ca aín Béchicé bamacébi baísquimitancéxun judíos unicama mitsunu pain xuaxa, mitsúnmi a isi ami sinanaquin ñu 'atima 'ati énun quixun.

**Unicaman Pedro 'imainun
Juanmi atun 'apucama manon**

4 ¹Usaquian Pedrobétan Juanén camainun ca judíos sacerdotecama 'imainun anuxun Nucén Papa Dios rabitu xubunu 'icé policíanen cushi 'imainun saduceo unicamax uacéxa. ²An —bamaxbia Jesús baísquicé 'ain ca camabi uníxribi bama 'aíshbi baísquiti 'icé —quixun unicama ñuixuncé cupí ca axa ucé unicamax Pedro 'imainun Juanmi nishacéxa. ³Nishi atúan bana ñuixuncébë uquin ca Pedrocéñun Juan bibianquin buáncéxa. Buánxun ca bari cuabúcëbäa imé 'ain, iméshiira ñucánuan pécaratamainun sipunu atsínmiacéxa. ⁴Usa 'aínbì ca an a ñuiquin bana ñuixuncéxun cuati Jesúsmi cataméccë unicamax 'itsaira 'iacéxa. Acamax ca xanucéñunma nucé bénecamaishi tupúncëx cinco milsa 'iacéxa.

⁵Sipuonx pécaracébë ca judíos unibunën 'apucama 'imainun caniacéccë unicama 'imainun an Moisésnën cuénëo bana 'unáncë unicama, Jerusalénu timéacéxa. ⁶Acamabë ca judíos sacerdotenën cushima 'apu, Anás, a 'imainun Caifás, Juan, Alejandro 'imainun judíos sacerdotenën cushima-

man aintsi 'ibucamaribi anu timéccë 'iacéxa. ⁷Anu timéxun ca Juancéñun Pedro sipunua bénun quixun suntáru xuacéxa. Xucéxuan chiquínbétsinquin bëxun suntáruntén axa timéccë unicama nübétsi nitsíncë ca anu 'icé 'apucaman ñucacéxa:

—¿Uían 'amicéxun caramina aín niti bëtsicé uni pëxcüan? ¿Uisa cushiñu 'ixun caramina 'an?

⁸Nucacéxun ca Nucén Papa Diosan Bëru Ñumshin Upitan quimicéxun Pedronën cacéxa:

—Judíos 'apucama 'imainun caniacéccë unicama, cananuna mitsu cain:⁹Aín niti bëtsicé unia pëxcúcë ñuiquin camina uisai cara pëxcúonxa quixun nu ñucatin. ¹⁰Usa 'ain cananuna Israel unicaman 'unánun mitsu cain, Jesucristo, Nazaretnu 'icé mitsúnmi i curúsocénu matásmicéx bamacébia Nucén Papa Diosan baísquimicé, an 'imicéx ca mitsúnmi iscë énë uni pëxcúonxa.

¹¹Cuénëo bana axa ésaí quicé a camina 'unan, an maxax xubu 'acé unían a cuéenquinma raírishi caísun biquin racáncë maxax 'aíshbi ca a maxax bérí ami a xubu cushima 'icén, itá upímia xubucama cushima usaribiti. A banaxa quicésaribiti ca Jesucristo ami aín unicama cushima 'iti 'icé quixun ca Nucén Papa Diosan bérí méníoxa.

¹²Nucén Papa Diosan ca nuxnu nun 'uchacama téréncë 'aish abë 'inúan an nu iéminun Jesúséshi 'imiaxa. Usa 'ain ca an Nucén Papa Diosnan 'inun nu iémiti bëtsi uni 'áima 'icén.

¹³Usa 'ain ca Pedrobétan Juanén quirica 'unáinracéma 'ianan 'apuma 'ixunbi racuéquinma unicama bana ñuixunia isi judíos 'apucamax ratúacéxa. Usai 'iquin ca —énë uni rabëtax ca axa Jesúsbë nice a 'icé —quixun sináncéxa. ¹⁴Usaqin sinánmainun ca a pëxcucé uni axribi atubë niacéxa. Nitsia isquin

ca uisoquinbi Pedrocëñun Juan cacanma 'icën.¹⁵ Caquinmabi Pedrocëñun Juan èmánxun caínun quixun chiquíntancëx ca atúxbi ñucacanani èsai canancëxa:¹⁶ —¿Uisa caranuna ènë uni rabé oti 'ain? Ènëna ca uni itsin 'acëma ñu 'axa. Usoquian 'acë ca Jerusalénu 'icë unicaman 'unania. Usa 'ain cananuna, usama ca quixun catima 'ain.¹⁷ Caquinmabi cananuna uni raírinéan cuanúnma èsoquin a rabé cati 'ain, Jesús ñuiquian uinu 'icë unibi catécenxunma 'anun. Jesús ñuiquinmi uni bana ñuixuntécenia cananuna mitsu castícantí 'ai quixun cananuna cati 'ain.

¹⁸Usai canantancëxun ca Pedrocëñun Juan cuénxun cacëxa:

—Jesús ñuiquin camina uinu 'icë unibi bana ñuixuanan 'unánmitécëntima 'ain.

¹⁹Cacëxunbi ca Pedrobëtan Juanën atu cacëxa:

—Mitsúnbì ca sinan, ¿Nucën Papa Dios cara cuéenti 'ic, nun nu aín bana manuanan mitsu banaishi cuati?²⁰ An ñu 'aia isananu nun cuacé Jesusan bana ènë cananuna unicama ñuixuntécënti èntima 'ain.

²¹Usaquin cacëxun ca 'apucaman castícainsa tanquinbi, atun uni pëxcucë cupía unicaman Nucën Papa Dios rabicëbëtan 'ama 'icën. Usa 'ixun ca —ñuixuntécenia caranuna mitsu uisoti 'ai —quixuinshi catancëxun cuantánun èancëxa.²² Axa pëxcútisama 'aishbi pëxcúcë uni ax ca cuarenta baritia inúce 'iacëxa.

**Aín unicaman Nucën Papa Dios
aín cushia 'inánun ca**

²³Usa 'ain ca cuanxun Pedrobëtan Juanën —judíos sacerotenën cushicamabëtan ca caniacëcë unicaman nu usaquin caxa —quixun aín raíri ñuixuancëxa.²⁴ Ñuixunia cuaxun ca

camáxbi abë banaquin Nucën 'Ibu Dios cacëxa:

—Min camina naí, me, bacacama unionan camabi ñuribi uniocëن.²⁵ Min Bëru Ñunshin Upitan 'imicëx ca nucën rara David, an mi rabicë, ax èsai quiacëxa:

¿Uisa cupí cara judíosma unicamax tsuáquirui nishia? ¿Uisa cupí cara unicaman 'atimaquin sinanin? Atúan usaquin sináncëxbi ca ñancáishi 'iti 'icën.²⁶ Nucën 'Ibu Diosmi 'ianan ca aín Bëchicë Jesucristomiribi 'i ènë menu 'icë 'apucama tsuáquiruaxa, aín tucuricucamaxribi ca ami 'i timéaxa.

²⁷David quiásabi oi ca asérabi ènë èmanuax Herodesbë Poncio Pilato 'imainun judíosma unicama 'imainun Israel unicamaxribi, min Bëchicë upíira sinánñu, Jesús, ènë menu unúmi caísa, ami nishi tsuáquirui timéaxa,²⁸ usai ca 'iti 'icë quixunmi mëniosabi oi ca usai ami 'iaxa.²⁹ Usa 'ain camina a unicamaxa usai numi 'esénancë a bana min 'unánquin, racuéquinma nun min bana uni ñuixunun nu 'a quinti 'ain.

³⁰Aquianan camina min Bëchicë upíira sinánñu, Jesús, aín cushin, uni 'insíncë pëxcütanun uni itsin 'acëma ñu 'anun nu 'amiti 'ain.

³¹Usaquin abë banaquin Nucën Papa Dios catancëxa sénéncancëbë ca anua bucucancë xubu ax shaíquiacëxa. Usaí 'icébëshi aín Bëru Ñumshin Upí atunu ucébëtan ca an quimicëxun racuéquinma Nucën Papa Diosan bana unicama ñuixuancëxa.

An Jesúsmi sináncë unicama ñu 'inánan

³²Usa 'ain ca axa Jesús ñui quicë bana cuati ami catamëcë unicaman, camaxunbi bëtsin sináncësa oquin sináncëxa. Camaxunbi ca sináncëxa,

—ën 'aracacé ñucamax ca 'énanshima, camabi uninansa 'icé —quixun.

³³Usaxun ca Jesusan aín bana ñuixunun caíscé unicaman atun iscé 'ixun, Nucén 'Ibu Jesúz bamacé 'aíshbia baísquicé ñuiquin, racuéquinma upí oquin Nucén Papa Diosan 'aquincéxun unicama ñuixuancéxa. Usa 'ain ca an bana ñuixuncé unicamacéñun an aín bana cuacé unicamaribi upí sinánñu 'aish cuënen Nucén Papa Diosan 'imiacéxa.

³⁴Uinu 'icé uníxbi ca anun aín piti aín chupa marutiñuma 'íama 'icén. Naënu unicaman atun naë marumainun ca xubuñu unicamanribi atun xubu maruacéxa. ³⁵Maruxun curíqui bixun ca Jesusan aín bana ñuixunun caíscé unicama 'ináncéxa. 'Ináncéxun bixun ca atun uinu 'icé unix cara anun aín piti, aín chupa maruti 'áfima 'icé, a curíqui mëtícaquin 'ináncéxa. 'Ináncéx ca uni achúshiratsubi ñuñuma 'íama 'icén.

³⁶Axa usai 'aquinanancé unicama achúshi ca Levitan rëbúnqui, José cacé, Chipre nasínu 'icé, 'iacéxa. Ax ca Jesusan caíscé unicaman Bernabé caquinribi anéce 'iacéxa. A banax ca an masá nuitutiabi cuëñmicé qui quicé 'icén. ³⁷Usa 'ixun ca Bernabénen aín naë maruxun curíqui bixun bëxun Jesusan caíscé unicama 'ináncéxa.

Ananíasbëa Safira 'ucha

5 ¹Usa 'aínbi ca bëtsi uni, Ananías cacé, aín xanu, Safira cacé, abëtan aín naë maruquin curíqui biacéxa.

²Bixunbi ca aín xanúan 'unáncébi, naë cupí bicé curíqui mësú aínanbi 'inun nanan acamaishi isa biaxa quixun paránquin mësúishi buánxun Jesusan caíscé unicama 'ináncéxa. ³Inania ca Pedronén cacéxa:

—Ananías, ¿uisacasquin cara ñumshin 'atimanén 'apu, Satanás, an 'ibuaquin, Nucén Papa Diosan Bëru Ñunshin Upí

paráncësa 'ixunmi me cupími bicé curíqui mësú binun mi sinánmiax?

⁴Minan 'aish ca a me maruxunmi a cupí bicé curíqui mix cuëncésabi oquin 'ati asábi 'ixa. ¿Uisa cupí caramina cëmëti sinan? Mix usai 'icé ax ca unimishi cëmécëma 'icén. Camina Nucén Papa Diosmi cëmëan.

⁵Esai quia cuatishi ca Ananías nipacëti bamacéxa. An usai bamacé ñuicania cuacé unicamax ca racuéiracéxa. ⁶Bamacébë uxun ca anu 'icé bëná unicaman chupan rabúnbianquin buánxun Ananías maíancéxa.

⁷Usai 'ian rabé 'imainun achúshi hora 'icébë ca aín xanuribishi aín bënëa bamacé 'unánxmaishi uax xubunu atsíancéxa. ⁸Atsinia ca Pedronén cacéxa:

—Ë ca ñuixun. ¿Min me cupí caramina énë curíquicamaishi bian?

Cacéxun ca xanun cacéxa:

—Usa ca aín cupí 'ixa, ashi cananuna bian.

—Cacéxunbi ca Pedronén cacéxa:

—¿Uisaira 'ixun caramina Nucén Papa Diosan Bëru Ñumshin Upí parani ami 'uchati min bënëbëtan sinan? Bëná unicama ca min bënë maínbëtsini aia. Atun ca usaribitimi bamaia miribi buánti 'icén.

¹⁰Cacéxëshi ca Pedro tanáin nipacëti bamacéxa. Usai 'ia ca bëná unicama atsíñquinbi bamacé méraxun bibianquin buánxun aín bënë rapasu maíancéxa.

¹¹Usacébë ca axa Jesucristomi catamëcë unicama 'imainun an ñuicania cuacé unicamaxribi racuéira racuéacéxa.

Jesusan aín bana ñuixunun caíscé unicaman uni itsin 'acéma ñu 'a

¹²Usa 'ain ca Jerusalénu 'icé unicaman, ax ca atubë 'icé quixun 'unánun Nucén Papa Diosan 'amicéxun, Jesusan caíscé unicaman uni itsin

'acëma ñu 'acëxa. Usocëbë ca axa Jesúsmi catamëcë unicamax Salomón cacë anun uni nicë, anubi 'i anuxun Nucën Papa Dios rabiti xubunu camabi nëtén timéacëxa. ¹³Anu timéaxa 'icëbëbi ca ami racuëti uni raíri atubë 'iáma 'icën. 'Iquinmabi ca —atux ca atun nuitu asérabi upí 'icë —quixun sináncëxa. ¹⁴Usaía 'imainun ca bëtsi unicamaxribi 'itsaira, xanubëbi bëbuca-maxribi Nucën 'Ibu Jesúsmi catamëcëxa. ¹⁵Usa 'ain ca camabi unin, uni 'insincëcama aín bacétinén bëxun bëxun, anúan Pedro uti bainu nancëxa, Pedro cuáncëbétan aín tupéoncëinshi pëxcúnun quixun. ¹⁶Usomainun ca Jerusalén 'urama 'icë émanu 'icë unicamanribi uni 'insincë 'imainun uni ñumshin 'atimañu a camabi bëacëxa. Bëcëx ca pëxcúcancëxa.

Pedrocëñun Juan 'atimocan

¹⁷Aisamaira uni Jesúsmi sinania isi ca judíos sacerdotenén cushicaman 'apu 'imainun abë 'icë saduceo unicama nishacëxa. ¹⁸Nishi ami tsuáquiruxun ca Jesusan aín bana ñuixunun caíscë unicama bixun sipuacëxa. ¹⁹Usocëbi ca Nucën 'Ibu Diosan xucëx, imé uxun, aín ángel achúshinén sipu xëócacuñun chiquínquin cacëxa: ²⁰—Anuxun Nucën Papa Dios rabiti xubunu cuanxun camina Jesúsmi catamëcë 'aish ca uni Nucën Papa Diosnan 'iti 'icë quicë bana unicama ñuixunti 'ain.

²¹Ésoquian ángelnén cacésabi oquin ca pëcaracëbë cuanxun anuxun Nucën Papa Dios rabiti xubunu atsínxun anu 'icë unicama bana ñuixuancëxa.

Bana ñuixunmainun ca sacerdotenén cushicaman 'apu 'imainun abë 'icë unicaman, judíos cushibunén 'apucama timémianan sipuacë unicama bënun quixun policía xuacëxa. ²²Xucëx cuanxunbi ca policíacaman sipunua

méráma 'icën. Usobëtsini utécënxun ²³ca cacëxa:

—Nun iscëx ca asérabi sipu cushioquin xëtascë 'iasha. An bérúancë suntáru-camaribi ca aín xëcuë tanáinbi nicë 'iasha. 'Aínbì ca nun xëocaquin iscëxbi uni achúshibi 'áima 'iasha.

²⁴Policía quia cuati ca sacerdotenén cushicaman 'apu 'imainun anuxun Nucën Papa Dios rabiti xubunu 'icë guardianén 'apu 'imainun sacerdotenén cushicamax ratuti canancëxa:

—¿Uisashi oquin cara énë unin nu sináncasmamiti 'ic?

²⁵Usai 'ia ca uni achúshinén uxun cacëxa:

—Minmi sipuoncë unicaman ca anuxun Nucën Papa Dios rabiti xubunu-xun unicama bana ñuixunia.

²⁶Ésoquin cacëx cuanxun ca policíamacabétan aín cushin, anuxun Nucën Papa Dios rabiti xubunu atsínxun, bana unicama ñuixuniabi a unicama biacëxa. Bixunbi ca unicaman maxaxan 'ati sinani racuëquin, mëequinma anua judíos cushicaman 'apucama timécë anu upí oxuinshi buáncëxa. ²⁷Usobëtsin-quian bëcancë ca sacerdotenén cushicaman 'apun cacëxa: ²⁸—Nun cananuna mitsu amiribishi Jesús ñuiquin bana ñuixunxunma 'anun quixun can. Cacëxunbi mitsun nëtëquinma a bana uni ñuixunia chanioia ca Jersualén 'icë unicaman cuaxa. Usa 'aish camina nun isanuna uni Jesús 'amia quiaxribi quicanin.

²⁹Ésai quia ca Pedrobétan Jesusan aín bana ñuixunun caíscë unicaman cacëxa:

—Unin cacësa oquin 'aquinbi cananuna Nucën Papa Dios, a 'ati cuëëncëma ñu a 'aquinma, a 'atia ax cuëëncë, a ñu cuni 'ati 'ain. ³⁰Aín Bëchicë, mitsun i curúsocënu uni matásmicë, a ca Nucën Papa Dios, a nun rabicësaribi oquin nucën raracaman

rabia, an baísquimiaxa.³¹ Usotancëxun ca abéa aín mëqueu 'Apu 'inun 'imiaxa. 'Imianan ca axa atun 'Apu 'aíán a cupíshi sinanati Israel unicama atun 'ucha térénce 'aish iécë 'inun 'imiaxa.³² Ax ca asérabi usa 'icë quixun cananuna nun camabi uni cain. Nucën Papa Diosan aín bana cuacë unicama 'inánce aín Béru Ñunshin Upí, anribi ca —asérabi ca usa 'icë —quixun uni 'unánmia.

³³ Quia cuati nishquin ca judíos unibunën 'apucaman atu 'ati sináncëxa.³⁴ Usa 'aínbì ca 'apucama achúshi, fariseo uni, Gamaliel caquin anéçë, anu 'iacëxa. Gamaliel ax ca an usai judíos unicama 'iti Moisésnën cuënéo bana 'unánce 'icëa camabi unin aín bana tancë 'iacëxa. Usa 'ixun ca niruquin atu cacëxa:

—Ené unicama ca èman pain chiquin.

³⁵ Cacëxuan chiquíncëbetan ca ésoquin 'apucama cacëxa:

—Israel unicama, ené unicama 'anuxun camina upí oquin pain sinánti 'ain.³⁶ Mitsun camina sinánti 'ain, uni achúshi, Teudas cacë, an ca ax isa cushi 'icë quixun uni paráncëxa. Paráncëx ca cuatrocientos uni abé timéacëxa. Usa 'icëbia a uni 'acancëbë ca axa abé nicë unicamax tsuáqui abati nétéacëxa.

³⁷ Usocéxa nétéa 'aínbì ca anun camabi unin aín ané 'ati nétéen, Judas cacë uni, Galileanu 'icë, axribi usaribiti ax isa cushi 'icë quixun uni parani céméacëxa. Usaria aribishi aín bana cuati ca 'itsa uni abé timéacëxa. Usa 'icëbia a uniribishi 'acancëbë ca axa abé nicë unicama tsuáqui nétéacëxa.³⁸ Usai 'ia sinánquin cana mitsu cain, ené unicama camina iséshiti 'icanin. Anbi sináncë banaishi uni ñuixuncë 'aish ca ñancáishi 'iti 'icën.³⁹ Aínbì, Nucën Papa Diosanbi 'unánmicëxun bana ñuixuanan ñu 'acë 'icë camina uisabi ocantima 'ain. Nucën

Papa Diosmi atumina nishcanin ca bérúanracat.

⁴⁰ Ésai quia cuakin ca —asérabi ca usa 'icë —quixun sináncëxa. Usaquin sinánquin ca Jesusan aín bana ñuixunun caíscë unicama cuënxon rishquitancë xun, Jesús ñuiquin unicama bana ñuixuntécénxunma 'anun catancëxun, cuantánun xuacëxa.⁴¹ Xucëxun 'apucama èbiani ca —Jesúsnan cupí téméranun ca Nucën Papa Diosan nu caísa —quixun sinani cuëenquiani cuancëxa.⁴² Cuanxun ca 'apucaman ñuixuntécénxunma 'anun cacëxunbi ènquinma camabi nétéen anuxun Nucën Papa Dios rabiti xubunuxun 'anan anua atux 'icë xubucamanuxunribi, Jesús ax ca Cristo axa uti nun caíncë, a 'icë quixun uni bana ñuixancëxa.

An raíri 'a quinti mëcën achúshi
'imainun rabé uni caíscan

6 ¹ Usomainun ca amiribi amiribi an Nucën Papa Diosan bana cuati unicamax 'itsacëxa. Griego banan banacë unicama 'imainun hebreo banan banacë judíos unicamaribi ca Jesucristomi catamëacëxa. Usa 'aish ca axa hebreo banan banacë unicama ñui èsai griego banan banacë unicamax quiacëxa:

—Camabi nétéen piti mëticaquinbi ca nun aintsi xanu casunamëcë a piti 'inanima.

² Ésai quia cuakin ca Jesusan aín bana uni ñuixunun caíscë uni mëcën rabé 'imainun rabé an, axa Jesucristomi catamëcë unicama camicëxa timëtia, cacëxa:

—Nun Jesucristo ñuiquin Nucën Papa Diosan bana ñuixunquinma uni piti mëtícari ca upíma 'icën.³ Usa 'ain camina mitsu mëcën achúshi 'imainun rabé uni an piti mëticanun caísti 'ain. Aín sinan ca upí 'icë quixuan unin

'unáncë 'ianan Nucën Papa Diosan Bëru Ñumshin Upitan upí oquin sinánmicë 'ianan sinánñuira ca a unicama 'iti 'icën. Caístancëxun camina atúan uni piti mëtícanun cati 'ain. ⁴Usocëbétan cananuna nun abë banaquin Nucën Papa Dios unicama ñucáxuanan aín bana ñuixunti 'ain.

⁵Ësoquian cacëx ca camáxbi cuéeni —cananuna caísti 'ai —quiax canancëxa. Canantancëxun ca Esteban, Nucën Papa Diosmi catamëcë 'icëa aín Bëru Ñumshin Upitan sinánmicë, acëñun Felipe, Prócoro, Nicanor, Timón, Parmenas, 'imainun Nicolás, Antioquianu 'icë uni 'ixunbia an judíos unicamabétan Nucën Papa Diosan bana 'unáncë, acama caísacëxa. ⁶Caístancë xuan bëia ca Jesusan aín bana ñuixunun caíscë unicaman, mécenan ramëquin, Nucën Papa Dios ñucáxuancëxa.

⁷Usa 'ain ca amiribi amiribia, Jesús ax ca asérabi Cristo 'icë quixun Jerusalénu-xun cuacocancëbë, ami sinani Nucën Papa Diosnan 'i unicamax 'itsacëxa. Usai 'icëbë ca judíos sacerdotecamaribi 'itsaxira Jesúsmi catamëacëxa.

Esteban bican

⁸Esteban axa upí sinan 'ianan Nucën Papa Diosmi cushicë uni an ca, an 'amicëxun uni itsin 'acëma ñu 'acëxa. ⁹Usa 'ain ca an uni itsin 'acëma ñu 'aia oi ami nishi, judíos unibunéan ñu mëemicë 'aishbia chiquicë unicamabë Alejandría, Cilicia, 'imainun Asia me acamanuaxa ucë unicamax timéax Estebanbë cérúanancëxa. ¹⁰Usai abë cérúanancëxunbia Estebanen atun 'acësama oquin Nucën Papa Diosan Bëru Ñumshin Upitan sinánmicëxun bana ñuia cuati ca nëtéancëxa.

¹¹Nëtëxunbi ca uni raíri ësaquin cacëxa:
—Nun mitsu cupíomainun camina Esteban ñuiquin unicama cati 'ain, nun

cuacëx ca énë uni Moisescëñun Nucën Papa Dios ñui 'atimati banaxa quixun.

¹²Cacëx cuanxun ca camabi uni ñuixuanan caniacëcë unicamaribi 'imainun an Moisésnén cuëño bana 'unáncë unicamaribi ñuixunquin tsuácaruacëxa. Tsuácaruacëx uxun ca Esteban bibianquin atun cushicaman 'apucamanu buáncëxa. ¹³Abë cérúanancë unicaman ca uni raíriribi cëmëi isa Estebanmi manánum quixun cacëxa. Cacëx cuanxun ca ësaquin cacëxa:

—Énë unix ca Nucën Papa Diosan xubu upí ñuianan Moisésnén cuëño banaribi ñui nëtëtima 'atimati banaia.

¹⁴Nun cuacëx ca ësai Esteban quiaxa: Jesús Nazaretnu 'icë, an isa anuxun Nucën Papa Dios rabiti xubu rurupanan, Moisésnén ax quicësabi oínu 'inun cuëño bana aribi bëtsi otí 'icë quiax.

¹⁵Usaía a unicamax a ñui quicëbétan atun cushicaman 'apucama 'imainun anu timéccamanribi iscëxbi ca Estebanen bëmánan ángelnén bëmánansa 'iacëxa.

Bicëxuan Estebanen racuéquinma unicama ca

7 ¹Amia manáncania cuaxun ca sacerdotenén cushicaman 'apun Esteban ñucáçëxa:

—¿A unicaman mi ñuicë bana ax cara asérabi 'ic?

—Cacëxun ca Estebanen cacëxa:

—En aintsicama 'imainun caniacëcë unicama nun cushibu, 'en mitsu camainun ca cuat. Nucën rara Abraham-nëx ca Harán cacë menu 'iisama pain 'aish Mesopotamia menu 'iacëxa. Anua 'icë ca ax upíira 'ixun nucën rara Abraham Nucën Papa Diosan cacëxa:

³“Min mecenibì camabi min aintsi ébiani camina me itsinu 'én mi ismimainun cuanti 'ain”. ⁴Cacëx ca Caldea menuax cuanx Harán menu bëbax anu

tsoócéxa. Anuaxa aín papa bamacébë ca Nucën Papa Diosan ismiasabi oi, anumi bérí nöténbi bucucë, énë menu uacéxa. ⁵Usaía ucébi ca ainanbia 'inun me Nucën Papa Diosan 'inánma 'icën, anua aín taén amátitratsubi. 'Inánquinmabi ca sinanatécenuxunma ésaquin Abraham cacéxa: "Énë mecama cana mi 'imainun min rëbúnquicamaribi 'inánti 'ain". Béchicénuma pain 'icë ca Nucën Papa Diosan usaquin Abraham cacéxa. ⁶Catancéxun ca ésaquinribi cacéxa: "Min rëbúnquicamax ca aín menuma, bëtsi unin menu tsónuxun 'aia. Anua tsócëbi ca anu 'icë unin cuatrocientos baritian min rëbúnquicama bëtsi bëtsi oquin ñu mëéminuxun 'aia". ⁷Ésaquinribi ca Nucën Papa Diosan Abraham cacéxa: "Cuatrocientos baritia 'icébétan cana an min rëbúnquicama bëtsi bëtsi oquin ñu mëémicë cupí, anu 'icë unicama téméraminuxun 'ain. Usocéxun ca a menuax cuanun min rëbúnqui xuti 'icën. Xucëx énë menu uxun ca 'ë rabiti 'icën". ⁸Usaquin caxun ca Nucën Papa Diosan Abraham ésaquinribi cacéxa: "Mi 'imainun min rëbúnquicamaribi 'énan 'icë 'unánti oquin camina min bëbù tuácama aín inshú maxacara téati 'ain". Usa 'ain ca Nucën Papa Diosan cacésabi oquin Abrahamnën Isaac bëchitancéxun achúshi semana aín bacéncë nëtë 'icébétan 'unántiocëxa. Usaribi oquin ca Isaacnënribishi Jacob bëchitancéxun 'unántiocëxa. Usa 'ixun ca Jacobnënribi mëcén rabé 'imainun rabé oquin bëchitancéxun a camabi 'unántiocëxa. Jacobnën bëchicë mëcén rabé 'imainun rabé acamax ca nucën raracama 'iacëxa.

⁹Jacobnën bëchicë achúshi ca José cacé 'iacëxa. 'Icëbi ca ami nutsi nishquin aín xucéantun Egipto menu buántanun uni maruacëxa. ¹⁰Marucëxuan unin buáncëxa Egiptonu 'iabi ca Nucën Papa

Diosan abé 'ixun 'aqinquin bérúancëxa. Usoquian 'acéxa upí sinánnu 'ixun upí oquin bana cuacé 'icë nuibaquin ca Egiptonu 'icë 'apu Faraón, an anu 'icë unicaman cushi 'imianan an aín xubunu 'icë ñucama bérúantiribi 'imiacëxa.

¹¹Faraónen cacésabi oquian Josénen 'amainun ca Egipto mecamanu 'imainun Canaán mecamanuribi trigo 'áima 'iacëxa. Usa 'ain ca anu 'icë unicama 'acénuma 'aish nuibacacëxa. Nuibacácë bë ca nucën raracamaribi pitifüma 'iacëxa. ¹²Piti 'áima 'ain ca Jacobnën, Egiptonu ca trigo 'itsa 'icë quixuan ñuicania cuaxun aín bëchicë, nucën raracama, anua trigo bitánun quixun xuacëxa. ¹³Xucëxun bitsínquin bëxun trigo ancéax ca amiribishi bitécéni Egiptonu cuantécéancëxa. Cuanx bëbaia ca Josénen aín xucéantu isquin, 'ëx cana mitsun xucén 'ai quixun cacëxa. Usa 'ain ca acama isquin Egiptonu 'icë 'apu, Faraónen, Josénen aintsicama énëx ca judíos uni 'icë quixun 'unáncëxa.

¹⁴Atubé banaquin ca Josénen aín xucéantu cacëxa, aín aintsi 'ibucamacéñuan aín papa Egiptonu bënen quixun. Aín aintsi 'ibucamax ca setenta y cinco 'iacëxa. ¹⁵Usaquin Josénen cacésabi oi ca Jacob aín aintsi 'ibucamabë Egiptonu 'i cuancëxa. Cuanx anu tsotaxbia Jacobnëx pain 'iá 'ain ca aín bëchicë nucën raracamaxribi bamacëxa. ¹⁶Jacob bamacë ca aín me, Canaán, anu 'icë éma Siquem cacë, anu buántancéxun anuxunbi aín bëchicënëñ maíancëxa. A mex ca Abrahamnëan Hamor cacë unin bëchicécama curíqui 'inánquin marua 'iacëxa.

¹⁷Usaquin catancéxun ca ésaquinribi Estebanen cacëxa:

—Jacob, aín anë itsi Israel, a 'imainun aín bëchicécama Egiptonuax cénúa 'aínbì ca aín rëbúnquicama anubi bucüacëxa. A nëtëñ Egiptonuax cuanti

Nucën Papa Diosan Abraham ñuixuan, a nötë 'urama 'ain ca Jacobnën bëchicë nën rebúnquicama nucën rara 'iá, atux 'aisamaira 'inun uati bucüacëxa. ¹⁸Uati Egiptonu bucumainun ca bëtsi uni an José isáma, ax 'apu 'iacëxa. ¹⁹Usa 'ixun ca a 'apux uni paránti 'unáncë 'ianan upíma 'ixun, bëbuquin bëchicë tuácama bamatanuan 'ura racánun quixun nuçen raracama cacëxa. ²⁰Usomainun ca afn titan Moisés bacéancëxa. Usa 'aish ca Nucën Papa Diosan iscëx upíra upí 'iacëxa. Bacéntancëxun ca aín titan aín papabëtan, rabé 'imainun achúshi 'uxën, 'ura racánquinma aín xubunuxunbi unëxun 'unónmiacëxa. ²¹Rabé 'imainun achúshi 'uxë 'icébétan, 'ura éncë méraxun bixun ca Faraónën bëchicë xuntacunén aín tuásá 'icë caniocëxa. ²²Cania ca Egiptonu 'icë unicaman atun 'unáncë ñucamaribi 'unánmiacëxa. Usa 'aish sinánñuira 'aish ca ax aín bana 'imainun aín ñu 'acéribi upí 'iacëxa.

²³Cuarenta baritiañu 'aish ca aín aintsi Israel unicama isti sinánbiani cuancëxa. ²⁴Cuanquin ca Egiptonu 'icë unin Israel uni achúshi ami mëparamë quin mëéquin 'atimoia méraxun, anun rabanan nëéquin, Egiptonu 'icë uni 'acëxa. ²⁵Usotancëxun ca aín aintsi 'aquinsa tanquin Moisésnën sináncëxa, 'én aintsin ca 'unania, Nucën Papa Diosan 'amicëxun cana atu téméraiabi iémiti 'ai quixun. Usaquin Moisésnën sinaniabi ca aín aintsicaman 'unánma 'icën. ²⁶Usoquin 'onx isi cuantécën-quinbi ca aín aintsi rabé mëéanania méracëxa. Méraquin ca énananmicas-quin cacëxa: ¿Uisacatsi caramina nuibananshitima min aintsbë mëéanania? ²⁷Cacëxun ca an bëtsi paëoquin mëecë an Moisés cushin titicaquin cacëxa: ¿Uin cara nun 'apu 'ixunmi nun 'acë ñucama mënionuxun isnun mi cax?

²⁸¿Min caramina Egiptonu 'icë unimi 'oncésaribi oquin 'ë rëisa tanin? quixun cacëxa. ²⁹Usaquin cacëx ratúquiani abax ca Moisés 'ura 'icë me, Madián, anu cuancëxa. Cuanx bëbxun ca aín nötë 'ámbi anu tsóquin xanu bitancëxun bëbu rabé oquin bëchiacëxa.

³⁰Usaquin catancëxun ca esaquinribi Estebanën 'apucama cacëxa:

—Cuarenta baritia Madián menu 'itancëx ca Sinaí cacë afn bashi 'urama, anu uni 'icëma me, anu Moisés 'iacëxa. Anu 'ixun ca imaxu anuax tsi rëquiruce mëúcia ángel achúshi isacëxa. ³¹Usai 'ia isi ratutia —uisa cara —quixun ñachaquin isnxu a 'urama cuaniabi ca Nucën 'Ibu Diosan esaquin Moisés cacëxa: ³²“Éx cana min raracama aín Dios 'ain. Abraham, Isaac, Jacob acaman Dios cana 'éx 'ain”. Ésai quia cuati racuëti bëréruquin ca Moisésnën istisama tancëxa. ³³Usaía 'ia ca Nucën 'Ibu Diosan Moisés cacëxa: “Éx énu 'ain ca anumi nicë me énëx upíra upí 'icën. Usa 'ain ca min taxaca échit. ³⁴Egipto menuaxa 'én unicama téméraia isanan cana atúxa unin bëtsi bëtsi ocëx nuibacati banaiaribi cuan. Cuaxun acama téméraiabi iémi cana uan. Iéminuxun cana mi pain Egiptonu xutin”.

³⁵A afn aintsin titicaquin —¿uin cara nun 'apu 'ixunmi nun 'acë ñucama mënionuxun isnun mi cax? —quixun cacë, a Moisésbi ca Nucën Papa Diosan atun cushi 'ixuan aín aintsicama téméraiabi iéminun xuacëxa. Usoquin ca imaxunuax abë banaquian Moisés canun aín ángel camiacëxa. ³⁶Xucëxun ca Egiptonu cuanxun Moisésnën Israel unicama anua buáncëxa. Buánquin ca Egiptonuxun 'anan, parúnpapa Xonsa anuxun 'anun, cuarenta baritian anu uni 'icëma menuxunribi Nucën Papa Diosan 'amicëxun uni itsin 'acëma ñu 'acëxa.

³⁷Usaquin caxun ca ñesaquinribi Estebanén catéccéancëxa:

—Moisés ax ca an Israel unicama ñesaquin cá a 'icën: "An 'ë 'imicésaribi oquin ca mitsun rëbúnqui achúshi, an ax quicë bana unicama ñuixunti uni Nucën Papa Diosan 'imiti 'icën.

'Imicéxuan an atu cacësabi oi ca 'icanti 'icën". ³⁸Moisés ax ca axa anu uni 'icëma menuax Israel unicama nëbëtsi 'ianan, aín bashi Sinaí cacë a tanáinuax abë banacë ángelbë 'ianan nucën raracamabëribi 'iá 'iacëxa. 'ianan ca a aín unicamax usai 'iti bana Nucën Papa Diosan 'ináncë, a 'iacëxa. A bana, Israel unicama nun 'unánuan cuënëonun ca Nucën Papa Diosan Moisés usaquin cacëxa.

³⁹Usa 'ainbi ca Moisés quicësabi oquin 'aisama tanquin nucën raracaman Egiptonu cuantécënti sináncëxa.

⁴⁰Sinánquin ca Moisésnën xucën, Aarón, a cacancëxa: "An nu Egipto menua bëcë Moisés cara uisaxa cananuna 'unaniman. Usa 'ain camina dios raíri min nu unioxunti 'ain, an nu récuéñxunbianun".

⁴¹Usaquin caxun ca vaca tuá tanquin ñu uniocancëxa. Usotancëxun ñuina caniocë réax ca atun mëcënanbi uniocë ñu a rabi cuéñencancëxa. ⁴²Usoia ca Nucën Papa Diosan atúnbia naínu 'icë ñu, 'ispä, 'uxë, bari acama rabinun quixun éancëxa, an Nucën Papa Dios quicë bana uni ñuixuncë unicaman esaquin cuënëosabi oquian 'anun:

Israel unicama, anu uni 'icëma me anu cuarenta baritia 'iquin 'aracacë ñuina 'akinbi camina 'ë rabicanma 'ain. ⁴³Usai 'iquin camina anuxun Moloc cacë dios rabiti xuburatsu niquianan mitsúnbi uniocë 'ispä tanquin uniocë ñu ax isa Renfán cacë dios ainan 'icë quixun rabinuxun buáncen. Usa 'ain cana mitsu 'ë

rabiquinmami usa ñuishi rabicë cupí mitsun nëtënu, Babilonia cacë éma 'ucë, anumi tsónun xuti 'ain.

Usaquin cuënëosabi oi ca 'iacëxa.

⁴⁴Usaquin catancëxun ca ñesaquinribi Estebanén cacëxa:

—Nucën Papa Diosan ca abë banaquin Moisés anu uni 'icëma menuxun cacëxa: Anuxun 'ë rabiti xubu 'akin camina cëxtú chupa 'ën mi ismicëxunmi iscë usabi oquin 'ati 'ain. Usoquian cacësabi oquin 'atancëxun ca Nucën Papa Diosan aín bana anu cuënëo maxax pará, a anu nanxun nucën raracaman bérüancëxa. ⁴⁵A xubu ca nucën raracaman anu uni 'icëma menuax cuanquin capúnquin mëñoquin bibianquin, anu atux tsóti menu cuanquin abi buáncëxa. Nucën Papa Diosan 'amicëxun ca a menu bucucë unicama nucën raracaman Josuébëtan abámitecëxa. Abámitecëxa: Anuxun 'ë rabiti xubu 'akin camina cëxtú chupa 'ën mi ismicëxunmi iscë usabi oquin 'ati 'ain. Usoquian cacësabi a aín menu tsómainun ca a chupa xuburibi anu 'iacëxa. 'Ain ca a xubunuxun bari itsi bari itsi buínquin nucën raracaman Nucën Papa Dios rabiacëxa, David axa 'apu 'itámainun. ⁴⁶David an ca nucën rara Jacobnëan aín rëbúnquicamabëtan rabia Nucën Papa Dios, ami sinánquin ax anu 'inun xubu chaira upí oquin 'axunti sináncëxa. ⁴⁷Usoquin sinánxbia 'ama 'ain ca aín bëchicë Salomón an cuni a xubu 'acëxa. ⁴⁸Axuan 'ainbi ca Nucën Papa Dios, ax 'Apura 'aish, unin 'acë xubunu tsotima. Ésai ca an Nucën Papa Dios quicë bana unicama ñuixuncë unian cuënëo bana quia:

⁴⁹Ésai ca Nucën 'Ibu Dios quia: 'Ex naínu 'icë 'Apura 'aish cushiira 'ain ca menu 'icë ñucamaribi 'énan 'icën. ¿Usa 'ex 'ain

caramina 'ëx anu tsónun uisa xubu 'ë 'axúnti 'ain? 'Ëx anu tantiti cara uinuira 'ic? ⁵⁰ 'Ën cushínbí carana éené ñucama 'ama 'ain?

⁵¹Usaquin caxun ca ésaquinribishi Estebanën cacëxa:

—Mitsux camina bana sinanima, nuitkañuma 'aish pabíñumasa 'iá 'aish usabi 'ain, Nucën Papa Dios 'unáncëma unisaribi 'aish. Camabi nétéan Nucën Papa Diosan Bëru Ñumshin Upitan mitsu sinánmicë 'itsianxbi camina an sinánmicë 'isama tanin. Mitsun rara 'iásaribiti camina mitsuks 'in. ⁵²An Nucën Papa Dios quicë bana uni ñuixuncë unicama ca mitsun raracaman bëtsi bëtsi ocëxa. Bëtsi bëtsi onan ca axa, Nucën Papa Diosan Bëchicë Upíra ca uti 'icë quicë unicama aribi 'acëxa. A unicama quiásabi oía uá 'icëbi camina mitsun a bamamicasquin unían i curúsocënu matásnun 'inan. ⁵³Mitsux camina nun cuati bana ángelnéan Moisés cá, a 'unanibi a bana quicësabi oi 'icëma 'ain.

Esteban bama

⁵⁴Usaquián cacëxun cuati ca 'apucama xuamati Estebanmi nishacëxa. ⁵⁵Nishmainun ca naíu bësuquin aín Bëru Ñumshin Upitan cushiocë 'ixun Estebanën Nucën Papa Diosan cushi isanan asaribi 'áisha Jesús aín Papa mëqueu nicë isacëxa. ⁵⁶Isquin ca cacëxa:

—Ca is. Naí panárabécëtan cana axa uni 'inx anuax uá Jesús, a Nucën Papa Dios mëquea nicë isin.

⁵⁷Esai quiabi cuaisama tani pamumëti, munuma cuëncëni, ami qui abáquianxun ca bicancëxa. ⁵⁸Bibianquin ca Jerusalénua buánxun maxaxan 'acëxa. Aín cutun pain pëxun bëná uni, Saulo cacë, an bérúanun quixun nantan-

cëxun ca Esteban maxaxan 'acëxa.

⁵⁹Maxaxan 'acëxun ca Estebanën Nucën 'Ibu Jesús cacëxa:

—'Ën 'Ibu Jesús, mibë 'inun ca 'ë bit.

⁶⁰Catancëx rantin purúnxun ca munuma banaquin Nucën 'Ibu Jesús catëcëancëxa:

—Atúxa ésari 'uchaiabi camina 'enun rabanan uisabi otima 'ain.

Esai quíshi ca bamacëxa.

Jesucristomi catamëcë unicama Saulonën bëtsi bëtsio

8 ^{1,2}Usa 'ain ca Saulonën Esteban bamacëbétan —usoquin 'ati ca asábi 'icë —quixun sináncëxa.

Usoquian Esteban 'acáncë ca an Nucën Papa Diosan bana cuacë uni raírinën masá nuituti inquin Esteban bibianquin buánxun maíancëxa. Esteban usoquin rëtancëx atumi nishi tsuáquiruquin ca Jerusalénua ax Jesucristomi catamëcë unicama bëtsi bëtsi ocancëxa. Usaira ocancëx ca tsuáqui Judea me 'imainun Samaria mecamanuribi cuanan bëtsi bëtsi émanu tsoti cuancëxa. Usai 'icëbëbi ca Jesusan aín bana ñuixunun caíscë unicamaishi Jerusalénu bérúacëxa. ³Usa 'ain ca Saulonën Jesucristomi catamëcë unicama cëñutisa tanquin xubucama oi atsínquin bëbu 'imainun xanuribi nirínbianquin sipuanuxun buáncëxa.

II. ËMA RAIRINU 'ICË UNICAMAN NUCËN PAPA DIOSAN BANA CUA (8.4-12.25)

Samaria menuxun Jesucristomi catamëti bana unin ñuia

⁴Usa 'ain ca Jerusalénua tsuáquicë unicama an me itsi, me itsinu cuanquin Cristo ñuiquin unicama Nucën Papa Diosan bana ñuixuancëxa. ⁵Usocëbétan

ca Felipenénribi Samaria menu 'icé éma achúshi anu cuanxun Cristo ñuiquin unicama bana ñiuixuancëxa.

⁶Ñuixuncëbë timéquin ca camabi unin —asérabi ca usa 'icé —quixun sinánquin aín bana cuacëxa. Cuanan ca Felipenén uni itsin 'acëma ñu 'aiaribi isacëxa.

⁷Ñunshin 'atima cuëncëni anuax chiquíce uni isanan ca uni raíri aín xon nicëma 'imainun raíri aín niti bëtsicë acamaribi pëxcutia iscancëxa. ⁸Usaía 'icébë ca a émanu 'icé unicama chuáma taní cuëeinra cuëeancëxa.

⁹A émanu ca ñubé 'ia uni achúshi, Simón cacë, ax 'iacëxa. Usa 'ixun ca a unin —'ex cana bëtsi unicamasamaira 'ai —quixun Samarianu 'icé unicama paráncëxa. ¹⁰Usoquian paráncëx ca camabi uni tuáratsubëbi —ënë unix ca Nucén Papa Diosan cushiñu 'icé —quiax ami sináncëxa.

¹¹Usoquian 'itsa baritian an paráncë 'ixun ca camabi unin aín bana cuacëxa. ¹²Usa 'aínbì ca Felipenén —Jesucristomi catamëti ca uni Nucén Papa Diosnan 'iti 'icé —quixun ñuixuncëxun cuati —a banax ca asérabi 'icé —quixun sinani 'itsa uni 'imainun 'itsa xanuribi nashimicë 'iacëxa. ¹³Usaía 'icébë ca Simónribi a bana cuaxun, asérabi ca ax 'icé quixun sinani nashimicë 'aish Felipebë niacëxa. Abë nitsi ca Felipenén uni itsin 'acëma ñu 'aia isi ratuti sináncasmacëxa.

¹⁴Usa 'ain ca Samarianu 'icé unínribi ca Nucén Papa Diosan bana cuaxa quixuan ñuicania Jesusan aín bana uni ñuixunun caíscë unicaman Jerusalénu-xun cuacëxa. Cuaxun ca Pedrocëñun Juan anua cuantánun xuacëxa.

^{15,16}Xucancëx cuanxuan a rabëtan iscëxbi ca anu 'icé unicama Nucén 'Ibu Jesúsmi catamëti 'unpaxan nashimicë 'aíshbi Nucén Papa Diosan Bëru Ñumshin Upíñuma pain 'iacëxa. Usa 'icé ca atúxribia aín Bëru Ñumshin Upíñu

'inun quixun Nucén Papa Dios ñucáxuancëxa. ¹⁷Ñucáxunquian Pedrobëtan Juanén aín mëcënan ramëcëx ca atux Nucén Papa Diosan Bëru Ñunshin Upíñu 'icancëxa.

¹⁸Usa 'ain ca Jesusan aín bana uni ñuixunun caíscë unicaman aín mëcënan ramëcëxeshi ca uni Nucén Papa Diosan Bëru Ñumshin Upíñu 'icé quixun isquin curíqui 'inántisa tanquin Simonan Pedrocëñun Juan cacëxa: ¹⁹—'En mëcënan ramëcëx uni aín Bëru Ñumshin Upíñu 'inun camina Nucén Papa Diosan cushi 'éribi 'inánti 'ai —quixun.

²⁰Cacëxunbi ca Pedronén cacëxa:

—Nucén Papa Diosan cushi ax ca cupíoquin bitima 'icén. Min usoquin sináncë cupí camina min curíquibëbi cëñúti 'ain. ²¹Nucén Papa Diosan iscëx ca min nuitu upíma 'icén. Usa 'ain camina min añu ñubi nubëtan ésoquin 'atima 'ain. ^{22,23}'En iscëx camina mix 'atimaira nuituñu 'ain. Usaquin sinani camina 'én iscëx nuituñuma 'aish sinanatimoi 'icësa 'ain. Usa 'aíshbi camina sinanaquin usaquin sinánti énquin min nuitu mëúmi 'atimaquin sináncë a cara mi téréñxunti 'icé mi tanun Nucén Papa Dios ñucáti 'ain.

²⁴Cacëxun ca Simonan Pedro cacëxa:

—Min 'é cacë bana usai 'ex 'iaxma 'inun camina mitsun Nucén 'Ibu Dios 'é ñucáxunti 'ain.

²⁵Usa 'ain ca Pedrobëtan Juanén usai ca Jesús 'iaxa quixun caquin an cacë banacama 'itsa uni ñuixuancëxa. Usotance xun, Samaria menu 'icé émacamanuxun —Jesucristomi catamëti ca uni Nucén 'Ibu Diosnan 'iti 'icé —quixun ñuixuntancëx ca Jerusalénu cuantécëancëxa.

Etiopía nëtënu 'icé uni
Felipenén bana ñuixuan

²⁶Usaía 'ian ca Nucén 'Ibu Diosan xucëxun ángelnën Felipe cacëxa:

—Jerusalénuax anun Gaza cacé
ëmanu cuanti bai anu camina cuanti
'ain.

Usoquian ángelnën anu cuantánun quixun cacé bai ax ca anun anu uni 'icéma menu cuanti bai 'iacéxa.²⁷ Angel-nën cacésabi oi ca Felipe cuancéxa. Cuaníbi ca bainuax Etiopía menu 'icé uni achúshibé mérancéxa. A unix ca Etiopía menu 'icé 'apu, Candaces cacé xanu, a ñui 'axuanan aíñ ñuixamaribi bérúanxuncé 'iacéxa. Usa 'aish ca Nucén Papa Dios rabi Jerusalénu cuancé a uni 'iacéxa.²⁸ Usa 'ixun ca Jerusalénuax aín carro, caballonén buáncé, anun aín nöténu cuantéceni tsóxun an Nucén Papa Dios quicé bana uni ñuixuncé uni Isaíasnën cuénéo bana isacéxa.²⁹ Isia méraia ca Felipe Nucén Papa Diosan Béru Ñumshin Upitan cacéxa:

—A carronu ca cuantan.

³⁰Quia cuatíshi ca amiqui abáquiani cuancéxa. Cuanquin iscéxuan Isaíasnën cuénéo bana 'aia cuaquin ca cacéxa:

—¿A mi iscé bana a caramina uisai cara quia quixun cuatin?

³¹Cacéxun ca cacéxa:

—Cana cuatiman. ¿Uni itsin 'e 'aquincéxunma carana uisaxun 'unánti 'ain?

Ésoquin caquin ca Felipe abé tsotia 'irunun quixun cacéxa.

³²Usaquian cacéx 'iruax abé tsóxun Felipenén iscéx ca a umán 'acé banax èsai quicé 'iacéxa:

Unían 'anuxun buáncébi ca carnero banaima. Carnero 'icésaribiti ca unin 'anuxun buáncéx ax banacéma 'icén. Aín rani unin tēacébi ca carnero banaima. Carnero 'icésaribiti ca ax banacéma 'icén.³³ Ax upí sinánñu 'icébia téméramicance bëbi ca uinu 'icé uníxbi anun rabanan nëëti banacéma 'icén.

Axa énë menu utancéx bama 'ain ca a unin ñuiti aíñ rëbúnqui 'áima 'icén.

³⁴Esai quicé quiricanua istancéxun ca Etiopíau 'icé unin Felipe cacéxa:

—Cana mi ñucatin, ¿ui ñui cara Isaías èsai quiacéx? ¿Axbi ñuicacati cara quiacéx? ¿Uni itsi ñui cara quiacéx?

³⁵Cacéxun ca Felipenén quiricanua iscé bana a ñuixunquin, —Jesús ñui ca quia —quixun canan —carnero 'icésaribiti ca Jesús unin 'atimocébi banana 'icé —quixun canan —Jesúsmi catamëti ca uni Nucén Papa Diosnan 'iti 'icé —quixun upí oquin ñuixuancéxa.

³⁶Ñuixunbiancexun ca baca cuébí 'urama cuanquin, a unin Felipe cacéxa:

—Énu ca baca 'icén. ¿Anuxun caramina 'e nashimitima 'ain?

³⁷Cacéxun ca Felipenén cacéxa:

—Asérabi Jesucristo min nuitkañebi sinanimi ami catamëtia cana mi 'ati 'ain.

Quixuan cacéxun ca a unin Felipe cacéxa:

—Jesucristo ax ca asérabi Nucén Papa Diosan Béchicé 'icé quixun cama 'unanim.

³⁸Usaqin caxun, aín carro nitsinamitancéx ca a rabétxabí 'ibúquiani bacanu cuancéxa. Cuanx bacanu nixun ca Felipenén Etiopíau 'icé uni nashimiacéxa.³⁹ A nashimitancéx caman 'iruiaishia Nucén Papa Diosan Béru Ñumshin Upitan buáncéx nötézia ca a unin Felipe istécéanma 'icén. Istécéní mabi cuéenquiani ca aín menu cuancéxa.⁴⁰ Usobiania cuancé ca unin Azote cacé émanua Felipe méracéxa.

Anuax cuanxun, éma itsi éma itsinu cuanquin —Jesucristomi catamëti ca uni Nucén Papa Diosnan 'iti 'icé —quixun unicama ñuixunbianx ca Cesárea émanu bëbacéxa.

Sinanatia Saulo Jesúsmi catamëa
(Hch. 22.6-16; 26.12-18)

9 ¹Usa 'ain ca Saulo, axa Nucën 'Ibu Jesúsmi catamëcë unicama cëñuacarsi quiax, atumi xuamati nishacëxa. Nishquin ca sacerdotenëن cushicaman 'apu anu cuanxun cacëxa: ²—Damasco émanuaxa ax Jesúsmi catamëcë unicama 'imainun xanucamaribi bixun néaxun, Jerusalénu bënun camina quirica 'axun 'ë 'inánti 'ain. 'Ináncëxun cana Damasconu cuanxun anua judíos unicama timëti xubucamanu cuanquin atu bariti 'ain.

³Usaquin cacëxuan quirica 'ináncëxun bibiani bain cuanxa, Damasco émanu bëbai cuaniabi ca naínxun nébëtsioraquin pëcaquin bëténancëxa. ⁴Usoquian pëcacëx menu nipacëquin ca ésaía quia cuacëxa:

—Saulo, Saulo, ¿uisati caramina 'ë bëtsi bëtsi oin?

⁵Ésai quia ca cacëxa:

—¿Ui caramina 'ain, Nucën 'Ibu Dios sapi camina 'ain.

Cacëxun ca cacëxa:

—'Ex cana Jesús, ami bëtsi bëtsi ocë, a 'ain. Ami tatíqui chacati nishquin i tapun, taën 'aquinmi paë tancësa, usuribiti camina mibi 'in.

⁶Usoquian cacëxun cuati ratúirai racuëti béreruquín ca Saulonëن cacëxa:

—¿Añu ñu 'én 'ati caina cuëenin?

Cacëxun ca Jesusan cacëxa:

—Niruquiani ca Damasco émanu cuantan. Anuxun ca unin añu caramina 'ati 'ain quixun mi cati 'icën.

⁷Usai quia cuauinbi a ñubi isíma ca Saulobë cuancë unicamax ratúiracëxa.

⁸Ratúmainun menuax nirui bëpëqui-quinbi ca Saulonëن iscasmacëxa.

Iscasmatica ca abëa cuancë unicaman méïnbianquin Damasconu buáncëxa.

⁹Buáncëxunbi ca rabé 'imainun achúshi

nëtë bëxuñu 'ixun pima 'ianan xëama 'icën.

¹⁰Usaifa 'imainun ca Jesucristomi catamëcë uni achúshi, Ananías cacë, ax Damasconu 'iacëxa. Anu 'ixun ca namáquin cuacësa oquin ésaquian Nucën 'Ibu Jesusan cacëxun cuacëxa:

—Ananías.

Cacëxuñshi ca Ananíasnën cacëxa:

—Énu cana 'ain.

¹¹Cacëxun ca Nucën 'Ibu Jesusan cacëxa:

—Niruquiani camina bai, Tëntúñuma caquin anëcë, anu cuanti 'ain. Cuanxun camina Judasnën xubunu cuanquin anu 'icë uni ñucáti 'ain, Tarsonu 'icë uni Saulo cacë ax cara énu 'icë quixun. Anuax ca Saulo Nucën Papa Diosbë banaia. ¹²Banaquin ca namáquin iscësoquin, uni achúshi, Ananías cacë, aín xubunu atsínquin a bëpëxunun quixun aín mëcënan ramëcëxun isaxa.

¹³Usoquian cacëxun cuauin ca Ananíasnën cacëxa:

—Itsaíra unin ca 'ë caxa, a unin ca 'aisama ñu 'aquin, axa Jerusalénuax mimi catamëcë unicama bëtsi bëtsi oia quixun. ¹⁴Usa 'ixun ca axa minan 'aish mibë banacë unicama sipuanuxun buánun isa quirica 'axunun quixun sacerdotenëن cushicama caxa.

¹⁵Cacëxunbi ca Nucën 'Ibu Jesusan Ananías cacëxa:

—Racuéaxma ca cuantan. 'En caíscë 'ixun ca a unin judíos unicamaishima, bëtsi mecamanu 'icë unicamaribi aín 'apucamacëñunbi ñuixunquin 'ë ñuiquin bana ñuixunti 'icën. ¹⁶Usoquin 'ë ñuiquin bana ñuixunquin ca 'unánti 'icën, uisairai cara 'énan cupí téméraia quixun.

¹⁷Usoquian Jesusan cacëx ca Ananías anua Saulo 'icë xubunu cuancëxa. Cuanx atsínxun ca aín mëcënan ramëquin Saulo cacëxa:

—¹⁷En xucén Saulo, axa anúnmí ucé bainuax mibé banaëxancé, Nucén 'Ibu Jesús, an ca minu unun '¹⁸xuaxa, amiribishi istécéananmi aín Bérü Ñumshin Upínu 'inun.

¹⁸Esaquian Ananíasnén cacëbëshia aín bérunuax nü xacá tñbu réucucëbëtainshi ca Saulonén isacéxa. Usai '¹⁹nirutancéxa ca Saulo nashimicé 'iacéxa. ²⁰Nashimicé 'ixun pitancéxa amiribishi cushitéceni ca axa Jesucristomi catamëcë unicamabé Damasconu pain 'iacéxa.

Saulonén Damasconuxun bana ñuia

²¹Anu 'ixun ca anua judíos unicama timéti xubucamanuxun, Jesús ax ca asérabi Nucén Papa Diosan Béchicé 'icé quixun unicama ñuixuancéxa.

²²Usoquian Saulonén bana ñuixunia cuati ca unicama ratuti a ñui quiacéxa:

—Ené unix ca an Jerusalénu un ami catamëquin a iéminun Jesús ñucacé unicama témëramicé, a 'icén. Ax ca sacerdotenén cushicamanu buánuxun énu 'icé unicamaribi bitsi uaxa. ¿Usa cat?

²³Quicancëbëtanbi ca Saulonén aín bana cushiira 'ixun Damasconu 'icé unicama sináncasmamiquin —Jesús ax ca asérabi Cristo, axa ené menu uti judíos unicaman caíncé a 'icé —quixun bana ñuixuancéxa.

Judíos unicama ami 'ésénancéx Saulo cuan

²⁴Usoquin atu bana ñuixunía 'itsa nétë anu 'icébë ca judíos unicama Saulo 'acatsi quiax '²⁵ésénancéxa. ²⁴A 'acatsi quiáxa '²⁶ésénancania ñuia ca Saulonén cuacéxa. Usa 'ain ca chiquitía 'anuxun néténbi 'anan imébi Damasconén cénë xëcuëcamanuxun bëaraquin caíancéxa.

²⁵Caíncania '²⁶unánquin ca axa Jesucristomi catamëcë unicaman Saulo, caquí

chanu 'aruxun, cénë manámia 'icé xëcuén, imé nanopácancéxa. Nanpácex ca 'ibúquiani Saulo Jerusalénu cuancéxa.

Saulo Jerusalénu 'iá

²⁶Cuanx bëbaxa atubé 'iisa tancëxbi ca axa Jesucristomi catamëcë unicamax Saulo isa Jesucristomi catamëcëma 'icé quixun sinani ami racuéacéxa. ²⁷Usa 'aínbi ca Bernabénén Saulo Jesusan aín bana ñuixunin caíscë unicamanu buáncéxa. Buánxun ca Saulo ismiquin ñuixunquin atu cacéxa:

—Saulonén ca bainua Nucén 'Ibu Jesús isaxa. Iscëx ca abë banaxa. Usaíta banan ca ami catamëti aín umi 'ixun Damasconu 'icé unicama, Jesús ca asérabi Cristo 'icé quixun ñuixuaxa.

²⁸Usoquian Bernabénén cacëxun ca atubéa 'inun Saulo biacéxa. Bicëxun ca Jerusalénu un Saulonén atubé niquin Nucén 'Ibu Jesús ñuiquin unicama bana ñuixuancéxa. ²⁹Ñuixunquin ca axa griego banan banacé judíos unicamabéribi bananan cuébicananquin racuéquinma —Jesús ax ca asérabi Cristo 'icé —quixun cacéxa. Usoquian cacëxun ca a 'acatsi quixun sináncancéxa. ³⁰Usai quicania '³¹unánxun ca axa Jesucristomi catamëcë unicaman Saulo Cesárea émanu buánxun, Tarso émanu cuantánun xuacéxa.

³¹Usa 'ain ca Judea menu 'imainun Galilea menu 'imainun Samaria menuribi, axa Jesucristomi catamëcë unicama uínbi ubiocëma 'aish chuámarua bucüacéxa, usai '³²ca Jesucristomi catamëti 'itsarui cushiacéxa. Usaí 'icébë ca raíri uniribi abë timéti Nucén 'Ibu Diosan bana upí oquin cuati, aín Bérü Ñumshin Upitan 'aquincéx 'itsarui Jesúsmi sináncéxa.

Eneas pëxcúa

³²Usaí 'imainun ca Pedro bëtsi bëtsi émanu cuani Lida émanuribi axa

Jesucristomi catamëcë unicama isi cuancëxa.³³ A émanuxun ca uni achúshi, Eneas cacë, ñuá 'aish nirucuaínquinbi tancëma 'aísha ocho baritia aín anu 'uxtinubi racácë, a méracëxa.³⁴ Méraquin ca Pedronën cacëxa:

—Eneas, Jesucristonën ca mi pëxcuia. Ca nirut, niruxun ca min anu 'uxti méníot.

Cacëxéshi ca niruacëxa.³⁵ Usai 'iáxa Eneas nitsia isi ca Lida éma 'imainun Sarona menu 'icë unicama, usama 'aíshbi sinanati Nucën 'Ibu Jesucristomi catamëacëxa.

Dorcas cacë xanu baísquia

³⁶ Jesucristomi sináncamainun ca Jope cacë émanu 'icë xanu achúshi Tabita, aín ané itsi Dorcas, anribia Nucën Papa Diosan bana cuacë, ax 'iacëxa. A xanun ca ñu upíshi ' aquin usabi ocë 'ixun ñuñuma unicama ñu 'ináncëxa.³⁷ Usa 'ain ca Tabita ax 'insianx bamacëxa. Bamacë nashimitancëxun ca xubu cata itsi manámi buánxun anu racáncancëxa.³⁸ Jopenuaxa Tabita bamacëbëtan ca anu 'icë axa Jesucristomi catamëcë unicaman, Pedro ca Lidanu 'icë quixuan ñuñicania cuacëxa. Usa 'ain ca Lida éma axa Jope 'urama 'ain bënétishia unúan Pedro catánun rabé uni xuacëxa.

³⁹ Xucëx cuanxuan cacëxéshi ca Pedro uni rabé abébi Jopenu cuancëxa. Cuanx bëbaxa anu Dorcas racáncenù buáncancëx atsinia ca xanu casunamëcëcaman nélbésioracëxa. Nélbésiorati inquin ca ñutisama pan 'ixúan Dorcasnën 'acé cutúncëun chupacama Pedro ismiacëxa.⁴⁰ Ismicëxun anu 'icë xanucama éman chiquínun catancëx ca Pedro rantic purúanx tsóbuax Nucën Papa Diosbë banacëxa. Banatancëxun, anua racácë au bësuquin isquin ca cacëxa:

—Tabita, ca nirut.

Cacëxéshi bëpëquiquin Pedro isi nirui ca tsóracëcëxa.⁴¹ Usariashi ca Pedronën mëínquin biruacëxa. Birutan-cëxun ca axa Jesucristomi catamëcë unicamacëñunbi casunamëcë xanucamari bi cuënun axa baísquicë xanu atu ismiacëxa.⁴² Usoquin 'acëa cuacoia ca camabi unin Jope émanuxun cuacëxa. Cuati ca 'itsa uni Nucën 'Ibu Jesúsmi sinani ami catamëcëxa.⁴³ Usotancëx ca Pedro 'itsa nétén Jopenu, an ñuina xacá méníoti 'unáncë uni, Simón cacë, aín xubunu 'iacëxa.

Cornelio isia Pedro cuan

10 ¹ Cesárea émanu ca uni achúshi, Cornelio cacë, 'iacëxa. A unix ca cien suntárucama, Itálica cacë, aín cushi 'iacëxa.² A unix ca aín xubunua 'icë aín aintsi 'ibucamabëtan Nucën Papa Dios aín bana cuaquin rabicë 'iacëxa. Usai 'ianan ca ñuñuma judíos unicama 'itsa oquin curíqui 'ináncëxa. 'Inánan ca camabi nétén Nucën Papa Diosbë banacëxa.³ Usa 'ixun ca bëtsi nétén bari cuabutia, a las tres 'ain, namáquin iscësoquin ángel achúshi Nucën Papa Diosan xucëx anu aia upí oquin isacëxa. Iscëx anua 'icënu atsíñquin ca —Cornelio —caquin cuéancëxa.⁴ Cuéncëxun ami bësuquin isíbi racuëtan bamaquin ca cacëxa:

—¿Añu cat?

Cacëxun ca ángelnën cacëxa:

—Abé banaquinmi ñuñuma uni ñu 'ináncëcama ca Nucën Papa Diosan asábi isaxa.⁵ Usa 'ain camina min unicama Jope émanu xuti 'ain, anu 'icë uni achúshi Simón 'icébia Pedro caquinribi anécë, a énu bénun.⁶ Simón Pedro ax ca an ñuina xacá méníoti 'unáncë uni, Simón caquin anécëribi bëtsi uni, axa parúmpapa cuébí tsócé, aín xubunu 'icën.

⁷Ésoquin catancëx ángel cuan ca Cornelionën, an ñu mëëxuncë uni rabécëñun ax 'icésaribitia ax Nucén Papa Diosmi sináncë suntáru achúshi aribi cuéancëxa. ⁸Cuénxun ca ángelnëan a cacécama ñuixuntancëxun Jopenu cuantánun xuacëxa.

⁹Xucëx pécaraquiani bain cuani Jope 'uramaquianmainun ca bari xamárucëbë Nucén Papa Diosbë banai Pedro tapitinën xubu mascuan cata itsi masapan oquin 'acé anu 'iruacëxa.

¹⁰Anu 'iruxun ca pitia 'aruxuncamainun panánxun piisa tanquín Pedronën namáquin iscësoquin isacëxa. ¹¹Iscéxa naí panarabécbë ca anuax chupa chaira, amácaso 'ítanun aín rëbucamanu rabé 'imainun rabé oquin técerécacé 'aish meu ubúacëxa. ¹²A chupanu ca bëtsi bëtsi ñuina taén nicë, 'imainun axa men niríçë ñuina 'imainun péchiu ñuina acama 'iacëxa. A ñuinamax ca piti 'icébia judíos unicaman pitima isa quixun cacé 'iacëxa. ¹³A ñucama ubutia isquinshi ca Pedronën ésa quia cuacëxa:

—Pedro, niruxun ca rëxun pit.

¹⁴Cacëxun cuaquin ca Pedronën cacëxa:

—'En 'Ibu, cana 'aiman, pitima ñu cana 'en uisa 'ixunbi picëma 'ain.

¹⁵Ésoquin caquinbi ca ésaia quia cuatécëancëxa:

—Nucén Papa Diosan upí 'inun mënïocë ñu camina 'atima ca quixun catima 'ain.

¹⁶Usaía rabé 'imainun achúshiti quia Pedronën cuacëbë ca a chupabë ñucamaribi naínu cuantécëancëxa.

¹⁷Usaía 'icébë ca Pedro uisa cupí cara isa namáquin iscësoquin ñu isaxa quiax sináncasmacëxa. Usaía Pedro 'imainun ca Cornelionën xucé unicamax uinu cara Simonan xubu 'icé quixun ñucábianx aín xëcuénu bëbacëxa.

¹⁸Bébaxun ca munuma banaquin, uni achúshi, Simón 'icébia Pedro caquinribi anécë, ax cara énu 'icé quixun ñucácëxa.

¹⁹A baricamainuan namácësoquin iscë ñucama a sinan sinaniabi ca Pedro Nucén Papa Diosan Bëru Ñunshin Upitan cacëxa:

—Rabé 'imainun achúshi unin ca mi baria. ²⁰Usa 'ain ca 'ibútancëx mënïocaquiani atubë cuantan. 'En cana atu xuan. Usa 'ain camina, judíos unima 'ain cana abë cuantima 'ai quima atubë cuanti 'ain.

²¹Cacëx 'ibúquin ca Cornelionëan xucé unicama Pedronën cacëxa:

—'Ex cana ami baricë a 'ain. ¿Añuai caina uan?

²²Cacëxun ca a unicaman Pedro cacëxa:

—Cornelio cacë suntárnunën cushi, ax upí uni 'ianan an Nucén Papa Diosan bana cuacé 'icéa upí uni 'icé judíos unicaman 'unáncë, a ca Nucén Papa Diosan xucé ángelnëan caxa, min bana cuanuxuan aín xubunumi cuanun mi caminun quixun.

²³Ésaquian cacëxun atsínmicëx ca a unicamax Pedrobë a xubunu 'iacëxa. 'Inéti pécaracëbë ca Pedro mënïocaquiani, axa a buani ucë unicama a 'imainun Jopenuaxa Jesúsmi sináncë uni raíricamabëribi Cesárea émanu cuancëxa.

²⁴Coonx ca Cesárea émanu bëbacëxa. Bëbamainun ca Cornelionën aín aintsi 'ibucamacëñun an 'unáncë unicamaribi aín xubunu cuanun quixun camiacëxa. Camicéxa timéan ca acamabétan Pedro caíancëxa. ²⁵Caíncëx bëbax aín xubunu atsinia éman chiquíquin bitsi, a tanáin rantin puruni tsóbuquin ca Cornelionën Pedro rabiacëxa. ²⁶Rabicëxunbi ca Pedronën Cornelio biruquin, —ca nirut, 'exribi cana misaribi unishi 'ai —quixun cacëxa.

²⁷Ésoquin catancëx Cornelio**bë**
banaquianx atsínquinbi ca Pedronën
'itsa uni timéçë isacëxa. ²⁸Isquin ca atu
cacëxa:

—Mitsun camina 'unanin, ax quicësabi
oía judíos unicama 'iti bana ca quia,
judíos uníxa judíosma unibë timéanán
aín xubunu atsínti ca 'aisama 'icë quiax.
'Enribi a bana 'unáncë 'icëbi ca Nucén
Papa Diosan uiñu 'icë unibi, 'aisama ca
quixun ñuixunma 'anun 'ë 'unánmiaxa.
²⁹Usa 'ain cana min 'ë camicëx, judío uni
'aish, cana cuanima quixun sinanima
bënétishi uan. Usa cupí cana uisoti
caramina 'ë camia quixun 'unántisa tanin.

³⁰Cacëxun ca Pedro Cornelionën
cacëxa:

—Rabé 'imainun rabé nëtë ca 'ëx anun
ësañuribi baria cuabúcébë, 'ëx 'icësabi
ñubi piaxma 'ën xubunuax Nucén Papa
Diosbë banaéxancë 'icën. Banaquin iscëx
ca uni achúshi aín chupa chaba chabaquï-
cë 'aish 'ën bëmánanu niracëxanxa.
³¹Niracëquin ca 'ë caëxanxa: Cornelio,
mixmi abë banacëcama ca Nucén Papa
Diosan cuaxa. Cuanan ca minmi ñuñuma
uni ñu 'ináncë acamaribi 'unanx
cuëenquin manuima. ³²Usa 'ain camina
Simón 'icëbi Pedro caquin anëcë a
bëtánun min uni Jopenu xutí 'ain. Ax ca
ñuina xacá mënñotí 'unáncë uni, Simón
cacëribi, parúnpora cuébña tsóce, aín
xubunu 'icën. Ax ca uax mibë banati
'icën. ³³Cacëxun cana bënénquinshia mi
bënun quixun uni xuëxan. Xucëxuan
cacëx camina upí oquin sinánbëtsini
atubë énu uan. Usa 'ain cananuna Nucén
'Ibu Diosan nu ismainun énu bérí 'ain, an
mi sinánmicëxunmi nu ñuixuncëxun
cuanux.

Cornelionën xubunuxun Pedronën bana ñuixuan

³⁴Ésoquian cacëxun ca Pedronën
Cornelio cacëxa:

—'En cana bérí asérabi 'unanin,
Nucén Papa Diosan ca judíosma unibu
judíos unisaribi isquin camabi uni sënën
isia. ³⁵Usa 'ixun ca an aín bana cuaquin
ñu upíshi 'acë unicama camabi menu
ainan 'imia. ³⁶Nucén Papa Diosan ca
Israel unicama aín bana ñuixunquian
Jesucristo ax ca camabi unin 'ibu 'ixun
an nu chuámarua 'imiti a 'icë quixun
ñuixunun aín unicama xuaxa. ³⁷Mitsun
camina upí oquin 'unanin, Juanën pain
ca Jesucristo ñuiquin Nucén Papa
Diosan bana ñuixunquian uni nashimia-
cëxa. Usoquian Juanién 'a ñucama a
'unánan camina Galilea menuax cara
uisai 'iacëxa quixun 'unanin. ³⁸Camina
'unanin, Nucén Papa Diosan ca Jesús
Nazaretnu 'icë a aín Bëru Ñunshin Upí
abë 'inun 'inánquin aín cushiribi
'ináncëxa. 'Ináncëxun ca ñu upíshi 'anan
ñunshin 'atimañu unicamaribi
pëxcüacëxa, Nucén Papa Dios abë 'ain.
³⁹Jesusan Judea menu 'icë éma
chucúmaracamanuxun 'anan Jerusalé
nuxunribi 'acë ñucama a cananuna nun
isacën. Usoquian ñu 'acëbi ca i
curúsocënu matásquin unin 'acëxa.
⁴⁰Acëbi ca Nucén Papa Diosan rabé
nëtë 'iõnxä pëcaracébétanshi baísqui-
miacëxa. Usaíá 'ia isnum ca nu
mënñoxuancëxa. ⁴¹Jesús baísquicëbi ca
camabi uníñra isama 'icën. Nun cuni
cananuna Nucén Papa Diosan, Jesús
ñuiquin unicama bana ñuixunun
béráma caísa 'ixun, baísquicë isanan
abëtan pianan xëacën. ⁴²Usa 'icë ca aín
bana unicama ñuixunun xuquin nu
ësaquín cacëxa: Nucén Papa Diosan
'imicëxun cana 'ën, uni bamacëmacama
'imainun bamacë unicamaribi, uisaira
cara énë menuax 'iixa quixun
'unánquin, Nucén Papa Diosbë cara 'iti
'icë, cara 'itima 'icë quixun cati 'ain.
Usaquin camina unicama ñuixunti 'ai
quixun ca Jesusan nu cacëxa. ⁴³An

Nucén Papa Dios quicé bana uni
ñuixuncé unicamaxribi ca Jesús ñui ésai
quiacéxa, camabi uni axa aín bana cuati
ami cataméccé, a ca aín 'uchacama
Jesusan térenxunia quixun.

**Abé 'inúan judíosma unicama Nucén Papa
Diosan aín Bérü Nunshin Upí 'inan**

⁴⁴Usoquian Pedronén atu bana
ñuixunmainun ca axa aín bana cuati
Nucén Papa Diosmi sináncé unicamanu
aín Bérü Nunshin Upí uacéxa. ^{45,46}Usa
'ain ca aín Bérü Nunshin Upitan
'imicéxun unin cuacéma banan
banaquin Nucén Papa Dios rabicancéxa.
Nucén Papa Dios rabicania cuati ca
Pedrobéa ucé Jesúsmi sináncé unicama
ax judíosma unicamaxribia Nucén Papa
Diosan Bérü Nunshin Upíñu 'icé isi
ratuti sináncasmacéxa. ⁴⁷Usaria ca
Pedronén cacéxa:

—Nux 'icésaribitia Nucén Papa Diosan
Bérü Nunshin Upíñu 'icé cananuna éné
unicama, 'unpaxan nashimitima ca
quixun catima 'ain.

⁴⁸Esóquin catancéxun ca Pedronén a
unicama Jesucristomi cataméccé 'áisha
nashimicé 'inun cacéxa. Nashimicé 'ixun
ca Pedro a unicaman atubé pan isa 'inun
quixun cacéxa.

**Judíosma unicamaxribi Jesucristomi
cataméttia Jerusalénuñun 'unáncañ**

11 ¹Usa 'ain ca Jesusan aín bana
uni ñuixunun caíscé unicamabé
tan Judea menuxun axa Jesucristomi
cataméccé unicamanribi, judíos unishima
judíosma unicamaxribi ca Nucén Papa
Diosan bana cuati Jesúsmi cataméttia
quixun ñuicania cuacéxa. ²A ñucama
cuacamainun ca Pedro Jerusalénu
cuantécéancéxa. Cuanxa bëbacé ca axa
Jesúsmi cataméccé judíos unicama an,
judíosma uni Jesucristomi cataméccé ca
nux 'icésaribiti 'unántiocé 'iti 'icé quixun

sinánquin ami nishtisa tanquin Pedro ñu
cacéxa. ³Ñuiquin ca cacéxa:

—¿Uisa 'ixun caramina aín xubunu
atsíanan judíosma unicamabéttan pian?

⁴Cacéxunbi ca uisai cara ñu 'ixa upí
oquin ñuixunquin atu ésoquin cacéxa:
⁵—Jope émanuax Nucén Papa Diosbé
banaquinbi cana namáquin iscésa oquin
naí panarábëcëbäa anuax chupa cha
amácasä 'itánun aín rëbucamanu rabé
'imainun rabé oquin tècérécacé 'aish 'é
'urama ubutia isan. ⁶Usaria ñachaquin
iscéxbi ca bëtsi bëtsi ñuina taén nice
'imainun axa 'acanancé ñuina 'imainun
men nirícé ñuina 'imainun pëchüi ñuina
acamaribi anu 'ixa. ⁷Anu 'icé isquinbi
cana ésaía quia cuan: Pedro, niruxun ca
rëxun pit. ⁸Cacéxun cana can: 'En 'Ibu,
cana 'aiman. Pitima ñu cana 'én uisa
'ixunbi picéma 'ain. ⁹Cacéxun ca
naínxun 'é caxa: Nucén Papa Diosan
upí 'imicé ñu camina 'atima ca quixun
catima 'ain. ¹⁰Usaíra rabé 'imainun
achúshiti quia cuacébä ca a chupabëbi
ñucama ax naínu cuantécéanxa. ¹¹Cuan-
cëbëbi ca 'ëx anu 'icé xubunu rabé
'imainun achúshi uni bëbáxa, Cesárea
émanuxuan 'é barinun xucancéx.

¹²Acamaxa bëbamainun ca Nucén Papa
Diosan Bérü Nunshin Upitan, judíos
unima ca quixun sinanima a unicamabé
cuanun quixun 'é caxa. Usa 'ain cana
atubé cuan, 'imainun ca axribi Jesucris-
tomi cataméccé 'aish mëcén achúshi
'imainun achúshi uni énëxribi 'ëbë
cuanxa. Cuanx cananuna an 'é camicé
unin xubunu atsían. ¹³Atsinia ca
ésaquin nu caxa: 'En xubunu nice cana
ángel isan. Iscëxun ca 'é caxa: Jope
émanu camina uni xuti 'ain. Xucëx
cuanxun ca uni achúshi Simón 'icébia
Pedro caquinribi anéccé, a énu bëti 'icén.
¹⁴Bëcëx uxun ca uisai caramina min
xubunu 'icé camabëbi Nucén Papa
Diosnan 'aish abé 'inxu iéti 'ai quixun

mi cati 'icën. ¹⁵Ésaquin ca ángelnën 'ë caxa quixun an 'ë camicë unin 'ë cacëxun cana 'ën Jesucristo ñuiquin anu 'icë unicama bana ñuixuan. Atu bana ñuixuncëbëbi ca Nucën Papa Diosan Bëru Ñumshin Upí nunua ucésaribiti atunu uaxa. ¹⁶Usai 'icëbëtan cana Nucën 'Ibu Jesús axa ésaí quiá sinan: Juanën ca uni 'unpaxan nashimiaxa. Usa 'aínbì camina axa mitsubë 'inux ucëbë Nucën Papa Diosan Bëru Ñumshin Upíñu 'iti 'ain. ¹⁷Usa 'afán nu 'acésaribi oquin Jesucristomia catamëtia, atu aín Bëru Ñumshin Upí 'inanía cana 'ën 'inánxunma 'anun quixun Nucën Papa Dios catima 'ain.

¹⁸Ésaquin Pedronën ñuia cuati ca a ñu catécénima Nucën Papa Dios rabi quiacëxa:

—Bérí cananuna 'unanin, judíos unishima, judíosma unicamaribi ca Nucën Papa Diosan 'atimaquin sináncë 'aíshbi Jesucristomi catamëtia xénibua 'aínbì ainan 'inun sinanamia —quixun.

Antioquía émanuax Jesucristomi catamëcë unicama

¹⁹Esteban pain rëtancëxun ca Jesucristomi catamëcë unicama axa atumi nishcë unicaman bëtsi bëtsi ocëxa. Usocëx ca tsuáqui raírinëxa Fenicia menu cuantamainun raírinëribia nasí cha, Chipre cacë, anu cuantamainun raírinëribi Antioquía émanu cuancëxa. Cuanxun ca bëtsi unibuma judíos unibuishi, Jesucristomi catamëti ca uni Nucën Papa Diosnan 'iti 'icë quixun bana ñuixuancëxa. ²⁰Ñuixunmainun ca Chipre 'imainun Cirene menuaxa Jesucristomi catamëcë uni raíri anribishi Antioquía émanu cuanx bëbaxun, Nucën 'Ibu Jesúsmi catamëti ca uni Nucën Papa Diosnan 'iti 'icë quixun, judíosma uniribi bana ñuixuancëxa. ²¹Nucën 'Ibu Diosan cushiocëxuan

a unicaman aín bana ñuixuncëxun cuati ca 'itsa uni atúan bëráma ñu 'aisama 'acécama énquin sinanati, Nucën 'Ibu Jesúsmi catamëacëxa.

²²Usaía 'icëa ñuia ca axa Jesucristomi catamëcë unicaman Jerusaléñuxun cuacëxa. Cuaxun ca Bernabé Antioquianu cuantánun quixun xuacëxa.

²³Xucëx cuanx bëbaquin, Nucën Papa Diosanbia atu judíos uni 'icémabi chuámarua 'aísha upí nuituñu 'inun ainan 'imicë isi ca Bernabé cuéancëxa. Cuéenquin ca 'ëséquin cacëxa:

—Mitsúnni bëráma 'acë ñu 'atécénima camina Nucën 'Ibu Jesús ami éníma catamëti 'ain.

²⁴Ax upí nuituñu 'ianan Jesucristomi catamëcë 'aish Nucën Papa Diosan Bëru Ñumshin Upíñu 'ixuan Bernabénen usaquin cacëxun cuati ca 'itsaira uni Nucën 'Ibu Jesúsmi catamëacëxa.

²⁵Itsaira axa Jesucristomi catamëcë unicama 'ain ca Tarso émanu, Saulo bari Bernabé cuancëxa. Cuanxun méraxun ca Antioquianu bëacëxa.

²⁶Béax achúshi baritian anu 'iquin ca Saulobëtan Bernabénen axa Jesucristomi catamëcë unicamabë timéquin atu 'unánmicëxa. Usa 'ain ca Antioquianu pain uni raírinëxa Jesucristomi catamëcë unicama Cristonën uni caquin anéacëxa.

²⁷Saulobëa Bernabé Antioquianu 'ain ca an Nucën Papa Diosan sinánnicëxun unicama ñuixuncë uni raírinëx Jerusalé nuax Antioquianu uacëxa. ²⁸Acama achúshinëx ca Agabo caquin anécë 'iacëxa. An ca Nucën Papa Diosan Bëru Ñumshin Upitan 'unánmicë 'aish níruquin anu 'icë unicama cacëxa, camabi menu 'icë unix ca pitíñuma 'iti 'icë quixun. Axa usai quicësabi oi ca Claudio cacë uníxa 'apu 'ain 'iacëxa.

²⁹Usai 'icëbëa Judeanu 'icë axa Jesucristomi catamëcë unicamax atun pití

ñuñuma 'icé ñuicania cuaxun ca Antioquíanu 'icé unicaman curíqui atu buánmiti sináncëxa, axa 'itsa curíquiñucaman uiti cara nainsa tania 'ati nanmainun uicamax cara 'itsamashi curíquiñu 'icé acamanribi uiti cara nainsa tania 'ati nantancëxun.³⁰ Sinánxun achúshi achúshinën 'itsaira curíquiñu an 'itsa nanmainun 'itsamashi curíquiñu anribi 'itsamashi nantancëxun a curíquicama Saulocëñun Bernabé 'inánquin cacáncëxa:

—Ené curíquicama camina Judeanuxuan an Jesucristomi catamëcë unicama bana ñuixuncë unicama a 'inánti 'ai —quixun.

Jacobo bama 'imainun Pedro sipuacan

12 ¹Usomainun ca 'apu 'ixun Heródesnën axa Jesucristomi catamëcë uni raíri bëtsi bëtsi omiacëxa. ²Bëtsi bëtsi omiquin ca Juanën xucën, Jacobo, a manë xëtocën 'amiacëxa. ³Usoquin 'acébëa judíos unicama cuëenia isquin ca Heródesnën Pedroribishia binun quixun aín suntárucama cacëxa. Anun chamiti ñucëñunma 'acé pán piti nëtë 'ain ca Heródesnën Pedro bimitancë xun sipuamiacëxa. ⁴Sipuamquin ca esaquin sináncëxa: Ené nëtécama inúcébëtan sipuua chiquíminuxun cana judíos unicaman ismainun uisa carana Pedro oti 'ai quixun isti 'ain. Usaquin sinánquin ca chiquíti rabanan Heródesnën Pedro sipuanun quixun cacëxa. Cacëxun ca dieciseis suntáru a bérúanun ménioquin policíanen rabé 'imainun rabé suntárunen paían bérúanun quixun sipuamiacëxa. Usoquin ca suntárucaman an paían bérúancëcamaxa cuancëbë cuancëbë uquin raírinëribi bérúancëxa. ⁵Usa 'ixun ca Pedro sipuua bérúancëxa. Usa 'aínbi ca axa Jesucristomi catamëcë unicaman nëtécuinma Nucën Papa Dios Pedro ñucáxuancëxa.

Nucën Papa Diosan Pedro sipuua chiquían

⁶Iméishi Heródesnën ñucánuan pëcaratamainun ca acëñunbi manë risin mëtécérëcacé 'ixuan suntáru rabëtan pararuamainun Pedro 'uxacëxa. 'Uxmainun ca an sipu bérúancë suntáru rabérribi xëcuë tanáin chiquitin rabanan bérúain niacëxa. ⁷Usa 'aínbi ca Nucën 'Ibu Diosan xucëxa aín ángel ucébëshi aín cushían sipu pécacé 'iacëxa. Usaía 'icébëtan aín pichánpurunu ratícaquin bësúnquin ca ángelnën Pedro cacëxa:

—Bënétishi ca nirut.

Quixuan cacébëshi ca anun mëtécerecacé manë risi tubutti nipacéacëxa.

⁸Usai 'icébëtan ca ángelnën cacëxa:

—Mi cuanun ca anúnmi tsitécérëquicë ménionan min taxaca tañut.

Usaquin cacëxa ménícatia ca ángelnën Pedro cacëxa:

—Min tarin rabumëxun ca 'ë nuibëtsin.

⁹Cacëx chiquíquin ca Pedronën asérabi ca an 'ë buania quixun 'unánquinmabi ángel nuibiancëxa. 'Unánquinmabi ca —namati cana ésaí 'i —quixun sináncëxa.

¹⁰Sinánbiani cuanquian an bérúancë suntáru ébianquin an 'urínxun bérúancë suntáru aribishi inubiancëbë ca anun éman cuantinua 'icé manë xëcuë axbi xëóquiacëxa. Usai 'icébë chiquíquiani cuanquin, bai itsi inúishi ca Pedro éni ángel nëtécëxa. ¹¹Nëtécëbë ca upí oquin sinani Pedro quiacëxa:

—Asérabi cana bérí 'unarin, judíos unicamax cuëéncësabi oquian Heródesnën 'ë 'ati 'icébi ca aín ángel xuquin Nucën 'Ibu Diosan 'ë iémixxa —quixun.

¹²Usaquin sinánbiani ca Juan 'icébi Marcosribi caquin anëcë uni, aín tita Maríánen xubunu cuancëxa, anuaxa timéax 'aisamaira uni Nucën Papa Diosbë

banacë, a xubunu.¹³Cuanx bëbaquian xécuë taxcaia cuabëtsini ca xanu xuntacu, Rode, ax xéocai uacëxa.¹⁴Uquinbi Pedro banaia cuati cuëeni ca xécuë xéocaima —Pedro ca éman nitsaxa —quixun cai amiribishi mëú abáquiancëxa.

¹⁵Abáquianquian cacëxunbi ca cacancëxa: —Sapi camina ñunshian —quixun. Usaquin cacëxi ca quiacëishiacëxa: —Asérabi ca Pedro 'icën.

Quia ca:

—Ama ca. Aín ángel sapi ca —quixun cacancëxa.

¹⁶Usaia cananmainun ca Pedronën 'itsa oquin xécuë taxcacëxa. Usoquian 'acëbëtan xéocauinbi Pedro mërai ca ratúcancëxa.¹⁷Ratúcaniabi ca nëténun quixun aín mëcénan sanánquin, usoquin ca Nucën 'Ibu Diosan sipunua 'ë chiquinbëtsinquin bëaxa quixun atu ñuixuancëxa. Ñuixuntancëxun ca cacëxa:

—'Én mi cacë banacama ènë camina Jacobo 'imainun nun xuceántu ñuixunti 'ai —quixun.

Cabiani ca éma itsinu cuancëxa.

¹⁸Usaía 'ion pécaracëbë ca an bérioncë suntárucamax, uimi cara Pedro quiónxa quiax sináncasmal raíribë ñucacanancëxa.¹⁹Usa 'ain ca —'áfima ca —quixuan ñuia cuauin Pedro barinun quixun Herodesnën suntárucama cacëxa. Cacëxun bariquinbi ca mérrama 'icën. Méracébëtanma ca an Pedro sipunua bérioncë suntárucama a ñucatancëxun 'anun quixun raíri cacëxa. Usomitancëx ca Herodes Judea menuax Cesárea émanu tsoti cuancëxa.

Herodes bama

²⁰Usa 'ain ca Tiro 'imainun Sidón émanu 'icë unicamami Herodes nishacëxa. Herodes atumi nishcë 'ixunbi ca a isi cuanti sináncancëxa. Usaquin sinánbiani riquianxun ca an Herodes ñu 'aquincë uni, Blasto, abë pain banacëxa.

Abë banai mëniónanquin ca ésoquin cacëxa:

—Tiro 'imainun Sidón émanu 'icë unicama nux cananuna aín menua piti marui, Herodesbë nuibanani tsótisa tanin. Usa 'ain cananuna abë banatista tanin.

²¹Usaquin atun Blasto cacë bana cuaxun ca Herodesnën anúan a unicamabë banati nëtë mënñocëxa. Anúan abë banacanti nëtëa ucëbë ca 'apun pañucë chupa upfira pañuax anu 'apu tsótinu tsoócxëxa. Tsotax ca a isía riucautincë unicaman cuanun banacëxa.

²²Banaia cuati ca sharáui quicancëxa:

—Axa banacë uni ènëx ca unima 'icën, ènëx ca achúshi dios 'icën.

²³Usaía quicancëbëbi ca Herodes: 'Ëx cana diosma 'ain, 'ë rabixunma ca Diosëshi rabican —quiama 'icën. Usa 'ain ca unicaman a rabicëbëtan, Nucën 'Ibu Diosan bënénquinshi xucëxuan, aín ángelnën 'imicëx Herodes 'insancëxa. 'Insianx ca xënan picëx bamacëxa.

²⁴Usa 'ainbi ca 'itsaira uni Nucën 'Ibu Jesúsmi catamëacëxa. Usai 'imainun ca camabi menuxunribi ami sinánquin Jesús ñuiquin cuacocancëxa.²⁵Usaía 'imainun ca Saulobë Bernabé Jerusalé nxun a buáncë curíqui unicama 'inántancëx, Juan 'icëbi Marcosibi cacë a buani, Antioquianu cuantecëancëxa.

III. JUDIOS UNIBUNËXËSHIMA UNI ITSIRIBI JESUCRISTOMI CATAMËA (13-28)

Mecama oia Pablo Jesús ñuiquin bana ñui cuan (13.1-15.33)

Saulobëa Bernabé Jesús
ñui bëtsi nëtënu cuan

13 ¹Antioquianu 'icë axa Jesucristomi catamëcë unicama raírinëx ca an Nucën Papaá Diosan sinánmicëxun

bana uni ñuixuncë uni 'iacëxa, raírinëx ca an aín bana unicama 'unánmicé 'iacëxa. Usa 'ain ca Bernabé 'imainun Simeón 'icëbi Tunan Uni caquinribi anécë, a 'imainun Cirene menu 'icë uni, Lucio, a 'imainun Manaén, axa Galilea menu 'icë 'apu Herodes, abë canicë, a 'imainun Saulo, acamax Antioquianu 'iacëxa. ²Usa 'ixuan achúshi nötën timéxun ñu piquinma Nucën 'Ibu Dios rabicëxun ca aín Béru Ñunshin Upitan atu cacëxa:

—Én caíscésabi oquian bana ñuixunun camina Saulocëñun Bernabé cati 'ain.

³Usaquian cacëxun piquinma Nucën Papa Dios ñucáxuntancëxun atun mécenān raméquin ca axa Jesucristomi catamëcë unicaman Bernabécëñun Saulo, Nucën Papa Diosan bana uni ñuixunia bérúanx cuantánun caxun xuacëxa.

Pablobëtan Bernabénëñ Chiprenuxun bana ñuixuan

⁴Usaquian 'acëx ca Nucën Papa Diosan Béru Ñunshin Upitan xucëx Saulobë Bernabé Seleucia émanu cuancëxa. Cuanx ca anuax manë nuntin Chipre nasínu cuancëxa. ⁵Chiprenu 'icë éma Salamina anu bëbatancëxun ca anu judíos unicama timécë xubucamanuxun Jesucristo ñuquín Nucën Papa Diosan bana unicama ñuixuancëxa. Bana ñuixunia ca Juanénribi 'aquiñcëxa. ⁶Salaminanu 'icë unicama bana ñuixuntancëx ca Chipre nasícamanu cuantancëx Pafos cacë émanuribi bëbacëxa. Anua ca judíos uni achúshi, Barjesús caquin anécë, ñubé uni a méracëxa. Barjesús ax ca cémëi —ëx cana an Nucën Papa Dios quicë bana uni ñuixuncë uni a 'ai —quiacëxa. ^{7,8}Barjesús ax ca aín anë itsi Elimas cacë 'iacëxa. Elimas quicë ax ca ñubé qui

quicë bana 'iacëxa. Barjesús ax ca Sergio Paulo cacë 'apu an ñu mëëxuncë uni 'iacëxa. Usa 'ain ca Sergio Paulonëñ sinánñuira 'ixun Nucën Papa Diosan bana cuaisa tanquin Bernabécëñun Saulo unun quixun camiacëxa. Sergio Paulonëñ Nucën Papa Diosan bana sinántisa taniabi ca Barjesúsñen a bana sinánxma 'inun quixun cacëxa. ⁹Usa 'aínbi ca Saulo 'icëbi Pablo caquinribi anécë, an Nucën Papa Diosan Béru Ñunshin Upitan sinánmicëxun Barjesús ñachacëxa. ¹⁰Ñachaquin ca cacëxa:

—Cémë camina mix 'ain. 'Ianan camina 'atima uni 'aish ñunshin 'atimanëñ sinánmicë 'ain. Usa 'ixun camina min ñu upí cuëeniman. Nucën 'Ibu Diosan banaxa cuaisa 'aish upí 'aínbi ćaramina min uisa cupí a cuaxunma 'anun quixun uni paranin? ¹¹Usa 'icë ca Nucën 'Ibu Diosan bérí mi castícania. An 'imicëx bëxuño 'ixun camina 'itsa nötën xabá isnuxunma 'ain.

Usaquian cacëxuñshi ca Barjesús bëxuño 'ixun iscasmacëxa. Iscasmaquin ca uin cara isa méisbianquin buánti 'icë quixun mancasmacëxa. ¹²Usaía 'icëbëtan ca Pablonëñ Nucën 'Ibu Jesús ñuia cuanan usaria Barjesús 'ia isi ratuti Sergio Paulo ami sinani Jesucristomi catamëacëxa.

Pisidia menu 'icë éma, Antioquía, anu Pablobë Bernabé cuan

¹³Pafos émanuax nuntin cuanx ca Pablobë axa abë cuancë unicamabë Panfilia menu 'icë éma, Perge, anu bëbacëxa. Bëbax ca raíri uni ébiani Juan Jerusalénu cuantecëcëxa. ¹⁴Cuancëbë Perge émanuax cuanx ca Pisidia menu 'icë éma Antioquía anu bëbacëxa. Bëbatancëx ca anuax anun ñu mëëtima nötën anua judíos unicama timéti xubunu atsíntancëx tsoócéxa. ¹⁵Tsotan anu 'icë unicamanribia cuamainun

Moisésnën cuënéo bana 'imainun an Nucën Papa Dios quicë bana uni ñuixuncë unicamanribia cuënéo bana 'atancëxun ca a xubunu 'icë 'apucaman Pablocëñun Bernabé cacëxa:

—'En xucéantu, mitsúnribi unicama 'esétisa tanquin camina cati 'ain.

¹⁶Cacëxun ca Pablónën niroquin an cacëxun cuanun quixun aín mëcënan sanánquin ésaquin cacëxa:

—Israel unicama 'imainun an Nucën Papa Diosan bana sináncë unicama, 'en mi camainun ca 'en bana cuacan.

¹⁷Nucën Papa Dios, Israel unibunën Dios, an ca nucën raracama ainan 'inun caísacëxa. Caístancëxuan an 'imicëx ca Egípto menu pain tsoti anuax uácëxa. Uatia ca Nucën Papa Diosan aín cushínbi atu Egíptonua bëacëxa.

¹⁸Béquin ca cuarenta baritian anu uni 'icëma men aia, atux ami catamësama tancëxunbi bérúancëxa. ¹⁹Usaquin 'acëxa atux bëbacëbétan ca Nucën Papa Diosan Canaán menua 'icë mëcën

achúshi 'imainun rabé 'apu a aín unicamacëñunbi cëñuacëxa, a mecam ainan 'inun nucën raracama 'inánuxun. ²⁰Usaquin 'atancëxun ca cuatrocientos cincuenta barin Nucën Papa Diosan bëtsix paífan 'iá 'ain, 'aífan 'inun achúshi achúshi uni atun cushi 'imiacëxa, Samuelnëan anun axa quicë bana unicama ñuixunti nötëa 'ítämainun.

²¹Usaía 'icëbëa Samuel anu 'ain ca Israel unicamax 'apuñu 'iisa tancëxa. Usa 'ain ca Nucën Papa Diosan Benjaminën rëbúnqui, Cis cacë unin bëchicë, Saúl, a cuarenta baritia 'apu 'imiacëxa.

²²Cuarenta baritia 'icëbétan Saúl chiquíntancëxun ca Nucën Papa Diosan David Israel unicaman 'apu 'imiacëxa. David ñui ca Nucën Papa Dios quiacëxa: "En iscëx ca Isaínën bëchicë, David, ax 'en sinánsaribi 'icën. Usa 'ixun ca 'ëx cuëencësabi oquin 'ati 'icën". ²³David-

nën rëbúnquicama achúshi ca Jesús 'iacëxa. Amia catamëcëxuan Israel unicama aín 'uchacama térenquin ainan 'inun iéminun ca Nucën Papa Diosan a 'imiacëxa, ax usai 'iti ñui quiásabi oquin. ²⁴Jesús uisama pain 'ain ca Juanën Israel unicama bana ñuixunquin ésoquin cacëxa: 'Atimaquin sinanibi sinanati camina nashimicë 'iti 'ain.

²⁵Aín bamati nötëa 'urama 'ain ca ésaí Juan quiacëxa: Mitsun camina 'ëx isana Cristo 'ai quixun sinanin. Ama cana 'ain. 'Ex ama 'ain ca 'ë caxu 'ësamaira uni aia. Axa upfira 'aish cushiira 'ain cana 'ëx asaribima 'aish ami rabini a 'urama 'itima 'ain. Usai 'iquin cana aín taxacabi tubuxuntima 'ain. ²⁶'En xucéantu, mitsúxmi Abrahamnëen rëbúnqui 'aish raírinëx an Nucën Papa Diosan bana sináncë 'icë cana mitsu cain, Jesucristomi catamëti ca uni aín 'ucha térencë 'aish Nucën Papa Diosnan 'iti 'icë quiáxa quicë bana, enëx ca mitsúnribimi cuati 'icën.

²⁷Ésaquinribi ca Pablónën Pisidia menu 'icë éma, Antioquianu 'icë anua judíos unicama timëti xubunuxun cacëxa:

—Jerusalénu 'icë unicamabétan ca aín cushicamanribi Jesús, ax ca Cristo, axa uti atun caíncë, a 'icë quixun 'unánma 'icën. Anun ñu méetima nötëen 'icëbë timëxun an Nucën Papa Dios quicë bana uni ñuixuncë unicaman cuënéo bana iscë 'ixunbi ca uisai quicë cara quixun 'unanimabi —ax ca bamati 'icë

—quiacëxa, a bana quicësabi oi. ²⁸Jesús 'anuxun sináncancëbëbi ca an ñu 'atima 'acë 'áfma 'iacëxa, a cupía 'ati. Usa 'aínbi ca judíos unicaman ainsa Jesús 'aminun quixun Pilato cacëxa. ²⁹Usaí ca ax 'iti 'icë quiáxa a ñui cuënéo bana quiásabi oquin ca bamamiacëxa. Usa 'ain ca i curúsocënubam acëbitancëxun mapara naëcënu nanxun

méníocëxa. ³⁰Méníocëbi ca Nucën Papa Diosan baísquimiacëxa. ³¹Baísquimicëx ca 'itsa nêtën pain 'i, abéa Galilea menuax Jerusalénu cuancë unicamamí 'itsai chiquiracëacëxa. Usa 'ain ca atun bérí a ñuiquin unicama ñuixumia.

³²Usa 'ain cananuna mitsúxmi cuëenun upí bana ènë mitsu cain, Nucën Papa Diosan nucën raracama a ñuiquin cá a ca axa ucë ax 'ixa quixun.

³³Salmos dos, anu ca Nucën Papa Diosan afín bëchicë cá bana 'icén, èsai quicë: "Mix camina 'én Bëchicë 'ain. Usa 'icé cana xénibua 'aínbimi 'ëbë 'inun mi 'imin". Usai 'inun ca Nucën Papa Diosan aín Bëchicë Jesucristo baísquimiacëxa. Usaquin ca 'acëxa quixun cananuna nun 'unarin. ³⁴A banacamanu nun, an ca aín Bëchicë aín nami chéquítimoquin baísquimiti 'icé quixun 'unánun ca Nucën Papa Diosan aín uni èsaquinribi cuénomiacëxa: "Én upí bana ñuiquin David cásabi oquin cana mitsu chuármura 'inun 'imíti 'ain". ³⁵Quianan ca èsairibi Salmos quiricanu quia: "Minan 'aish upí 'icé isquin camina bamacëbi 'én nami chéquinun ènquinma 'é baísquimiti 'ain". ³⁶Usaquian Davidnën cuénéo 'aínbi cananuna 'unarin, Nucën Papa Dios cuëncésabi oquin 'apu 'ixun aín menu 'icé unicama 'aquitancëx ca David bamacëxa. Bamacë ca anu aín aintsi maíam anuribi maíncancëxa.

Maíncëx ca chéquiacëxa. ³⁷David chéquia 'aínbi ca a Nucën Papa Diosan baísquimicë Jesús ax chéquima 'icén. ³⁸Én xucéantu, usa 'ain camina 'unánti 'ain, Jesús cupíshi ca uni aín 'uchacama térëncë 'iti 'icén. Ca usa 'icé quixun cananuna mitsu cain. ³⁹Usaía judíos unicama 'itia Moisésnën cuénéo bana cuatíbi uni aín sinan upí 'íama 'aínbi ca axa Jesucristomi catamëcë unicamax aín 'uchacama térëncë 'aish Nucën Papa Diosan 'imicëx aín sinánribi upí 'icén.

⁴⁰Camina bérúancacanti 'ain, an Nucën Papa Dios quicë bana uni ñuixuncë unicaman cuénéo bana quicësabi oi mina 'in, a banax ca èsai quia:

⁴¹Mitsux, 'én banami cuacë 'aish, camina uisashiti caramina ratúanan cëñúti 'ai quixun sinánti 'ain. 'Ex Dios 'ixun cana mitsúnmi ismainun unin 'acëma ñu 'ati 'ain. A 'én 'aia isquian ñuicania cuaqueinbi camina —asérabi ca —quixun sinántima 'ain.

⁴²Usaquin caquin bana ñuixuntancëxa anu judíos unicama timéti xubunuax chiquitia ca abéa 'icécamacëun Pablo —anun ñu mëétima nêtë itsínribi camina ènë banacama nu ñuixuntëcenti 'ai —quixun unicaman cacëxa. ⁴³Usa 'ain ca unicamaxa a xubunuax chiquicë bë judíos uni raíri 'imainun judíosma 'ixunbi Nucën Papa Diosan bana sinánquin ax quicësabi oquin 'acë, acamax Bernabé 'imainun Pablobë cuancëxa. Cuania buánquin ca Pablobë tan Bernabénën 'ëséquin èsaquin cacëxa:

—Nucën Papa Diosan mitsu nuibacëx camina ami manutima ax cuëncésabi oi 'iti 'ain.

⁴⁴Usai 'iixan Pablobëtan Bernabénën anun ñu mëétima nêtë Nucën Papa Diosan bana ñuixuntëcenia cuati ca a émanu 'icé unicamax camáxëshi timécësa 'inun timéacëxa. ⁴⁵Usaí 'itsaira uni timécë isi ca judíos unicamax pishui Pablomi nishacëxa. Ami nishi ca —cémëi ca quia —quiax 'atimati Pablomi banacëxa. ⁴⁶Usa 'ain ca Pablobëtan Bernabénën racuéquinma atu cacëxa:

—Nun nu judíos uni 'icé mitsu pain Nucën Papa Diosan bana ñuixuncëxbi camina 'iti 'aishbi ainan 'iisama tanquin aín bana cuaisama tancanin. Usa 'ain cananuna judíosma unicama Jesús

ñuiquin bana ñuixuni cuanti 'ain.
⁴⁷Usaquinu 'ati ca Nucën 'Ibu Dios
cuëenia quixun cananuna 'unanin,
Jesucristo ñuiquin esoquin aín bana
cuënéo isquin:

Israel unicamaishima bëtsi unicama-
ribi aín sinan upí 'inun 'iminun
cana mi 'imian. 'Imianan cana aín
'uchacama térencé 'aísha 'énan
'inunmi camabi menu 'icé
unicama iéminun mi 'imian.

⁴⁸Usoquian caia cuati ca judíosma uni
raírinëx cuëni,—Nucën Papa Diosan
bana énëx ca asábi 'icé —quiacéxa. Usa
'aish ca uicamax cara Nucën Papa
Diosnan 'aish xénibua 'aínbi abé 'iti 'icé
acamax Jesucristomi catamëacéxa.

⁴⁹Usai 'imainun ca anu 'icé unicaman
Nucën 'Ibu Diosan bana a mecamantu-
xun ñuixuncania cuacéxa. ^{5⁰}Usa 'aínbi
ca judíos unicaman Pabloceñun Bernabé
ñui ami 'atimati banaquin bëtsi bëtsi
xanu Nucën Papa Diosmi sináncé 'ianan
—atux ca aín nuitka upí 'icé —quixun
unin cacé acama 'imainun a émanu 'icé
cushi unicamaribi Bërnabé 'imainun
Pablomia nishnun quixun tsuáquirumia-
céxa. Usocéxun ca Pabloceñun Bernabé
bëtsi bëtsi oquin aín nëtënuaxa cuanun
quixun xuacéxa. ^{5¹}Usa 'ain ca a
émanuax cuanquin —nun aín bana
cuatima ca Nucën Papa Diosan iscëx
'aisama 'icé —quixuan anu 'icé
unicaman 'unánun quixun aín taxacanu
'icé me cupúcé tacabiani, Iconio cacé
émanu cuancéxa. ^{5²}Cuanbi ca Antioquía
émanu 'icé axa Jesucristomi catamëcë
unicama aín Bëru Ñunshin Upínu 'aish
chuámashirua taní cuëeancéxa.

Pablobé Bernabé Iconio émanu 'iá

14 ¹Antioquianuax cuanx Iconio
émanu bëbax ca Pablobé Berna-
bé anua judíos unicama timéti xubunu
atsíancéxa. Atsínxuan bana ñuixuncëx

ca 'itsaira judíos uni 'imainun judíosma
uni acamaxribi ami sinani Jesúsmi
catamëacéxa. ²Catamëcëbëtanbi ca
Jesucristomi sinántisama tancé judíos
unicaman, judíosma unicama
'atimaquin sinánmiquin axa Jesucris-
tomi catamëcë unicamami nishnun
quixun tsuáquirumiacéxa. ³Usaí
'icancëbë ca Pablobé Bernabé anu pain
atubé 'iacéxa. 'Ixun ca Nucën 'Ibu
Jesúsmi catamëti racuéquinma a
ñuiquin upí oquin bana ñuixuancéxa.
Ñuixuanan ca —nu nuibaquin ca Nucën
Papa Diosan ainan 'inun nu iéminun aín
Bëchicë xuacéxa —quixun cacéxa.
Usoquin an atu ñuixuncë banax ca
asérabi 'icé quixuan camabi unin
'unánun ca Nucën 'Ibu Jesusan
'amicëxun uni itsin 'acëma ñu a rabëtan
'acéxa. ⁴Usa 'aínbi ca Iconio émanu 'icé
unicama raírinëxa —judíos uni 'ixun
cananuna Jesucristomi catamëti bana
cuatima 'ai —quimainun raírinëxribishi
—Jesusan aín bana ñuixunun caíscë uni
rabé énë bana ca upíira 'icé
—quiacéxa. ⁵Usax ca judíos uni raíri
'imainun judíosma uni raíriribi, acamax
Iconionu 'icé atun cushicamabé Pabloce-
ñun Bernabé ami nishquin ñu catancë
xun maxaxan 'anux 'ésénancéxa.
⁶Esénania ñuia cuabiani ca Licaonia
menu 'icé éma rabé, Listra 'imainun
Derbe, 'imainun a 'urama 'icé me
camanuribi cuancéxa. ⁷Cuanxun ca a
menu 'icé émacamanuxun —Jesucris-
tomi catamëti aín 'uchacama térencé
'aish ca uni Nucën Papa Diosnan 'iti 'icé
—quixun unicama bana ñuixuancéxa.

Listranuxuan Pablo maxaxan 'acan

⁸Usa 'ain ca uni achúshi aín niti
bëtsicë usabi bacéan 'aísha nicëma, ax
Listranu 'iacéxa. ⁹Usa 'ixun ca a unin
tsóxun Pablonéan bana ñuia cuacéxa.
Cuatia isquin ca Pablonén, énë unin ca

—Nucën Papa Diosan ca 'ë pëxcuti 'icë
—quixun sinania quixun 'unáncëxa.
10'Unánquin ca munuma banaquin
cacëxa:

—Cushi ca nirut.

Cacëxëshi nirui ca chirini niacëxa.

11Pablonean usoia isi ca anu 'icë
unicamax ratuti Licaonia menu 'icë
unicaman banan munuma banai
quiacëxa:

—Unisa 'aish ca dios rabé nunu uaxa.

12Quitancëx ca Bernabé ñui —ax ca
Júpiter 'icë —quianan Pablo ñui, an uni
bana ñuixuncë 'ain, —ax ca Mercurio
'icë —quiacëxa. 13Usai quiquin ca
anuxun Júpiter rabiti xubu axa a émanu
atsínti bainubi 'ain, an a rabicë
sacerdote achúshinën Pabloçenun
Bernabé rabinuxun, vaca bénëcamacë-
ñun ñu ua upí oquin xéocë bécexa.
Bétancëxun ca unicamabétan vaca
bénëcama a rëquin Pabloçenun Bernabé
rabbitisa tancëxa.

14Usaquin 'aisa tancëunbi 'unani ca
Pablobé Bernabé ratúacëxa. Ratuti atu
nëbëtsi cuanquin ca aín chupabi tuai
munuma banaquin cacëxa: 15—¿Uiso-
casquin caramina ésoquin ñu 'acanin?
Nuxribi cananuna mitsusaribi unishi
'ain. Usa 'aíshbi cananuna an mitsu
'aquincëxunmabimi ñancábi ñu rabicë, a
ënquin Nucën Papa Dios ashi rabinun
quixun mitsu cai uan. An bamatiomoi
tsóo 'ixun naí, me, bacacama 'imainun
anu 'icë ñucamaribi unio, a camina
sinánti 'ain. 16Béráma ca Nucën Papa
Diosan camabi baritian atun cuëéncësa
oquin ñu 'anun quixun unicama
ëancëxa. 17Usaquin énquinbi ca, ax ca
asérabi Dios 'icë quixun 'unánum, an
'acësabi oquin upí oquinshi camabi
menu 'icë unicama 'aquinquin, 'uí
'ibúmiquin ñu 'apácëcamaribi canimi-
quin bimimia. Usoquin an 'imicë cupí
cananuna ñu pi nux chuámarua bucuin.

18Pablobétan Bernabénen usoquin
cacëbi ca a unicamax vaca bénë rëxun
atu rabicatsi quiax sinanaisama tancëxa.
Usai 'iquinbi munu sinanaquin ca
rabiamá 'icën.

19Usaia 'icëbë Antioquia 'imainun
Iconionuax uquin ca judíos unibunë
raíri sinanamiquin Pabloçenun Bernabé
maxaxan 'acëxa. 'Atancëxun —ca
bamaxa —quixun sinánquin ca
nirínbianxun éma 'uri racáncëxa.

20Usoquin 'acëa bamacësa sinánquin
axa Jesucristomi catamëcë unicaman
nëbëtsioracëbi ca níruquiani a
émanubi cuantëcëancëxa.

Usai 'ionx ca pëcaracëbë Pablobé
Bernabé, Derbe émanu cuancëxa.

21Cuanx bëbatancëxun ca —Jesucris-
tomi catamëti ca aín 'uchacama téréncë
'aish uni Nucën Papa Diosnan 'iti 'icë
—quixun unicama bana ñuixuancëxa.
Ñuixunia cuati ca 'itsa uni Jesucristomi
catamëacëxa. Usaquin 'atancëx ca
Derbenuax Listranu cuantëcëanx
Icónionu cuanan Antioquianuribi
cuantëcëancëxa. 22A émacamanu 'iquiani
cuanquin ca axa Jesucristomi catamëcë
unicama cushioquin Jesucristomi
catamëti énxunma 'anun 'ëséanan nux
Nucën Papa Diosnan 'aish cananuna uni
itsán bëtsi bëtsi oce 'iti 'ai quixun cacëxa.
23Usoquin canan anua 'icë émacamanuax
axa Jesucristomi catamëcë unicamabë
timéquin ca atun cushi 'inun, axa asérabi
Jesucristomi catamëcë unicamaishi
anéacëxa. Anétancëx píma abé banaquin
ca —axa mimi catamëcë énë unicama
camina upí oquin ñu 'anun sinánmianan
bérúanti 'ai —quixun Nucën Papa Dios
atu ñucáxuancëxa.

**Sirianu 'icë Antioquianu
Pablobé Bernabé cuantëcëan**

24Usoquin 'atancëxun Pisidia menu
'icë Antioquianuxunribi bana ñuixuntan-

cëx ca anuax cuanx Panfilia menu bëbacëxa.²⁵ Panfilia menu 'icë éma Perge anuxun bana ñuixuntancëx ca Atalia émanuribishi cuancëxa.²⁶ Anuax ca Sirianu 'icë Antioquía émanu manë nuntin cuantecéancëxa. Ax ca anuxuan axa Jesucristomi catamëcë unicaman Nucën Papa Diosan 'amicëxun, atun ñu mëeti sénéonquin 'atánun quixun xucë, a éma 'iacëxa.²⁷ Usa 'ain ca bëbaxun axa Jesucristomi catamëcë unicama timëacëxa. Timëxun ca Nucën Papa Diosan 'amicëxuan 'acé ñucama ñuixuanan —judíos unicamaxéshima, judíosma unicamaxribi ca Nucën 'Ibu Diosan sinánmicëx Jesucristomi catamëtia —quixun ñuixuancëxa.²⁸ Ñuixuntancëx ca anu pain axa Jesucristomi catamëcë unicamabë Bernabé 'imainun Pablo 'itsa 'uxen pain Antioquianu 'iacëxa.

Jerusalénu timécan

15 ¹Usa 'ain ca judíos uni raíri Judea menuax Antioquianu cuanxun, axa Jesucristomi catamëcë unicama ésaquin cacëxa: Mitsux asérabi Nucën Papa Diosnan 'inux iétisa tani camina Moisés quiásabi oi 'unánti oracacé 'iti 'ain.² Usaá quicëbëi ca Pablóbë Bernabé —usama ca —quiax atubë canancëxa. Canantancëxun ca Pablocënum Bernabé 'imainun raíriribi Jerusalénu cuanxuan, anua 'icë an aín bana ñuixunuan Jesusan caíscë unicamacëñun axa Jesucristomi catamëcë unicaman cushicama, —judíosma 'áishbi cara uni Jesucristo-nan 'iisa tani 'unántiocé 'iti 'icë —quixun ñuicátanun quixun xuacëxa.³ Xuquian Antioquianu 'icë unicaman —bérúanx ca cuantan —quixun cacëx cuani Fenicia me 'abiani cuanan Samaria me 'abiani cuanquin ca —judíosma unicamaxribi ca sinanati Jesucristomi catamëaxa —quixun

ñuixuancëxa. Usaquian ñuia cuati ca Fenicia 'imainun Samarianu 'icë axa Jesucristomi catamëcë unicamax cuééinra cuééancëxa.

⁴Usaquin ñuixunbiani cuani ca raíribë Bernabé 'imainun Pablo Jerusalénu bëbacëxa. Bëbaia isquin ca axa Jesucristomi catamëcë unicamabëtan, atun cushicama 'imainun aín bana ñuixunuan Jesusan caíscë unicamanribi cuééinquín —¿caina ain? —caquin atu biacëxa. Bicëxun ca —nun nu bana unicama ñuixuncëxuan cuatia ca Nucën Papa Diosan 'itsa uni Jesucristomi sinánmiaxa —quixun ñuixuancëxa.⁵ Usa 'ain ca axa Jesucristomi catamëcë fariseo unicama raírinëx nirui quiacëxa:

—Judíosma 'áishbia ax Jesucristomi catamëcë unicamax ca 'unántiocé 'ianan usaá judíos unicama 'iti Moisén-nen cuénéo bana raíri quicësaribi oi 'iti 'icë —quiax.

⁶Usai quicëbëi ca Jesusan aín bana ñuixunun caíscë unicama 'imainun axa Jesucristomi catamëcë unicaman cushicama —uisa cara 'iti 'icë —quixun sinánux timëacëxa.⁷ Timëxun sinania 'uran canania oi niruqiuñ ca Pedronëñ atu cacëxa:

—'En xucéantu, camina 'unánin, Nucën Papa Diosan ca, Jesucristomi catamëtishi ca uni ainan 'inux iéti 'icë quixun judíosma unicama ñuixunun micama achúshi 'ë caísacëxa, usaquin 'en ñuixuncëxun cuatia atúxribi ainan 'inun.⁸ An camabi unían sinancë ñu 'unancë 'ixun ca Nucën Papa Diosan, a unicamax ca judíosma 'áishbi Jesucristomi asérabi sinánxa quixun 'unánquin, nu 'imicësaribi oquin aturibi aín Béru Ñunshin Upíñu 'inun 'imiaxa.⁹ Nuxnu judíos 'icëa nu 'imicësaribi oquin ca Nucën Papa Diosan judíosma unicama Jesucristomi catamëcë cupí aín 'uchacama térénquin aín sinan upí

'imiaxa. ¹⁰¿Usa 'aínbi caramina mitsux uisa cupí, usama ca quiax Nucén Papa Diosmi 'uchanan, judíosma unibu ca judíos unibu 'icésai 'iti 'icé quiax quin? Moisésnëan usai judíos unicama 'iti cuënéo bana cuacé 'aíshbi ca a banacama quicésabiira oi nucén raracamax 'íáma 'icén. Nuxribi cananuna atúxa 'iá usaribiti 'iacén. ¹¹Usa 'aínbi cananuna 'unánin, nun 'uchacama cupí ainanma 'aíshbi ami catamécexun ca nun 'uchacama térénquin Nucén 'Ibu Jesusan nu Nucén Papa Diosnan 'imiaxa. Judíosma unicamaxa ami catamëtia ca usaribi oquin ainan 'imiaxa.

¹²Pedronén cacéx ca anu 'icé uni camáxbi banaima nétéishiacéxa. Nétéishitancéxun ca Pablónëan Bernabé bétan uisaira oquin cara judíosma unicaman aín bana cuaxa quixun ñuixuanan uisaira oquin cara Nucén Papa Diosan, aín cushínbì, atu uni itsin 'acéma ñu 'amiaxa, quixun ñuixuncéxun cuacéxa. ¹³Usaqin caía Pablobë Bernabé sénéncébétan ca Jacobonén anu 'icé unicama cacéxa:

—'En xucéantu, 'en mitsu camainun ca cuat. ¹⁴Simón Pedronén ca nu ñuixuanxa, Nucén Papa Diosan cara uisaira oquin judíos unicamaishima, judíosma unicamaribi nuibaquin ainan 'inun 'imiaxa quixun. ¹⁵Usai ca 'iti icé quixun ca an Nucén Papa Dios quicé bana uni ñuixuncé unicaman cuënéo-céxa. A banax ca ésaí quia:

¹⁶ Mitsu 'aquitécénquin cana aín rëbúnquinéxa 'apuma 'aínbi Davidnén rëbúnqui achúshi 'apu 'imiti 'ain. ¹⁷ Judíos unicamain-shima judíosma unicamanribia 'énan 'inuxun 'ë ñucácé cupí cana acaman 'apu, Davidnén rëbúnqui achúshi 'imiti 'ain. ¹⁸Usai cana mitsun 'Ibu Dios an énë banacama béráma ñuiá 'ëx quin.

¹⁹Usa 'ain cana 'ën sinanin, judíosma unicama axa sinanati Nucén Papa Diosnan 'inux Jesucristomi catamécë, a cananuna usai judíos unicama 'iti Moisésnëan cuënéo bana quicésabi oquian 'anun catima 'ain. ²⁰Ésaquinshi caquin cananuna acama quirica buánmiti 'ain: Unínbìa uniocé ñu rabiquian 'acé ñuina a camina pitima 'ain, 'imainun camina min xanuma 'ain xanubë 'itima 'ain, 'imainun camina tëtsécacé ñuina pitima 'ain, 'imainun camina ñuina imi pitima 'ain. ²¹Nucén raracaman 'ásaribi oquin ca camabi émanuxun unin anua judíos unicama timéti xubunuxun anun ñu méetima nétécaman, Moisésnëan cuënéo bana ñuixunia. Usa 'ixuan Moisésnëan usai judíos unicama 'iti cuënéo bana 'unáncé 'icé cananuna ésaquin caquinshi atu quirica buánmiti 'ain.

²²Usaí Jacobo quia cuaquin ca Jesusan aín bana ñuixunun caíscë unicama 'imainun axa Jesucristomi catamécë unicaman aín cushicamabétan sináncëxa, Antioquianua Bernabé 'imainun Pablobë cuantánun cananuna rabé uni caísti 'ai quixun. Usaqin sinánxun ca axa Jesucristomi catamécë uni rabé, Judas 'icébi Barsabásribi cacé, acéñun Silas caíscacéxa. ²³Caístancéxun ca atúan buánun quixun ésaquin cuënéo-xun quirica 'ináncéxa:

“Nux Jesusan aín bana uni ñuixunun caíscë 'imainun axa Jesucristomi catamécë unicaman nun cushicamabé tan cananuna mitsu quirica buánmin. Mitsux judíosma 'aíshbimi Jesucristomi catamécë 'aish nun xucéantu 'icé, Antioquia émanu, 'imainun Siria menu, 'imainun Cilicia menu 'icé, cananuna ésaquin mitsu cain. ²⁴Nun xucéxmabi cuanxun isa uni raírinën mitsubé banaquin, usai judíos unicama 'iti Moisés quiásabi oi camina 'iti 'ain

quixun caquin mitsu masá nuitumiaxa quixuan ñuicania cananuna cuan.²⁵Usa 'ain cananuna timéxun, axa nubé nuibanancé Bernabé 'imainun Páblobé cuanxuan mitsu isi cuanun rabé uni caístancéxun xuti sinan.²⁶Nun caíscé uni a rabétan ca ami nishquian unin 'aisa tancéxunbi Nucén 'Ibu Jesucristo usai 'ia ñuiquin racuéquinma unicama ñuixunia.²⁷Usa 'ain cananuna Judascéñun Silas xutin, Bernabé 'imainun Páblobéa cuanun. Xucéxun ca atun énë quirica quicésabi oquin mitsu ñuixunti 'icén.²⁸Nucén Papa Diosan Bérü Nunshin Upitan sinánmicéxun cananuna sinan, ca asábi 'iti 'icén, mitsúnmi Moisésnén usai judíos unicama 'iti cuënéo banacama quicésabi oquin 'aquinma énë ñuishishi 'ati:²⁹Unínbia uniocé ñu a rabiquian 'acé ñuina a camina pitima 'ain 'imainun camina ñuina imi pitima 'ain 'imainun camina têtsécacé ñuina pitima 'ain 'imainun ca aín xanuma 'ain uni xanubé 'itima 'icén. Énë banacama cuati camina mitsux asábi 'iti 'ain. Bérúanx camina 'icanti 'ain".

³⁰Usaquin quirica 'atancéxuan xucéx cuanx ca Antioquíau bëbacéxa. Bëbaia cuatía timëtia ca axa Jesucristomi catamécé unicama a buáncé quirica 'ináncéxa.³¹Ináncéxun a quirica uisai cara quia quixun istancéx ca cuëeni chuámashirua 'icancéxa.³²Usa 'ain ca an Nucén Papa Diosan sinánmicéxun bana uni ñuixuncé uni 'ixun Judas 'imainun Silasnén 'itsa oquin bana ñuixunquin anu 'icé unicama 'éséacéxa. 'Esécxun upí oquin Jesús sinani chuámarua taní ca unicama cuëéancéxa.³³'Itsa nëtén Antioquíau 'itancéxa Judasbé Silas an xucé unicamanu cuantécenia ca anua 'icé axa Jesucristomi catamécé unicaman —bérúanx camina cuanti 'ai

—quixun caquin xuacéxa.³⁴Usa 'aínbi ca Silanén Judas cuantámmainun ax bérúti sináncéxa.³⁵Usaquin sinántancéx bérúxun ca anuxun Pálobétan Bernabénen an Jesucristomi catamécé 'ixun aín bana ñuixuncé unicamabé tan —Nucén 'Ibu Jesúsmi catamëti ca uni Nucén Papa Diosnan 'iti 'icé —quixun bana ñuixunquin Antioquíau 'icé unicama 'unánmia-céxa.

Pablo mecamá oi cuantécéan (15.34-18.22)

³⁶Usa 'ain ca anu pain 'itancéxun Pablónen Bernabé cacéxa:

—Anuxunu Nucén 'Ibu Jesucristomi catamëti ca uni Nucén Papa Diosnan 'iti 'icé quixun bana ñuixuncé émacamanu cuanquin cananuna anua 'icé nun xucéantu uisa cara istéceni cuanti 'ai —quixun.

³⁷Cacéxun ca Bernabénen Juan 'icébi Marcosribi cacé uni, a buántisa tancéxa.

³⁸Buántisa taniabi ca Pablónen Bernabé cacéxa:

—Panfilia nëtenuax ca nubétan Nucén Papa Diosan bana unicama ñuixunima nu ébetsini uaxa. Usa 'ain cananuna a buántima 'ain.

³⁹Usaquin quirica 'atancéxuan xucéx cuanx ca Antioquíau bëbacéxa. Marcos buani ca Bernabé, mané nuntin Chipre nasínu cuancéxa.

⁴⁰Cuancébétan ca Pablónen Silas abéa cuanun caíscéxa. Caíscé ca axa Jesucristomi catamécé unicaman

—Nucén 'Ibu Diosan ca nuibaquin bérúanquin mi 'aquinia —quixun catancéxun xuacéxa.⁴¹Xucéx cuanquin ca Pálobétan Silasnén Siria menu cuanan Cilicia menuribi cuanquin a mecamanuaxa Jesucristomi catamécé unicama bana ñuixunquin Jesucristonan 'áisha cuëenun sinánmiacéxa.

Pablo 'imainun Silasbë Timoteo cuan

16 ¹Cuanx ca Pablobë Silas Derbe émanu cuanan anuribi cuani Listra émanu bëbacëxa. Anu ca axa Jesucristomi catamëcë Timoteo cacë uni 'iacëxa. Aín titax ca judío xamu 'ianan Jesúsmi sináncë 'iacëxa, 'imainun ca aín papax griego banan banacë 'iacëxa.

²Listra 'imainun Iconio émanu 'icë axa Jesucristomi catamëcë unicaman —upí uni ca —quixun ñuicë ca Timoteo 'iacëxa. ³Usa 'ain ca abëa Timoteo cuanti cuéenquín Pablönén sináncëxa, —Timoteonén papax ca judío unima 'aish griego banan banacë 'icë quixun ca Listranu 'icë 'imainun Iconionu 'icë judíos unicaman 'unania. Usa 'ain ca Timoteo judíos unicaman aín bana cuaisama tanti rabanan judíos uni 'icësai 'unántiocë 'iti 'icë —quixun. Sinántancëxun 'unánti oracambianquin ca Pablönén Timoteo buáncëxa.

⁴Listranuax Timoteo buani bëtsi bëtsi émanu cuanquin ca anu 'icë unicama, uisaquin cara Jerusalénu 'icë Jesusan aín bana ñuixunun caíscë unicama 'imainun axa Jesucristomi catamëcë unin cushicaman caxa quixun bana ñuixuancëxa. Ñuixunquin ca atúxa quicësabi oquin camina 'ati 'ai quixun axa Jesucristomi catamëcë unicama cacëxa. ⁵Usaquian Pablobëtan Timoteonén bëtsi bëtsi émanu cuanquin bana ñuixuncëx ca axa ami catamëcë unicamax upiti Jesúsmi sináncëxa. Usai 'icëbëa camabi nëtén uni raírinëxribi ami sináncëbë ca axa Jesucristomi catamëcë unicama 'aisamaira 'iacëxa.

**Namácësa oquian Pablönén
Macedonianu 'icë uni isa**

⁶Usaquiania cuania Asianuxun bana ñuixunxunma 'anun Nucën Papa Diosan Bëru Ñunshin Upitan sinánmicëx ca

Pablobë Silas 'imainun Timoteo Frigia cacë me 'imainun Galacia cacë menuribi cuancëxa. ⁷Cuanx anu bëbaquin Misia cacë me inubiani, Bitinia cacë menuribi-shi cuainsa taniabi ca Nucën 'Ibu Jesusan Bëru Ñunshin Upitan anu cuanxma 'inun sinánmicëxa. ⁸Sinánmicëx ca Misia inubianx Troas cacë émanu bëbacëxa. ⁹Bëbaxun ca Pablönén imé namáquin iscësoquin Macedonia menu 'icë uni achúshia nicë isacëxa. Iscëxun ca cacëxa: Macedonia énu uxun camina nu 'aquisti 'ain. ¹⁰Usoquian Pablón namáquin iscësa oquin isan cananuna nun Macedonia menuxun, Jesucristomi catamëti ca uni ainan 'iti 'icë quixun bana ñuixuni cuanti ca Nucën Papa Dios cuëenia quixun sináncën. Sinánquin cananuna bënénquinshi anu cuanuxun ñu mënïocën.

Pablobëa Silas Filipos cacë émanu 'iá

¹¹Manë nuntin Troasnuax cuanshiax Samotracia cacë nasínu bëbonx cananuna Neápolis émanu bëbacën.

¹²Anuax cuanx cananuna Filipos émanu bëbacën. Filipos ax ca Macedonia menu 'icë éma cha anuribia Romanu 'icë unicama 'icë 'iacëxa. Anu cananuna 'itsamashi nëtë 'iacén. ¹³A émanuax cananuna anun ñu mëëtima nëtén baca cuébí cuancë, anuaxa axa ami sináncë unicamax usabii 'icë 'aish Nucën Papa Diosbë banacë, anu. Cuanquinbi xanucama timécë isi anu tsóbuquin cananuna Jesúsmi catamëti bana atu ñuixuancë. ¹⁴A xanucama achúshi ca Lidia cacë 'iacëxa. Ax ca Tiatira émanu 'icë xanu 'ianan, an chupa upí minanë pucucësa marucë 'iacëxa. Usa 'aish ca ami sinánquin Nucën Papa Dios rabicë 'iacëxa. Usa 'ixuan Pablönén bana ñuia cuatia ca Nucën 'Ibu Diosan Jesucristomi catamëtía ainan 'inun sinánmicëxa. ¹⁵Sinánmicëx Jesucristomi

catamëti ca Lidia, aín xubunu 'icécama-bé, nashimicé 'iacéxa. Nashimicé 'ixun ca nu cacéxa:

—Mitsun, 'éx cana asérabi Jesucristo-nan 'ain quixun sinani camina 'én xubunu 'iti 'ain.

Usaquin nu caía nux anu 'iti cuéencé bëe cananuna anu 'iacén.

¹⁶Nëtë itsin anuaxa uni abë banacé anuax Nucën Papa Diosbë banai cuanquinbi cananuna xanu xuntacu achúshi ñunshin 'atimañu isacén. A xanun ca ñunshin 'atimanéan 'únamicé xun uisai cara 'iti 'icé quixun ñuacacéxun uni usai camina 'iti 'ain quixun ñuixuan-céxa. Usoquin 'aquin ca aín patróncama 'itsa curíqui bimiacéxa. ¹⁷A xanu xuntacunéx ca Pablocéñun nu nubiani munuma banai quiacéxa:

—Ené unicaman ca Dios, naínu 'icé 'Apuria a ñu 'axunia. Usa 'ixun ca anúnmì mitsun 'uchacama téréncé 'aish ainan 'iti bana mitsu ñuixunia.

¹⁸Usai quiquin ca 'itsa nëtén nu nuiacéxa. Usoquin 'uran ubíocéx cuainacéquin ca Pablonën ñunshin 'atima cacéxa:

—Jesucristonéan quimicéxun cana mi cain, ené xanunuax ca chiquit.

Quixuan cacéxéshi ca bënétishi ñunshin 'atima chiquácexa.

¹⁹Usai 'icébétan ca aín patróncaman, a xanuan an 'acésabi oquin ñu 'acébétanma ca curíqui bitima 'icé quixun sinánquin, Pablocéñun Silas biacéxa. Bibianquin ca anua 'apu 'icénu buáncéxa. ²⁰Buánxun ca an uni bëtsi unimi manania cuacé uni cacéxa:

—Ené uni rabëtan judíos uni 'ixun bana ñuixuncéxun cuati ca nun émanu 'icé unicamax tsuáquiruia. ²¹Tsuáquiru-miquian bana ñuixuncé 'aínbi cananuna nun romano uni 'ixun an ñuixuncé bana axa quicésabi oquin 'atima 'ain.

²²A xanun patróncaman usaquin an uni uni itsimi manania cuacé unicama caia cuati, ca camabi uni Pablo 'imainun Silasmi tsuáquiruacéxa.

Tsuáquirucébétan ca a unicaman, aín chupa pëmitancéxuan manë xon rishquínun quixun aín unicama cacéxa. ²³Usoquin cacéxun cushíinra 'itsa oquin rishquitancéxun ca sipuacéxa. Sipuatan-céxun ca an sipunu 'icé unicama bérúancé uni cacéxa, Pablocéñun camina Silas machiquitia upí oquin bérúanti 'ai quixun.

²⁴Usoquin 'anúan cacéxun ca sipu 'ucé mëúira atsínmixun i quini océn tabíata-xacéxa.

²⁵Usoquian 'acéx ca Pablobé Silas imé naëx Nucën Papa Diosbë bananan a rabi cantacéxa. Usaría 'ia ca anua 'icé sipuacé uni rafrinén cuacéxa. ²⁶Usaía 'icébéa me cushíinra shaíquicébé ca ami tapuocé icama shaíquicébéa xécuëca-maxribi xéoquimainun manë risi anun uni sipuacé tècérécacécamta tubucuti rëucüacéxa. ²⁷Usaía 'icébé bësuquinbi, xécuëcamta xéoquicé isquin ca an sipuacé unicama chiquítí rabanan bérúancé unin sináncéxa, —sipuacé unicama ca chiquíquiani cuanxa —quixun. Sinánquin ca axbi taroracáca-tsi quixun aín manë xëtocé biacéxa.

²⁸Bitsiabi ca Pablonën munuma banaquín cacéxa:

—Taroracaxma ca 'it. Camáxbi cananuna énu 'ain.

²⁹Cacéxiunshi, anun pëcaxun isti a aín uni ñuacáxun bibianx ca bënétishi abáquiani sipu mëú atsíancéxa. Atsini, bérëqui racuétan bamai ca Pablo 'imainun Silas tanáin rantin purúancéxa.

³⁰Usai 'itancéxun éman buánquin ca Pablo 'imainun Silas cacéxa:

—¿Añu carana 'én 'uchacama téréncé 'aish iénuixun 'ati 'ain?

³¹Quia ca cacéxa:

—Nucën 'Ibu Jesucristomi sinani ca ami catamët. Ami catamëti camina min xubunu 'icë min aintsi 'ibucamabëbi mitsun 'uchacama térëncë 'aish Nucën Papa Diosnan 'iti 'ain.

³²Caxun ca a 'imainun aín xubunu 'icécamaribi Nucën 'Ibu Jesús ñuiquin bana ñuixuancëxa. ³³Ñuixuncëxuinsí ca imébi an sipuacë unicama bérúancë unin Pablo 'imainun Silas anua manë xon 'acé aín namicama chucaxuancëxa. Chucaxuncëbë ca an sipuacë unicama bérúancë unibë axa aín xubunu 'icécamaxribi Jesúsmi catamëti nashimicë 'iacëxa. ³⁴Usa 'ixun ca an sipuacë unicama bérúancë unin aín xubunu buánxun Pablocëñun Silas pimiacëxa. Usocëx ca a unibë aín xubunu 'icë aín aintsi 'ibucamaxribi Nucën Papa Diosmi catamëti ainan 'aish, chuámashirua taní cuëéancëxa.

³⁵Usaífa 'ian pécaracëbëtan ca an uníxa uni itsimi manania cuacë unicaman policía xuquin cacëxa:

—An sipuacë unicama bérúancë uninu cuanxun camina a uni rabéa cuantánun ënum quixun cati 'ain.

³⁶Usaquin caxun xucëx cuanxuan cacëxun ca an sipuacë unicama bérúancë unin Pablo cacëxa:

—An uníxa uni itsimi manania cuacë unicaman ca mi chiquínun quixun 'ë camiaxa. Usa 'ain camina chuámashirua 'aish cuanti 'ain.

³⁷Usaquian an sipuacë unicama bérúancë unin cacëxun ca Pablonëñ policíacama cacëxa:

—Nux románo uni 'aish quiricañu 'icëbi, añu caranuna 'a quixun nu ñucáxunmabi, ca camabi unían ismainun rishquimitancëxun nu sipuamionxa. ³⁸Usaquin 'amionxunbi cara bérí uni raírinën isnúnma nu chiquinin? Ax ca 'aisama 'icën. Atúxbi ca nu chiquini uti 'icën.

³⁸Ésoquian Pablonëñ cacëxun cuabiani cuantécën xun ca policíacaman an uni uni itsimi manania cuacë unicama cacëxa. Caquian, románo uni 'aish ca quiricañu 'icë quixun cacëxun cuati ca racuéacëxa. ³⁹Racuëti anu cuanxun ca Pablocëñun Silas cacëxa:

—Mix camina románo uni 'aish quiricañu 'ain quixun 'unánxunma cananuna mi 'ón.

Caquin éman buánxun ca —ënë émanuax camina cuanti 'ai —quixun cacëxa. ⁴⁰Usaquian cacëx sipunuax chiquíquianí ca Lidianëñ xubunu cuancëxa. Cuanx atsínquinbi ca axa Jesucristomi catamëcë unicama anu timéci isquin upí oquin 'ësétancëx anuaxribi cuancëxa.

Tesalónica émanuaxa unicama tsuáquirua

17 ¹Usaquianí cuani Anfípolis éma 'imainun Apolonia éma anun cuanx ca Tesalónica émanu bëbacëxa. Tesalónicanu ca anua judíos unicama timéti xubu achúshi 'iacëxa. ²Usa 'ain ca rabé 'imainun achúshi semana anu 'i, Pablo axa 'icésabi oi anun ñu mëëtima nëtë 'icëbë 'icëbë, anua judíos unicama timéti xubunu atsínxun, anua timëtia unicama cuënëo bana 'unánmiquin, Jesús ax ca asérabi Cristo 'icë quixun cai atubë canancëxa. ³Cuënëo bananu ñuicësabi oquin 'unánmianan ca — a bana quicësabi oi 'iti 'aish ca Cristo paë tantancëx bamatancëx baísquixaxa —quixun canan ca —'én mitsu ñuixuncë Jesús abi ca axa uti nun caíncë Cristo ax 'icë quixun ñuixuancëxa.

⁴Ñuixunia cuati ca judíos unicama ráíri, Jesús ax ca asérabi Cristo 'icë quixun sinani, ami catamëti Silas 'imainun Pablobë timéacëxa. 'Imainun ca griego banan banacë uni 'ixunbia

Nucën Papa Diosan bana cuacëcama, a 'imainun —ax ca aín nuitu upí 'icë —quixuan unin cacë xanucamaxribi Jesúsmi catamëacëxa. ⁵Usa 'aínbi ca judíos unicama, an Jesús sináncëma, ax ami nutsi Silas 'imainun Pablomi nishquin uni 'atima chiquishcama timëtancëxun a émanu 'icë unicama tsuáquirumiacëxa. Tsuáquirumi, Jasón cacë uni aín xubunu banaruquin barii ca, camabi unífan isnun éma nébétsi buánti ca Pablocëñun Silas chiquinti 'icë quiax quicancëxa. ⁶Usai quiquinbi méraquimma ca Jasóncëñun axa Jesucristomi catamëcë unicama raíri nirimbianquin a émanu 'icë unicaman 'apunu buáncëxa. Buani ca munuma sharati quicancëxa:

—An camabi menu 'icë unicama tsuáquirumicë uni rabëtax ca énu uaxa. ⁷Ucë ca Jasonën anua 'inun aín xubunu atsínmiaxa. A unicamax ca Romanu 'icë 'apu César quicë bana cuaisama tani, 'apu itsi ca Jesús 'icë quia.

⁸Pablocëñun Silas ñuicania cuati ca unicamabë a émanu 'icë 'apucamaxribi sharati tsuáquiruacëxa. ⁹Tsuáquiruabi ca Jasónbëtan raírinën a énun quixun curíqui 'ináncëxa. 'Ináncëxun ca Jasóncëñun raíri cuantánun quixun éancëxa.

Pablobë Silas Berea émanu 'iá

¹⁰Usai 'icëbëtan ca axa Jesucristomi catamëcë unicaman bënénquinshi imé Pablocëñun Silas Berea cacë émanu cuantánun quixun xuacëxa. Xucëx cuanx bëbatancëx ca anua judíos unicama timëti xubunu atsíancëxa. ¹¹Atsínxuan bana ñuixuncëbëtan ca anua 'icë judíos unicaman, Tesalónica émanua 'icécamasamaira 'ixun, cuëenquin Pablonëan Jesús ñuiquin Nucën Papa Diosan bana ñuixunia cuacëxa. Cuaquin ca asérabi cara

Pablonëan ñuixuncë bana ax 'icë quixun 'unáncasquin camabi nëtëن Nucën Papa Diosan bana cuénéo isacëxa. ¹²Usaqin 'ai ca atux 'itsáxira —asérabi ca —quixun sinani Jesucristomi catamëacëxa. Usai 'imainun ca griego banan banacë unicama 'imainun xanucamaribi —upí sinánñu ca —quixuan unin 'unáncë, acamax Jesucristomi catamëacëxa. ¹³Usaía 'icëbëbi ca Tesalónicanu 'icë judíos unicamax, Pablonëan Bereanuxun Nucën Papa Diosan bana ñuixuna ñuicania cuabiani anuribishi cuancëxa. Cuanxun ca Pablomia nishnun quixun anu 'icë unicamaribi tsuáquirumiacëxa. ¹⁴Tsuáquirumicëbë tanbi ca axa Jesucristomi catamëcë unicaman bënénquinshi Pablo manë nuntián cuantánun quixun xuacëxa. Xucëbë ca Timoteobë Silas Bereanubi bérúacëxa. ¹⁵Bérúmainun ca an buáncë unicaman Pablo Atenas émanu buáncëxa. Buántancëxun a ébianía Bereanu cuantëcënia ca Pablonë a unicama Timoteocëñuan Silas bënétishi a isi unun quixun camiacëxa.

Atenas émanua Pablo 'iá

¹⁶A unicama cuan ca Pablonën Atenas émanuxun Timoteocëñun Silas aia caíancëxa. Caini a émanu niquin, unífan uniocë ñu a unin rabicë, a 'aisamaira isi ca Pablo masá nuituacëxa. ¹⁷Usa 'ixun ca anua judíos unicama timëti xubunu-xun, judíos unicama 'imainun judíosma 'ixunbia an Nucën Papa Dios rabicë unicamaribi, Jesús ax ca asérabi Cristo, axa uti judíos unicaman caíncë, a 'icë quixun sinánmisa tani cuénéo bana ñui atubë canancëxa. Usai 'ianan ca camabi nëtëن anuxun ñu marutinuaxribi anua 'icë unicamabë Jesús ñui canancëxa. ¹⁸Cananmainun ca raíri unicama usa isa uni 'iti icë quixun epicúreo cacë unicaman bana ñuia cuacë, 'imainun

estoico cacé unicamanribia bëtsi bana ñuia cuacé, a unicamaxribi uax Pablobë banacéxa. Abë banatancéx ca ráirinëx quiacéxa:

—¿Añu cara banañura 'ixun énë unin nu ñuixuinsa tanin?

Quicébë ca ráirinëx Pablonean Jesús ñuianan —bama 'aish ca uni baísquiti 'icé —quixun cacéxun cuax quiacéxa:

—Nun rabicé diosma, bëtsi dios ñui sapi ca quia.

¹⁹Usai quitancéxun ca Pablo bibianquin matá, Areópago cacé, anu buánxun cacéxa:

—Nun nu cuacéma a ñuiquinmi nu cacé bana énë cananuna upí oquin 'unántisa tanin. ²⁰Nun cuacéma ñu camina min ñuin. Usai qui quicé cara quixun cananuna 'unántisa tanin.

²¹Usa 'ain ca Atenasnu 'icé unicama 'imainun 'uracéox uax atubé 'icé unicama an uisa bana cara an cuacéma 'icé a cuaisa tancéxa. 'Imainun ca unian ñuia cuacéma ñuribi ñuiquin uni caisa tancéxa. Usai ca a unicamax 'iacéxa.

²²Usa 'ain ca Pablo Areópagonu timéé unicama nübetsinuax niruquin cacéxa:

—Atenasnu 'icé unicama, 'én iscéxun camina mitsun dioscama 'itsaira sinánquin a rabin. ²³Ex énë émanu 'icé bain niquin cana anuxunmi mitsun dioscama rabicé 'itsa isan. Isanan cana anuxun mitsun dios rabiquinmi anu ñu nanti ñu achúshinumi ésaquin cuénéocé isan: “Énëx ca anuxun nun 'unáncéma dios rabiti a 'icén”. ‘Unánxunmabimi rabicancé dios a cana 'én mitsu ñuixunin.

²⁴An ca me 'imainun anu 'icé ñucamribi uniocéxa. Ax ca naí, me acaman 'Ibu 'icén. Usa 'aish ca ax anuxun a rabiti unin 'acé xubunu 'ima. ²⁵Unin a ñu 'axuncéxmabi ca ax usabi 'iá 'aish usabi 'ia. An ca anun nux tsótí nëtë

'imainun suñu, piti, 'imainun camabi ñuribi nu 'inania.

²⁶An ca achúshi uni aín rëbúnquicamaxa mecamanu tsónun uniocéxa. Unioquin ca uiti barin cara aín rëbúnquicamax camabi menu tsótí 'icé quixun mënionan, anua aín me sénéncécamaribi mënioxuancéxa.

²⁷Nucén Papa Diosan ca ami sinánquian a 'unánun uni uniocéxa. Uisaxun caranuna a 'unánti 'ai quixunu sináncéxbi ca Nucén Papa Dios nu 'urama 'icén. ²⁸Nucén Papa Dios cupí cananuna tsotin, a cupí cananuna nitsin, a cupí cananuna énë menu 'ain. Mistun aintsi ráirinëx ca ésaí quiacéxa: “Nux cananuna diosan rëbúnqui 'ain”. ²⁹Nux aín rëbúnqui 'ixun cananuna sinántima 'ain, ax ca unian 'acé curi 'acé ñuusa 'ianan uxua mané 'acé ñuusa 'ianan maxax 'acé ñuusa 'icé quixun. ³⁰Nucén Papa Dios 'unáncéma 'ixun ca unin anbia uniocé ñu rabiacéxa. Rabia isquinbi ca Nucén Papa Diosan iséshiacéxa. Iséshia 'ixunbi ca béri camabi menu 'icé uni 'atimaquin sináncé 'ixunbia sinananun quixun aín unicaman canun camia. ³¹Nucén Papa Diosan ca mëníoceca, anúan achúshi uni, Jesucristonén camabi uni, aín nuitka cara upí 'icé, cara upíma 'icé quixun isti nëtë. Usaquieran 'anun ca am caísacéxa quixuan camabi umin 'unánun, ca Nucén Papa Diosan Jesús bamacébi baísquimiacéxa.

³²Usaquieran bamatancéx ca Jesús baísquiacéxa quixun ñuia cuati ca uni ráirinëx Pablomi cuaiacéxa. Cuaimainun ca ráirinén Pablo cacéxa:

—Minmi ñuicé bana énëmi ñuitécenia cananuna bëtsi nëtë cuatécénti 'ain.

³³Usaquieran cacéx ca Pablo acama ébiani cuancéxa. ³⁴Cuancébë Pablobë cuani ca ráirinëx ami sinani Jesúsmi cataméacéxa. Acamax ca Dionisio,

Areópagonu 'icé uni a 'imainun xanu achúshi Damaris cacé a 'imainun raíriri 'iacéxa.

Pablo Corinto émanu 'iá

18 ¹Areópago cacé matánuxun bana ñuixuntancéx ca Pablo Atenas émanuax Corinto émanu cuancéxa. ²Cuanx bëbaxun ca judío uni achúshi, Aquila cacé, méracéxa. Ax ca Ponto cacé menuaxa bacéan 'iacéxa. Usa 'aish ca aín xanu Priscilabé Italia menu 'icé Roma émanu 'iacéxa. 'Icébëbia anu 'icé 'apu Claudio ax —judíos unicamax ca camáxbi Romanuax cuanti 'icé —quicébë ca Corintonu tsoti cuancéxa. Usa 'ain ca Corintonu bëbatancéx Pablo Aquilacéñun Priscila isi cuancéxa. ³Aquila ax ca Pablónëan 'acésaribi oquian an chupa xubu 'acé uni 'iacéxa. Usa 'ain ca Pablónën aín xubunu 'ixun Aquilabëtan chupa xubu 'acéxa. ⁴Usoquin 'anan ca anun ñu mëetima nëtëcaman anua judíos unicama timéti xubunu cuanxun —Jesús ax ca asérabi Cristo, axa utia judíos unicaman caíncë, a 'icé —quixun bana ñuixuancéxa. Ñuixuncéxun ca judíos unicama raíri 'imainun judíosma unicama raírinénribi —Jesús ax ca asérabia Nucén Papa Diosan xuá a 'icé —quixun 'unánquin sináncéxa.

⁵Usa 'ain ca Timoteobéa Silas Macedoniuax Corintonu bëban Pablónën bëtsi ñu mëeti 'aqinma Jesús ñui quicé banaishi ñuixuancéxa. Ñuixuanan ca judíos unicama, Jesús ax ca asérabi Cristo axa utia atun caíncë a 'icé quixun upí oquin ñuixuancéxa. ⁶Cacéxbi ca aín bana timanan ami 'atimati banai ami nishacéxa. Usaíá 'ia ca Pablónën anuax ca cuania quixuan atun 'unánun aín chupa tacaquin cacéxa:

—Mitsúxbi 'iisama taní camina Nucén Papa Diosnan 'itima 'ain. Usaími 'icéxbi

ca 'én 'uchama 'icén. Mitsúnmì ené bana cuaisama tancébétan cana judíosma unicama ñuixuni cuanin.

⁷Catancéx anua judíos unicama timéti xubunuax chiquíquiani ca judíosma 'ixunbia an Nucén Papa Dios rabicé, Justo cacé uni, aín xubunu cuancéxa, axa anua judíos unicama timéti xubu rapasu 'ain.

⁸Usa 'ain ca anua judíos unicama timéti xubunu 'icé 'apu, Crispo, abé aín xubunu 'icé aín aintsi 'ibucamaxribi ami sinani Nucén 'Ibu Jesúsmi cataméacéxa. Usai 'imainun ca Pablónëan bana ñuixunia cuati, 'aisamaira Corintonu 'icé unicamaxribi ami sinani Nucén 'Ibu Jesúsmi catamëti nashimicé 'iacéxa. ^{9,10}Usa 'ain ca Pablónën namáquin cuacésa oquin esaquian Nucén 'Ibu Jesusan cacéxun imé cuacéxa:

—É cana mibë 'ain. Usa 'ain ca uinu 'icé unínbì mi paë tamiquin mëetima 'icén. Ènë émanuax ca 'aisamaira uni 'énan 'iti 'icén. Usa 'ain camina racuéquin énquinma 'én bana ñuixunti 'ain.

¹¹Usaquian cacéxun ca Pablónën achúshi bari 'imainun mëcén achúshi 'imainun achúshi 'uxé Corintonu 'iquin unicama Nucén Papa Diosan bana ñuixuancéxa.

¹²Usaquian ñuixuncébëi ca Galión, axa Acaya menu 'icé unicaman 'apu 'ain, judíos unicamax Pablomi nishi tsuáquiruacéxa. Tsuáquiruquin bibianquin ca an uníxa unimi manania cuacé unicama timécë anu buáncéxa. ¹³Buánxun ca Galión 'imainun abé 'icé unicama cacéxa:

—Ené unin ca usai judíos unicama 'iti Moisésnën cuénéo bana quicésama oquin Nucén Papa Dios rabinun quixun unicama caia.

¹⁴Quixuan cacébëa Pablo quicascébë tanbi ca Galiónën judíos unicama cacéxa:

—Énë uníxa ñu 'aisama 'acé 'ianan uni 'acé 'ain cuni cana mitsúni a ñuiquin cacéxun cuatsian.¹⁵ Aínbi ca an mitsun cuati banaishi ñuixunquin, usai ca quia quixun ñuixunia. Usa 'ain camina mitsúni ménfoti 'ain. 'En cana énë ñu mitsu ménioxuntima 'ain.

¹⁶Usaquin catancéxun ca Galiónen axa Pablomi manáncé unicama a cuantánun quixun cacéxa.¹⁷ Cacéx cuanquinbi ca anua judíos unicama timéti xubunu 'icé 'apu, Sóstenes, a bixun mëecancéxa. Usoia isquinbi ca Galionen caquinma iséshiacéxa.

Antioquianu cuantécéntancéxa Pablo amiribishi mecamo oi cuantécéan (18.18-21.26)

¹⁸Usocéx 'itsa nëtén pain Corintonu 'itancéx ca Pablo Siria menu cuanti sinani axa Jesucristomi cataméccé unicama —cana cuanin —cabiani, Priscila 'imainun Aquílabé mané nuntin cuancéxa. Cuanx Cencrea émanu bëbaxun ca Pablónen, —én Nucén Papa Dios cacésabi oi 'i cana sënèni —quixun sinánquin aín bu tématicéxa.¹⁹ Tématicéxa cuanx ca Efeso émanu bëbacéxa. Bëbax Priscila 'imainun Aquila ébiani cuanx anua judíos unicama timéti xubunu atsíanx ca anuax Pablo anua timéccé judíos unicamabé banai atubé usai Jesús 'iti ñuiquin Nucén Papa Diosan bana cuënéo ñu canancéxa.²⁰ Usaía 'ia judíos unicaman atubéa 'inun cacéxbi ca Pablo anu 'íama 'icén. ²¹ Abé 'iquimá ébianquin ca atu cacéxa:

—Judíos unicama anun timéti nëtë sënéncebé atubé Jerusalénu 'itancéx cana Nucén Papa Dios cuëncébë mitsu isi utécénti 'ain.

Quixun cabiani ca Efesonuax cuancéxa.²² Cuanx Cesárea émanu bëbax ca nuntiuax 'ibúquiani taén Jerusalénu cuancéxa. Cuanx bëbaxun

atu istancéxun axa Jesucristomi cataméccé unicama —cuanmainun ca 'it —cabiani ca Antioquianu cuancéxa.

²³Antioquianu 'éora pain 'itancéx ca Galacia menu 'icé éma 'imainun Frigia menu 'icé émacama oi cuanquin Pablónen axa Jesucristomi cataméccé unicama upiti Jesucristomi sinani ax cuéencésabi oi 'inun quixun caquin atu 'eséacéxa.

Efesonuxuan Apolosnén bana ñuixuan

²⁴Pablónen Galacia menu cuanx Frigia menuribi cuanquin axa Jesucristomi cataméccé unicama 'ésemainun ca Alejandría émanu 'icé judíos uni achúshi, Apolo, ax Efeso émanu cuanx anu 'iacéxa. Ax ca an Nucén Papa Diosan bana cuënéo upí oquin 'unáncé 'aish unicama upí oquin bana ñuixuncé 'iacéxa.²⁵ Nucén 'Ibu Jesús ñuixunquian 'unánmicancé 'ixun ca Apólosnén cuéeni banaquin, Jesús ñuiquin, upí oquin Efesonu 'icé unicama ñuixancéxa.

Usaquin Jesús ñuiquin bana ñuixuanan, —aín 'uchacama chiquinatia ca Juanén uni nashimiaccéxa —quixun 'unánquinbi ca Apolosnén —Jesucristonén ca aín Béru Ñunshin Upí aín unicama abéa 'inun 'inania —quixun 'unánma 'icén.

²⁶Usa 'ain ca anua judíos unicama timéti xubunuxun Apolosnén racuéquinma bana ñuixunia cuauquin ca Aquílabétan Priscilanén 'uri buánxun Apolos, Jesúsmi cataméti ca uni usai 'ia quixun upí oquinra ñuixancéxa.²⁷ Usa 'ain ca Acaya menua Apolos cuainsa tancébtan axa Jesucristomi cataméccé unicaman —asábi ca —catancéxun atuan upí oquin Apolo binun quixun caquin axa Acayanuax Jesucristomi cataméccé unicama quirica cuënöoxuan-céxa. Cuënöoxunia quirica bibiani mané nuntin cuanx Acayanu bëbatancéxun ca Apolosnén anua 'icé a Nucén Papa

Diosan nuibaquin Jesúsmi sinánmicé unicama upí oquin 'aquiancéxa.
28'Aquianan ca unicaman cuamainun —Cristo ca ucéma 'icé —quixuan sinaniabi abé banaquin judíos unicama, Jesús ax ca asérabi Cristo, axa utia atun caíncé a 'icé quixun canan usai ca Cristo 'iti 'icé quiax ca Nucén Papa Diosan bana cuënéo quia quixun 'unánmiacéxa.

Pablo Efesonu 'iá

19 ¹Corinto émanua Apolos 'ain ca Pablo matá me sapáncama oi cuantancéx Efesonu bëbacéxa. Bëbaxun ca anu 'icé axa Jesucristomi sináncé unicama méracéxa. ²Méraxun ca nucacéxa:

—¿Mitsúxmi Jesucristomi sináncébë cara aín Bëru Ñunshin Upí mitsunu uax?

Quixuan ñucácexun ca cacéxa:

—Nun cananuna Jesucristomi cataméti ca uni aín Bëru Ñunshin Upíñu 'ia quixun ñuia cuacéma 'ain.

³Usaía quia ca Pablónen atu cacéxa:

—¿AÑu sinani caramina nashimicé 'ian?

Cacéxun ca cacéxa:

—Juanéan uni 'unánmicé bana sinani cananuna nashimicé 'ian.

⁴Cacéxun ca Pablónen cacéxa:

—Atimaquin sináncé 'ixunbia sinanatia ca Juanén uni nashimiacéxa.

Nashimiquin ca cacéxa, axa a caxu uti uni achúshi, Jesús, axa utia judíos unicaman caíncé, Cristo, ami sinánun quixun.

⁵Usaía Pablo quia cuati ca Nucén 'Ibu Jesúsmi cataméti a unicamax nashimicé 'iacéxa. ⁶Usa 'ain ca a unicama Pablónen aín mécénan ramécebë atunu Nucén Papa Diosan Bëru Ñunshin Upí uacéxa. Usaría 'icébë unin 'unáncéma banan bananan ca a unicaman, usaquian Nucén Papa Diosan sinánmicé

bana unicama ñuixuancéxa. ⁷Anu 'icé uni nashimicécam a x mécén rabé 'imainun rabé unisa 'iacéxa.

⁸Usa 'ain ca Pablónen anu rabé 'imainun achúshi 'uxé 'iquin, anua judíos unicama timéti xubunuxun racuéquinma upí oquin Jesús ñuiquin bana ñuixuancéxa. Ñuixunquin ca, Jesucristomi cataméti ca uni Nucén Papa Diosnan 'iti 'icé quixuan 'unánun anu 'icé unicama ñuixuancéxa. ⁹Ñuixuniabi ca rafrinén masáquin sinánquin cuaisama tancéxa. Usaquin cuaisama tani ca anu timéce unicaman cuamainunbi —Jesús mi sinánti ca 'aisama 'icé —quiax quiacéxa. Usai quicébë, anuax chiquíquianquin ca Pablónen axa Jesucristomi cataméce unicama buani, Tirano cacé unían anuxun uni 'unánmicé xubu, anu cuancéxa. Cuanxun ca anuxun camabi nötén bana ñuixuancéxa. ¹⁰Usaquin ca Pablónen rabé barin anuxun bana ñuixuancéxa. Pablónen usaquin ñuixuncéxun ca Asianu 'icé unicama, judíos unicama 'imainun judíosma unicamanribi Nucén 'Ibu Jesús ñuiquin ñuixuncé bana cuacéxa. ¹¹Cuacébétan ca Pablónen anuxun Nucén Papa Diosan 'amicéxun uni itsin 'acéma ñu 'acéxa. ¹²Usa 'ain ca amia Pablo ratíquicé chupa 'imainun pañun abia anu buania mëei uni ñucécamax pëxcúacéxa, pëxcúmai-nun ca ñunshin 'atimacamaxribi uniuax chiquíacéxa.

¹³Nucén Papa Diosan 'amicéxuan Pablónen usoquin 'aia istancéxun ca an cuaínbéquini niquin uniuia ñunshin 'atima chiquíncé judíos unicama rafrinén, Nucén Papa Diosan 'amicéxuan Pablónen 'acésaribi oquin 'ati sináncéxa. Usaquin sinánquin ca uniu 'icé ñunshin 'atima cacéxa:

—Pablónen unicama ñuixuncé Jesús an 'amicéxun cana mi cain, ènë uniuax ca chiquit —quiaxun.

¹⁴Usaquian an ñu 'acé uni raírinëx ca judíos sacerdotenën cushima achúshi, Esceva cacé, aín bëchicë mëcén achúshi 'imainun rabé 'iacëxa. ¹⁵Usa 'ixuan cacëxunbi ca ñunshin 'atimanën Escevanën bëchicëcama cacëxa:

—Jesús 'imainun cana Pabloriga 'unan. Usa 'ixunbi cana ui caramina 'ai quixun mitsu 'unaniman.

¹⁶Quixun cai chiríñquianx anu 'iruquin ca ñunshin 'atimañu uni an cupinunma atu mëëacëxa. Mëequian cushíinra mëecëx ca chupañuma 'aish aín nami tëatéábu 'aish xubunuax chiquiti abácëxa. ¹⁷Usoquian 'acéa ñuia ca Efesonu 'icé judíos unicama 'imainun judíosma unicamanribi cuacëxa. Cuati racuéquin ca:

—Nucén 'Ibu Jesús, ax ca cushiira 'icé —quiquin a rabiacëxa.

¹⁸Usaí 'icébë uxun ca axa Jesúsmi catamëcë 'itsa unin —usrabi oquin cana 'én ñu 'atima 'acé —quixun chiquinacëxa. ¹⁹Usomainun ca an ñubéti 'unancë unicaman anua ñubéti 'unancë quiricama bëxun, camabi unían ismainun néeancëxa. Usa 'ain ca a quiricacaman cupí cincuenta mil curíquisa 'iacëxa. ²⁰Usaria 'imainun ca a ñuquin bana ñuia cuati Jesucristomi catamëti unicamax amiribi amiribi 'itsacëxa.

²¹Usa 'ain ca Pablonën Macedonia me 'imainun Acaya menu pain cuantancëx Jerusalénu cuanti sinancëxa. Jerusalénu cuanti sinani ca quiacëxa: Anu pain 'itancëx cana Roma émanuribi cuanti 'ain. ²²Usaqin sinánxun ca Pablonën an 'aquinçë uni rabé, Timoteo 'imainun Erasto, a Macedonia menua cuantánun xuacëxa. Xutancëx ca Asia menua 'icé éma Efeso, anu 'éora pain í bérúacëxa.

Efesonu 'icé unicamaxa tsuáquirua

²³Efesonuaxa Pablo cuancëma pan 'ain ca Jesucristo ñuicë bana cuaisama

tani, a émanu 'icé unicamax tsuáquiruacëxa. ²⁴Usaí 'inun ca Demetrio, an uxua manë unioquin ñu chucúmaramaca 'ati 'unancë, an tsuáquirumiacëxa. Demetrio an anuxun diosa Artemisa cacé rabiti xubu iscësa 'itánun chamaburatsu oquin manë uxua uniocëxa. Unioxun maruquin ca a 'imainun abëtan ñu 'acé unicamanribi 'itsaira curíqui biacëxa. ²⁵Demetriónen ca abëtan usoquin 'acé unicama 'imainun anribia usaribi oquin ñu 'acé unicamaxa, an camicëx timëtia cacëxa:

—Mitsun camina 'unanin, éné ñu ésoquin 'atancëxun maruquin cananuna anun nun ñu maruti curíqui bitsin.

²⁶Usa 'ainbi camina mitsun Pablo isanan an ñuicë banaribi cuatin. An ca Efeso émanushima, Asia menu 'icé émacama oquin, unian a rabinuxun 'acé ñu ax ca asérabi diosma 'icé quixun caquin, a rabixunma 'anun caquin 'aisamaira uni sinánmiaxa. ²⁷Usoquian sinánmicëxun ca unin nun nu uniocë uxua manë 'acé xuburatsu bitima 'icén. 'Imainun ca Diananëxa cushi 'ainbi unicaman anuxuan a rabicë xubu cha manuti 'icén. Diana axa Asianu 'icé unicama 'imainun camabi menu 'icé unicaman rabicë 'aishbi ca rabicëma 'iti 'icén.

²⁸Usaí Demetrio quia cuati ca nishi sharati tsuáquirui quicancëxa:

—Cushiira ca Diana 'icén. Efesonu 'icé unicaman rabicë diosa ca Diana 'icén.

²⁹Usari quicëbë ca Efeso émanu 'icé unicama sharati tsuáquiruacëxa. Tsuáquiruquin Macedonia menu 'icé uni rabé, Gayo 'imainun Aristarco, axa Pablobë nicë, a bixun nirínbiantx ca anua unicama timécë xubunu abáquianz atsíancëxa. ³⁰Atsíncëbëa anu 'icé unicama cai axribi atsíntisa taníabi ca axa Jesucristomi catamëcë unicaman —miribima bitsia atsíanxma ca 'it —quixun Pablo cacëxa. ³¹Camainun ca

an 'unáncë Asia menu 'icë 'apu raírinëribi anu timécanti xubunu atsíanxma 'inun quixun Pablo camiacëxa. ³²Usa 'ain ca axa timécë unicamax tsuáquirui, raírinëxa bëtsi ñu ñui quimainun raírinëxribi bëtsi ñu ñui banai sharácëxa. Sharáquinbi ca aín patsanën aña 'anux cara timéaxa quixun 'unánma 'icën. ³³Pablomia 'icésaribiti ca anua timécë unicamax anua atubë 'icë judíos unicamamiribi nishacëxa. Usaifa ami nishcëxun ca judíos unicama an Alejandro, uisai 'i cara timéaxa quixun an anua timécë unicama canun quixun cacëxa. Cacëxun ca Alejandronen aín mécenan sanánquin aín bana cuanun quixun cacëxa. ³⁴Cacëxbi ca —ax ca judío uni 'icë —quixun 'unani nêtëtima rabé horan pain munuma sharati quicancëxa:

—Cushiira ca Diana 'icën. Efesonu 'icë unicaman rabicë diosa ca Diana 'icën.

³⁵Usa 'ain ca sharatia nêténun cacëxbi nêtëtisama taniabi an 'apu quirica cuënöouxnce unin nêtëmiacëxa.

Nêtëmia ca cacëxa:

—Efesonu 'icë unicama, 'en mitsu camainun ca cuat. Ènë émanu 'icë unicamax ca an anuxun Diana rabiti xubu bérúanan a iscësa maxax naínuax nipacëcë bérúancë 'icën. Usa ca quixun ca camabi menu 'icë unicaman 'unánxa. ³⁶Usa 'ain ca, usama ca quiax uíxbi quitima 'icën. Usa 'ain camina nêtëti 'ain. Nêtéanana camina sinánxunmaishi ñu 'atima 'ain. ³⁷Mitsúnmi bëcë uni rabëtax ca mitsun rabicë diosa ñui 'atimati banacëma 'icën. ³⁸Usa 'ainbi ca Demetrio 'imainun an abëtan uxua manë 'acë ñu 'acë unicaman, unimi manántisa tanquin, an uníxa uni itsimi manania cuacë unicama cati 'icën. Canan ca 'apu raíriribi cati 'icën. Cacëbëtanbi ca Demetrio 'imainun abë 'icë unicamaxa ami manáncë unicaman-

ribi, an uníxa uni itsimi manania cuacë unicama cati 'icën. ³⁹Usa 'ain camina bëtsi ñuribi mëníoisa tanquin anúan 'apucama timéti nêtén anu timécë unicaman cuamainun cati 'ain. ⁴⁰Uisai 'i caranuna sharati quixuan ñucacancëxun a ñuiquin cati ca 'áima 'icën. Usa 'ain ca 'apumi nishínu 'icësa sináncanti 'icën.

⁴¹Usaquin catancëxun ca timécë unicama cuantánun quixun xuacëxa.

Macedonia me 'imainun Grecia menu Pablo cuan

20 ¹Usaquin cacëxa cuancëbëtan ca Pablomén axa Jesucristomi catamécë unicama camicëx aia 'éséanana bana ñuixuntancëxun —cuamainun ca 'ican —quixun atu cabiani Macedonia menu cuancëxa. ²Cuanquin ca a menua 'icë émacamanua 'icë axa Jesucristomi catamécë unicama, éñima Jesúsmi cataménun quixun caquin sinánniacëxa. Sinánmbiani ca Grecia 'icëbi Acayaribi cacë menu cuancëxa. ³Cuanx bëbax ca anu rabé 'imainun achúshi 'uxë 'iacëxa. Anu 'aish ca manë nuntin Siria menu cuanti sinánquinbi, judíos unicamaxa ami 'ésénania ñuia cuati sinanaçëxa. Sinanabiani ca Macedonia anu pain bain cuancëxa. ⁴Cuancëbë ca Berea émanu 'icë uni, Sópater, a 'imainun Tesalónica émanu 'icë uni rabé, Aristarco 'imainun Segundo, 'imainun Derbe émanu 'icë uni, Gayo, 'imainun Asia menu 'icë unicama, Timoteo, Tíquico, Trófimo, acamax Pablobë cuancëxa. ⁵Cuanx Macedonia menu bëbacëbë ca atux pain Troas émanuxun nu caini cuani nu ébiani rëcuénquiancëxa. ⁶Usa 'ain cananuna anun chamiti ñucëñunma 'acë pán anun piti nêtë inúmitancëx, nuxribi Filoposnuax manë nuntin cuanx, mécen achúshi nêtë 'icëbë Troasnu bëbacën. Bëbax cananuna mécen achúshi 'imainun rabé nêtë anu 'iacën.

Troas émanu Pablo iá

⁷Anu 'aish cananuna domingo nêtëñ
axa Jesucristomi catamëcë unicamabë
pán tucapaxun pi timéacën. Timéan ca
Pablönëñ, imëishinu cuanti 'ain, ñantón-
paquin 'uran bana ñuixuancëxa.
Usoquin ca imé naëx 'itámainun 'acëxa.
⁸Usoquin ca Pablönëñ xubu cata itsi
manáiñra 'icë, anua lamparín 'itsaira
tirfocë 'icë anunu timéçë, anuxun bana
ñuixuancëxa. ⁹Usaquian Pablönëñ
manámí 'icë xubu cata rabé 'imainun
achúshi, anuxun bana ñuixuncëbëí ca
béná uni achúshi, Eutico cacë, ax xubu
manámia 'icë xëcuë anu tsotax,
'uxcénan ténáncëx 'uxax éman nipacëa-
cëxa. Nipacëtía bamaia ca bicancëxa.
¹⁰Bicëbë xubunuax 'ibúquianquin béná
uni 'icúquin bitsi rantin purúnquin ca
Pablönëñ anua 'icë unicama cacëxa:

—Ratúaxma ca 'ican, ca uinacëtia.

¹¹Catancëx manan 'irutécñxun, pán
tucapaxun pianan pécaratamainun bana
ñuixuneti, ca Pablo atu èbiani cuancëxa.

¹²Cuancëbë ca béná uni Eutico axa
chuáma 'aish asábi 'icë buani
cuëenquiani cuancancëxa.

Troasnuaxa Pablo Mletonu cuan

¹³Usa 'ain cananuna Pablönëan taëñ
cuainsa tanquin, anua bitsi cuanun
cacëx, nux pain rëcüéñquiani manë
nuntin Asón cacë émanu cuancën.

¹⁴Cuanx bëbaquin Asónua Pablo bibiani
cananuna abë nuntin Mitilene cacë
émanu cuancën. ¹⁵Mitolenenuax coonx
cananuna Quío cacë nasí rapasu
bëbacën. Bëbax anuax coonx cananuna
Samos cacë nasínu bëbacën. Bëbatancëx
cananuna anu 'icë éma Trogilio anuax
pain tantiacën. Tanti anu 'inëti cuanx
cananuna Mileto cacë émanu bëbacën.

¹⁶Anuxun ca Pablönëñ Pentecostés cacë
nëtë 'iisama pain 'ain Jerusalénu bëbatí

sinánquin 'uran Asia menu 'iisama
tanquin, Efeso éma 'urama 'aínbì anu
cuantima sináncëxa.

Efesonuaxa ax Jesucristomi catamëcë unin cùshicama Pablönëñ bana ñuixuan

¹⁷Usaqin sinánxun ca Mletonuxunbi
Efesonua 'icë axa Jesucristomi catamëcë
unin cùshicamaxa anu unun quixun
Pablönëñ camiacëxa. ¹⁸Camicëx aia ca
cacëxa:

—Asia menu utancëx carana mitsubë
'aish uisai 'ex 'ia quixun camina mitsun
'unanin. ¹⁹Ex mitsubë 'ixun cana
mitsúnmi 'ë rabiti sinánquinma axa
cuëencësabi oi 'iquin Nucën 'Ibu
Jesucristo ñuiquin uni bana ñuixuan.
Usoquin 'ai cana bëunan mëscúanan
judíos unicaman 'ë bëtsi bëtsi ocëx
'aisamaira téméran. ²⁰Usai 'iquinbi cana
ënquinma uisai caramina Nucën Papa
Dios cuëencësabi oi 'inux upí 'iti 'ai
quixun racuéquinma mitsu bana
ñuixuan. Usaqin nëtëquinma mitsúxmi
timéçë ñuixuanan cana mitsun xubuca-
manuxunribi mitsu bana ñuixuan.

²¹Ñuixunquin cana judíos unicama
'imainun judíosma unicamaribi Nucën
Papa Dios cuëencësa oi 'inux sinanatía
Nucën 'Ibu Jesucristomi catamënum
quixun can. ²²Usa 'ain cana Nucën Papa
Diosan Bëru Ñunshin Upitan sinánmicë
sabi oi Jerusalénu cuanin, uisai carana
anuax 'iti 'ai quixun 'unanimabi. ²³An
'unánmicëxun cana 'uninan, uinu 'icë
émanu carana cuani anuxun ca Nucën
Papa Diosan Bëru Ñunshin Upitan 'ë
caia, anuax cana sипuocancë 'ianan
unian 'atimocëxun 'aisamaira oquin
téméranuxun 'ai quixun. ²⁴Usaqian
'unánmicëxbi cana 'ëx uisai carana 'iti
'ai quixun sinani bënetiman. Bamanu-
xunbi Nucën 'Ibu Jesusan cacësabi
oquin 'ai cuëenquini sénéonti cana
cuëenin, Nucën Papa Diosan ca

nuibaquin unicama ainan 'inun iémisa tania quixuan camabi unin 'unánun.

²⁵Usaquin sinánquinbi cana 'unanin, unicama carana Nucén Papa Diosan uni 'inun bana ñuixuan acaman ca 'é istécenuxunma 'aia quixun.

^{26,27}Mitsúnmi 'é istécencéxunmabi cana ésoquin mitsu Cain, uisai cara Jesucristo cupí aín unicamax, an méníosabi oi 'iti 'icé quixuan Nucén Papa Diosan 'é 'unánmicé, acama ñuiquin cana mitsushima camabi émanu 'icé unicamaribi ñuixuan. Usa 'ain ca 'én Jesucristo ñuiquin bana ñuixunia cuatibia ami catamécéma 'ain 'én 'uchama 'icén. ²⁸Usa 'ain camina mitsun mina ñu 'aisama 'ai bérúancati 'ain.

Bérúancanan camina axa Jesucristomi catamécé unicamaribia upí 'inun bérúanti 'ain. Nucén Papa Diosan Béru Ñunshin Upitan ca usoquinmi axa Jesucristomi catamécé unicama bérúanun mitsu 'imiaxa. A unicamax ca axa bama cupí Nucén Tbu Jesucristomi catamécé 'aish aín uni 'icén. ²⁹'En cana 'unanin, 'ex cuancébë ca uni raíri uti 'icén. Uxun ca axa ami sináncé unicama, Jesucristomi cataméti bana a énun quixun paránti 'icén. 'Inúanéan bëtsi biquin carnero tsuáccésaribi oquin ca a unin axa ami sináncé unicama Jesús manunun quixun parántisa tanti 'icén.

³⁰Esauquinribi cana 'unanin, axa Jesucristomi catamécé unicamabé timéccé unicama bëtsi bëtsin ca Nucén Papa Dios cuëncésabi oquin ñuixunquinma, cémë bana ñuixunti 'icén, a bana quicésabi oi isa 'inun quixun. ³¹Usa 'ain camina unin paráncéma 'inxunupí oquin sináinrati 'ain. Camina sinánti 'ain, rabé 'imainun achúshi barin cana ñantámbi nötéñbi nötéquinma bëunan mëscúquin mitsu 'ëséan.

³²Béri cana an bérúanun Nucén Papa Dios mitsu ñucáxunin. An ca nuibaquin

mitsu ami cushionun 'imianan axa ami sináncé unicama 'imicésaribi oquin asérabi ainan 'aíshmi ax cuëncésa oíshi 'inun mitsu 'imiti 'icén. ³³'En cana curíqui ñucánan chupa uibi ñucácéma 'ain. ³⁴Mitsúnbi camina 'unanin, 'én mëcénanbi ñu mëexun cana 'én piti 'imainun 'én chupa bianan 'ex abë 'icécamaribi bixúan. ³⁵Usaquin ñu mëecé 'ixun cana mitsu 'unámia, mitsúnribimi usoquin 'anun, ñuñuma uni ñu 'inánuoxun. Usaquin 'ati sinani ca Nucén Tbu Jesús ésai quiacéxa: "A unin ñu 'ináncé uni ax cuëncésamaira oi ca an uni ñu 'ináncé uni ax cuëenia". A bana camina manuquinma sinánti 'ain.

³⁶Esauquin catancéx ca Pablo rantin puruni tsóbuti anu 'icé unicamabé Nucén Papa Diosbë banacéxa. ^{37,38}Banai sénenia ca —'é camina istécenuxunma 'ai —quia oi camáxbi masá nuituti abë 'icúcanani bëunan mëscúquin bérúanxa cuanun caquin manë nuntinu 'irumiquin Pablo buáncéxa.

Jerusalénu Pablo cuan

21 ¹Buáncéx 'iruax Efesonu 'icé unicama ébiani cuanx cananuna Cos cacé nasínu cuancén. Anuax coonx cananuna Rodas cacé nasínu cuanx, anuaxribi Pátara cacé émanu bëbacén. ²Bébaxun cananuna anua axa manë nuntin Fenicia menu cuanti uni raíri mëracén. Mérax cananuna a nuntin atubé cuancén. ³Cuanxun Chipre nasía mëmu 'icé inubiani cananuna Siria menu cuancén. Cuanx cananuna anu 'icé unicaman buáncé aín ñucama a nanpáxunti cupí Tiro émanu cuancén. ⁴Usai Tironu bëbaxun, axa Jesucristomi catamécé unicama mërax, cananuna mëcén achúshi 'imainun rabé nötén atubé anu 'iacén. Nuxnu anu 'ain ca Nucén Papa Diosan Béru Ñunshin Upitan sinánmicéxun a unicaman uisai

cara Pablo 'iti 'icë quixun 'unánquin Jerusalénu cuanxma 'inun quixun cacëxa.⁵ Usaquian cacëbëbi cananuna a nêtëcama inúcebë cuancën. A émanuax cuancëbë ca axa Jesucristomi catamëcë unicamax aín xanu 'imainun aín bëchicë bëbi nubë masinu cuancëxa. Cuanx cananuna rантин puruni tsóbuax masinuax Nucën Papa Diosbë banacën.⁶ Usai 'itancëxun atubë 'icucananquin —cuancenun ca bérúanx 'ican —quixun atu cai cananuna manë nuntinu 'iruacën. 'Irucëbë ca a unicamax aín 'icënu cuantecëancëxa.

⁷Anuax cuanx cananuna Tolemaida émanu cuancën. Cuanx bëbaxun axa Jesucristomi catamëcë unicama catancëx cananuna achúshi nêtën atubë 'iacën.⁸ Anuax pëcaratécencëbë cuanx cananuna Cesárea émanu bëbacën. Bëbax cananuna Felipenén xubunu abë 'i cuancën. Felipe ax ca an Jesús ñuiquin unicama bana ñuixuncë 'ianan mëcën achúshi 'imainuan rabé uni Jerusalénuax an piti mëticuanun caíscan acama achúshi 'iacëxa. A Felipebë cananuna 'iacën.⁹Aín bëchicë ca rabé 'imainun rabé xanu bënënuma 'iacëxa. A xanucaman ca Nucën Papa Diosan sinánmicëxun bana uni ñuixuan-cëxa.

¹⁰Anu 'itsa nêtë 'icëbë ca an Nucën Papa Diosan sinánmicëxun bana uni ñuixuncë uni achúshi Agabo cacë, ax Judea menuax bëbacëxa.¹¹Bëbax nu isi uxun anun Pablo tsitécérëquiçë, a biax anun tanéacanan anun mënëacati ca quiacëxa:

—Nucën Papa Diosan Bëru Ñunshin Upí ca ésari quia: Ènën 'ibu ca ésaribi oquin nêaxun Jerusalénu 'icë judíos unicaman judíosma unían binun 'inánti 'icën.

¹²Èsarí Agabo quia cuauquin ca nubëtan Cesáreanu 'icë unicamanribi,

Jerusalénu cuanxma 'inun quixun Pablo cacëxa.¹³Cacëxbi ca Pablo quiacëxa:

—¿Añu cupí caramina usai banai bëunan mëscúquin 'é masá nuitumin? Jerusalénuax Nucën 'Ibu Jesúsnan cupí 'é nêacancëxbi cana bënëtima 'ain. Usoquin nêanan 'é 'acancëxbi cana asábi 'iti 'ain.

¹⁴Usai quia Jerusalénu cuancatsi quia cananuna Pablo sinanamicasmacën. Usa 'ain cananuna quiacën:

—Nucën 'Ibu Dios cuëncësabi oi ca 'iti 'icën.

¹⁵Usa 'ain cananuna ñu mënïobiani Cesáreanuax Jerusalénu cuancën.

¹⁶Cuancëbë ca nubë Cesáreanuax ax Jesucristomi catamëcë unicama raíri cuancëxa. Acaman ca Chiprenuax ucé uni Mnasón, axa 'itsa baritian Jesucristomi catamëcë, a 'unáncë 'ixun aín xubunu anunu 'inun nu buáncëxa.

Pablo Jacobo isi cuan

¹⁷Usa 'ain ca Jerusalénu bëbaia axa Jesucristomi catamëcë unicaman cuëenquin nu biacëxa.¹⁸Usaquin bicëx 'inëti cananuna pëcaracëbë Pablobë Jacobo isi cuancën. Abë ca axa Jesucristomi catamëcë unicaman cushicamaribi 'iacëxa.¹⁹Ícë —¿uisa caina 'ai?

—quixun catancëx atubë banaquin ca Pablónen uisaira oquin cara Nucën Papa Diosan 'amicëxun, anua judíosma unicama 'icë èmacamanuxun ñu 'axa quixun ñuixuancëxa.

²⁰Usaquin Pablónen ñuixuncëxun ca —asábi ca —quixun caquin Nucën Papa Dios rabiacëxa. Rabitancëxun ca Pablo esaquin cacëxa:

—Asábi ca. Usa 'aínbi camina 'unanin, 'aisamaira judíos unicamax ca Jesúsmi sinánxa. Sinánxunbi ca esaquinribi sinania, Moisésnëan usai judíos unicama 'iti cuënëo bana quicésabi oi cananuna 'iti 'ai quixun.²¹A unicamax ca quia,

min isamina bëtsi bëtsi menua judíos unicama, Moisésnën usai judíos unicama 'iti cuënéo bana quicésabi oi 'iaxma 'inun quixun can. Canan isamina judíos unicaman 'acésaribi oquin bëbu tuá 'unántioxunma 'anun quixunribi can. ²²An usa bana cuacé unicamax ca mi ucé cuati timéti 'icén. ¿Usa 'ain caramina uisai 'iti 'ain? ²³Nun ésaquin cacésabi oquin camina 'ati 'ain. Énu ca rabé 'imainun rabé judíos uni, an Nucén Papa Dios cacésabi oi 'i sénénquian aín bu tteamitishi 'icén. ²⁴Énë uni buani camina abé judíos uni 'icésaribití 'inux mixribi nashi méníocati 'ain. Méníocanan camina a unicamaxa Moisésnën cuënéo bana usai 'iti quicésabi oi 'ianan aín bu téacé 'inun cupioquin méníocamiti 'ain. Minmi usoia isquin ca judíos unicaman 'unánti 'icén, mix camina Moisésnën usai judíos unicama 'iti cuënéo bana quicésabi oi 'i quixun. 'Unánan ca mimia manáncé bana ax ca cémë 'icé quixun 'unánti 'icén. ²⁵Mixmi judío uni 'aish usai judíos unicama 'iti bana quicésabi oi 'iti 'ainbi ca nun sináncex judíosma unicamax usai 'itima asábi 'icén. Usaquin sinánquin cananuna ésaquin 'axun acama quirica buánmian: Judíos unicama usai 'iti banacama quicésa oquin 'akinma camina ésaquinshi 'ati 'ain, unínbia unicé ñu rabiquian 'acé ñuina camina pitima 'ain, 'imainun camina ñuina imi pitima 'ain, 'imainun camina tetsécacé ñuina pitima 'ain, 'imainun ca bëtsi xanubé 'ima uni aín xanubéishi 'iti 'icén.

Roma émanua Pablo cuan ñuicé bana (21.27-28.31)

Anuxun Nucén Papa Dios rabiti
xubunuxun Pablo bican

²⁶Usaquin abéa 'icécamabétan Jacobonén cacésabi oquin, rabé

'imainun rabé uni a buonx ca Pablo judíos unicama 'icésaribiti nashi abé méníocacéxa. Méníocanan ca uisa nötén cara anun méníocati nöté sénénti 'icé quixun canan uisa nötén cara Nucén Papa Dios rabiquin ñuina rëti 'icé quixun anu 'icé sacerdotebétan méníoi anuxun Nucén Papa Dios rabiti xubunu cuancéxa.

²⁷Anun méníocati nöté mécén achúshi 'imainun rabé sénénti 'uramara 'ain ca judíos unicama raíri, Asianuax ucé, acaman Pablo anuxun Nucén Papa Dios rabiti xubunua isacéxa, isquian tsuácarucéxun Pablo biacéxa. ²⁸Bitsi ca munuma cuénishi quicancéxa:

—Israel unicama, nu ca 'aquin. Énë unix ca an camabi menu cuanquin judíos unicamamia 'inun quixun unicama ñuixuncé a 'icén. Usa 'ixun ca nun cuati bana Moisésnën cuënéo quicésabi oi 'iaxma 'inun quixun canan, anuxun Nucén Papa Dios rabiti xubu énë 'atimaquin ñuiquinribi unicama caia. Usa 'ixun ca anuxun Nucén Papa Dios rabiti xubunu judíosma, axa griego banan banacé unicama raíriribi atsínmixa. Atsínmixun ca énë xubu upí 'atimamixa —quiax.

²⁹Jerusalénuaxa abé nitsia isbaiéxanx ca Efesonu 'icé uni, Trófimo, a Pablonén anuxun Nucén Papa Dios rabiti xubunu atsínmicésa sinani usai quicancéxa.

³⁰Usaíia quicébë tsuáquirui abácuatsini uquin ca Jerusalénu 'icé unicaman biquin, Pablo anuxun Nucén Papa Dios rabiti xubu éman nirínbianquin bénénquinshi xécuécama xépuacéxa.

³¹Usaquin 'ai Jerusalénu 'icé camabi uni tsuáquirucéa ñuia ca comandantenén cuacéxa. ³²Usaquin cuaquin aín suntáru-camacéñun suntáruri cushionca timétancéxun abáquianquin buanx ca comandante anua unicama 'icé anu bëbacéxa. Bëbaia isquin ca mëequinbi

Pablo éancëxa. ³³Usocëbë uquin ca Pablo biquin comandantenën aín suntárucama manë risi rabëtan tècérëca-nun quixun cacëxa. Caquin ca ui cara ax 'icë quixun ñucánan aña cara 'axa quixun ñucácëxa. ³⁴Ñucácëbëbia unicamax bëtsi bana ñui sharácëbë tan upí oquin cuakinma ca comandan-tenen anua suntáru bucucë xubunua buánun quixun cacëxa. ^{35,36}Cacëxuan buáncëbë, a caxu cuanquin catícabiani ca unicama sharati tsuáquirui quiacëxa:

—Ca bamati 'icën.

Usai quia tsuáquirucëbëtan ca uníma 'aia quixun suntárucaman atun xubunu 'icë tapitia 'urama 'ain Pablo 'icúquin birubianquin buáncëxa.

Unicamax ami manáncëxuan Pablönën ca

³⁷Usoquin buánxuan atun xubunu suntárucaman atsínmicëxunbi ca Pablönën comandante cacëxa:
 —¿Bananun caina 'ë 'imitima 'ain?
 Cacëxun ca comandantenën cacëxa:
 —¿Griego banan banati caina 'unan?
³⁸¿Mix caramina Egiptonu 'icë uni an bari itsin, 'apumi nishquin unicama tsuáquirumitancëxun uni 'auquín cuatro mil uni, anu uni 'icëma menu buáncë, ama 'ain?

³⁹Usaquin ñucácëxun ca Pablönën cacëxa:

—Éx cana judío uni 'ain, Cilicia menua 'icë éma cha, Tarso, anu 'icë.
 ¿Usa 'ain caramina 'én axa tsuáquirucë unicama canun 'ë camitima 'ain?

⁴⁰Cacëxun ca comandantenën —camina cati 'ai —quixun cacëxa. Cacëx tapitinu nixun mécenan sanáncëxa nëtëtia ca Pablönën hebreo banan banaquin ésaquin unicama cacëxa:

22 ¹Én aintsicama 'imainun caniacëcë unicama, uisai carana 'ia quixun 'én asérabi mitsu ñuixunmai-nun ca cuat.

²Caía, hebreo banan Pablo banaia cuati ca pascésarua 'inun nëtëacëxa. Nëtëtia ca Pablönën cacëxa: ³—'Ex cana judíos uni, Cilicia menua 'icë éma Tarso, anuax bacéan 'ain. Usa 'ixunbi cana Jerusalén énuax caniquin, an uni 'unánmicë uni, Gamaliel, an 'unánmicë xun quirica 'unánquin, nucën raracaman cuatia Moisésnën cuëñeo bana upí oquin 'unáncën. 'Imainun cana mitsúxmi 'icésaribiti Nucën Papa Diosan bana quicésabi oquin 'ati cuëéancën.

⁴Usa 'ixun cana axa Jesucristomi sináncë unicama bëtsi bëtsi ocën. Bëtsi bëtsi oquin 'anan cana bëbu 'imainun xanuribi néaxun témëramianan sipuanu-xun buáncën. ⁵Sacerdotnën cushicaman 'apubëtan ca caniacëcë unicamanribi 'unánxa, atun ca Damasconu 'icë judíos unicama 'inani cuanun quirica 'ë 'ináncëxa quixun. 'Ináncëx cana axa Jesucristomi sináncë unicama Jerusalén énuuxun témëraminuxun bitsi cuancën.

Pablönëan axa usai Jesucristomi catamëa ñuia bana (Hch. 9.1-19; 26.12-18)

⁶Bain cuani Damasconu bëbai cuanquin, 'én usai 'iti sináncëma 'aínbì ca bari xamáruti 'urama 'ain, naínuax cushiira pëqui ichúquin nëbëtsioraquin 'ë pëcacëxa. ⁷Usaquin pëcacëx menu nipacëxun cana ésaquin 'ë cacë bana cuacén: "Saulo, Saulo, éuisoti caramina 'ë bëtsi bëtsi oin?" ⁸Ésaquin cacëxun cana cacén: "¿Ui caramina 'ain? Nucën 'Ibu Dios sapi camina 'ain". Cacëxun ca 'ë cacëxa: "Éx cana Jesús, Nazaretnu 'icë, ami bëtsi bëtsi ocë, a 'ain".

⁹Usaquin 'ë cacëbëtan pëquia isquinbi ca axa 'ebë cuancë unicaman 'ebëa banaia cuama 'icën. ¹⁰Ésaquin cacëxun cana cacén: "Mix camina 'én 'Ibu 'ain. ¿Usa 'aish caramina aña 'én 'ati cuëénin?" Cacëxun ca 'ë cacëxa: "Niruquiani camina Damasconu cuanti

'ain. Anuxun ca uisa ñu caramina 'ati 'ai quixun mi unin cati 'icën'. ¹¹Usaquin cacëx menuax niruiabia axa pëquicë an bëténancëx bëxuňu 'ixun iscasmatio, axa 'ébë cuancë unicaman mëínbianquin buáncëx cana Damasconu bëbacën.

¹²Anu ca uni achúshi, Ananías cacë, an Moisésnën cuënéo bana quicësabi oquin 'acé 'iacëxa. Usa 'aish ca a unix Damasconu 'icë judíos unicaman, ax ca upí nuituňu 'icë quixun ñuicé 'iacëxa. ¹³Usa 'aish ca 'é isi uacëxa. Uxun ca 'é cacëxa: Saulo, mix camina 'én xucën 'ain. Camina amiribishi istëncënti 'ain. Quixuan cacëxuinshi cana a isacën.

¹⁴Iscëxun ca 'é cacëxa: Nucën Papa Dios, a nucën raracamanribi rabia, an ca mi caísacëxa, aňu cara ax cuëenia quixun 'unánanmi aín Béchicë aín sinan upíira aribi 'unánan ax banaia cuanun. ¹⁵Usa 'ixun camina min ami iscë ñucama 'imainun usaquian mi cacëxunmi cuacë banacamaribi camabi menu 'icë unicama ñuixunti 'ain. ¹⁶Usaími 'inúan caíscë 'aish camina bënetishi nirui min 'uchacama térénun Nucën 'Ibu Jesúsmi catamëti nashimicë 'iti 'ain.

Judíosma unicama bana ñuixunun Jesusan Pablo xua

¹⁷Usa 'ain cana Ananías quicësai 'itancëx Jerusalénu cuantécäncen. Cuanx cana Nucën Papa Diosbë banai anuxun a rabiti xubunu cuancën. Anu 'ixun cana namáquin iscësoquin Nucën 'Ibu Jesús isacën. ¹⁸Iscëxun ca esaquin 'é cacëxa: Jerusalénu 'icë unicaman ca mínni 'é ñuiquin cacëxunbi cuaisama tanti 'icën. Usa 'ain camina bëneti Jerusalénuax cuanti 'ain. ¹⁹Usaquin cacëxunbi cana Nucën 'Ibu Jesús cacën: Ënu 'icë judíos unicaman ca 'unánxa, 'én cana anua judíos unicama timéti xubucamanu cuanquin, axa mimi catamëcë unicama sipuanuxun buánan

mëëa quixun. ²⁰Estébanën an mi ñuiquin uni bana ñuixuncë, a maxaxan 'acanmainun cana 'éx anu 'ixun cuëenquin an Esteban rëcë unicaman chupa bérúan. ²¹Usaquin cacëxunbi ca Nucën 'Ibu Jesusan 'é cacëxa: Camina cuanti 'ain. Cana 'ura 'icë judíosma unicamami bana ñuixunun mi xuti 'ain.

Comandantenëx Pablobë bana

²²Usaquin Pablonën ñuixuncëxun pascësaruwa 'aish sétexun cuatibi ca judíosma unicama ñuia quia cuati sharatëcëni quicancëxa:

—Ené uni ca bamati 'icën, 'áima 'inun.

²³Usa qui munuma banai sharati nishquin ca aín chupabi pëxun niquin me cupúcë bixun manámi mësuquin puacëxa. ²⁴Usaría unicama 'ia isquin ca comandantenën anua suntárucama bucucë xubunua Pablo atsíminun quixun aín suntárucama cacëxa. Canan ca, uisa cupí cara a ñui usai sharácania quixuan nu ñuixunun camina Pablo rishquiti 'ai quixun cacëxa. ²⁵Usaquin comandantenën cacëxuan rishquiminu-xun néamicëxunbi ca Pablonën anua 'icë capitán cacëxa:

—¿Mitsúnmì románo uni, aňu cara 'axa quixun upí oquin cuaxunmashi rishquiti cara asábi 'ic?

²⁶Esáfa Pablo quia cuabiani cuanxun ca capitánën esaquin comandante cacëxa:

—Ené unix ca románo 'aish quiricaňu 'icën. Usa 'ain camina uisaquin caramina 'aisa taní usoquin 'anuxun upí oquin sinánti 'ain.

²⁷Usaquin cacëx anu cuanquin ca comandantenën Pablo ñucáquin cacëxa:

—¿Asérabi caramina mix románo 'aish quiricaňu 'ain?

Cacëxun ca Pablonën cacëxa:

—Usa cana 'ain.

²⁸Cacëxun ca comandantenën cacëxa:

—Románo 'aish quiricañu 'inuxun cana 'én 'itsaira curíqui cupíocën.

Quia ca Pablónen cacëxa:

—'Én papan Romanu 'icé quiricañu 'ixun bëchia 'aish cana 'éx románo 'ain.

²⁹Usaía quia cuaquein ca axa a rishquinxu cuáncëcaman Pablo éancëxa. Ëncëbë ca comandantenëxribi, románo 'aísha quiricañu 'icébi cana Pablo nëamia quixun sinani, racuéacëxa.

Judíos cushin 'apucaman Pablo ñucá

³⁰Usa 'ain ca pécaracébétan comandantenën añu cupí cara Pablomi judíos unicama manania quixun 'unántisa tanquin, anúan nëacé manë risi tubunun quixun cacëxa. Canan ca sacerdotenën cushicama 'imainun judíos unibunën cushicaman 'apucama timénun quixun aín unicama cacëxa. Cacëxuan an cacësabi oquin timéan ca comandantenën Pablo axa timécë 'apucaman isnun chiquímacëxa.

23 ¹Usa 'ain ca suntárucaman bëcëxun isquin Pablónen judíos unibunën 'apucama cacëxa:

—Mitsux judíos uni 'aish camina 'én xucéantu 'ain. 'Icë cana mitsu cain, 'én cana ñu 'atima 'acëma 'ai quixun ca Nucën Papa Diosan 'é isia.

²Quiáxa quicébétan ca sacerdotenën cushicaman 'apu, Ananías, an a rapasu 'icé unicaman Pablo cuétashcanun quixun cacëxa. ³Caia ca Pablónen cacëxa:

—Unían, upí ca quixun mi sináncë 'aíshbi camina mix usama 'ain. Nucën Papa Diosainra ca 'émi 'amicësa usoquin mi 'ati 'icën. Moisésnën cuénéo bana quicësabi oquin uisa caramina 'é otí 'ai isti cupíshi camina anu tsotan. ⁴A bana quicësabi oquin 'é ñucáxunmabi caramina 'é mëenun quixun uni cain?

⁴Caia oquin ca a rapasu 'icé unicaman Pablo cacëxa:

—¿Usaquin caramina Nucën Papa Diosnan 'icébi min sacerdotenën cushicaman 'apu cain?

—Cacëxun ca Pablónen cacëxa:

—'Én aintsicama, Moisénen cuénéo bana ca quia: "Min aintsicaman 'apumi camina 'atimati banatima 'ain". Usa 'aínbì cana ax ca sacerdotenën cushicaman 'apu 'icé quixun 'unánquinma usaquin can.

⁶Usaquin catancëxun ca Pablónen anua timécë 'apucama, a raírinëxa saduceo uni 'imainun raírinëx fariseo uni 'icé 'unánçëxa. 'Unánquin ca munuma banaquin cacëxa:

—'Én aintsicama, 'éx cana fariseo uni 'ain, fariseo unin bëchicë cana 'éx 'ain. Usa 'ixun cana bama 'aish ca Cristo utécëcëbë uni baísquiti 'icé quixun sinanin. 'Én usaquin sináncë 'ain ca 'émi manánchezia.

⁷Ésaía quia cuati acamaxbi cuébicanantancëx énananquin ca fariseo unicaman bëtsi oquin sinánmainun saduceo unicamanribishi bëtsi oquin sináncëxa. ⁸Saduceo unicaman ca —bama 'aish ca uni baísquitim 'icé —quixun sinán —ángel 'imainun ca ñunshinribi 'áfma 'icé —quixun sinania. Sinánmainun ca fariseo unicaman —bama 'aish ca Cristo utécëcëbë uni baísquiti 'icé —quixun sinán —ángel 'imainun ca ñunshinribi anu 'icé —quixun sinania. ⁹Usa 'aísha camáxbi cuébicanani sharámainun ca fariseo uni raíri, an Moisésnën cuénéo bana 'unánçë, an niruquin munuma banaquin cacëxa:

—Nun iscëx ca énë unix añu ñubi 'acëma 'icën. Sapi ca ñunshin banaia cuaxa, ángel banaia sapi ca cuaxa. An 'imicëxuan nu bana ñuixuncëxunbi énë uni 'atimoi atununa Nucën Papa Diosmíribi nishi, usa 'ain cananuna 'atimotima 'ain.

¹⁰Usaría 'aisamairai cuëbicanáncëbë ca comandante, unicaman Pablo 'ati sinani racuéacëxa. Usai 'iquin ca comandanenën —unicama nëbëtsinuabi bibianquin camina Pablo anunu 'icë xubunu buánti 'ai —quixun aín suntárucama cacëxa. Cacëxun ca suntárucaman anua atux 'icënu buánxun atsínmiacëxa.

¹¹Usaquian 'oon ñiantánbucëbëtan ca Nucën 'Ibu Jesusan a rapasu niracëquin Pablo cacëxa:

—Masá nuituti bënëaxma ca 'it. Jerusalén énuxunmi 'ë ñuiquin cacësaribi oquin camina Roma émanuxunribi 'ë ñuiquin unicama bana ñuixunti 'ain.

Pablo 'acatsi quiax unicama 'ésénan

¹²Usaquian Nucën 'Ibu Jesusan Pablo can pëcaran ca judíos unicama raírinëx timéax 'ésénani ésai canancëxa: Pablo 'axunma cananuna pima 'ianan añañ ñubi xéatima 'ain. Nun nux quicësabi oquin 'acëma 'icë ca Nucën Papa Diosan nu uisa cara oti 'icë usoquin nu 'ati 'icën. ¹³Axa usai 'ésénancë unicama ax ca cuarenta unibëtan sénénma 'iacëxa. ¹⁴A unicaman ca anu cuanxun sacerdotenën cushicamacëfun caniacëcë unicama ésaquin cacëxa:

—Nux cananuna, Pablo 'axunma cananuna añañ ñubi pima quiax canan. Nun nux quicësabi oquin 'acëma 'icëa Nucën Papa Diosan nu uisa cara oti 'icë usoquin nu 'anun cananuna quia. ¹⁵Usa 'ain camina 'apu raíribëtan paránquin mitsun ésaquin comandante cati 'ain: An ñu 'acë a upíira oquin 'unánu xun cananuna Pablo ñucâtécëntisa tanin. Nun nu ñucâtécënen camina pëcaracëbë tan min suntárucama bëmiti 'ain. Mitsúnmi usaquin cacësabi oquian comandanenën cacëxun aín suntárucaman bëia cananuna Pablo 'ati 'ain.

¹⁶Usai 'ésénaniabi ca Pablónen chirabacën tuacën cuacëxa. Cuabianxun ca suntárunen xubunu atsínxun Pablo ñuixuncëxa. ¹⁷Ñuixuncëxun cuaquin cuénxun ca Pablónen capitán achúshi cacëxa:

—Enë xu camina comandantebë ca banatisa tania anu buánti 'ain.

¹⁸Quixuan cacëxun bibianquin buánxun ca capitánen comandante cacëxa:

—Sipunua 'icë Pablo an ca cuénxun 'ë caxa, enë tuá camina comandantebë ca banatisa tania anu buánti 'ai —quixun.

¹⁹Cacëxun mëínbianquin 'uri buánxun ca comandanen a tuá ñucáquin cacëxa:

—¿Añu ñuiquin caramina 'ë caisa tanin?

²⁰Cacëxun ca cacëxa:

—Judíos unicaman ca Pablomi 'ésénanquin sinánxha, pëcaracëbëtanmi, atun isa aín ñu 'acë upí oquin istécénun, judíos 'apucamanu Pablo buántecënen cémëquin mi camicatsi quixun. ²¹Usaquian cacëxunbi camina an mi cacësabi oquin 'atima 'ain. Axa Pablomi 'ésénancë uni ax ca cuarenta unibëtan sénénma 'icën. Acaman ca 'anuxun unéxun Pablo cainia. Ésai ca quiaxa: Pablo 'axunma cananuna añañ ñubi pima 'ianan añañ ñubi xéatima 'ain. Nun nux quicësabi oquin 'acëma 'icëa ca Nucën Papa Diosan nu uisa cara oti 'icë usoquin nu 'ati 'icën. Usaquin Pablo 'acatsi quixun ca minni cacëxuan min suntárucaman Pablo buántishi unéxun cainia.

²²Quixuan cacëxun ca cuantánun xuquin, comandanen Pablónen chirabacën tuá cacëxa:

—A ñuiquinmi 'ë cacë bana enë camina uibi ñuixuntima 'ain.

Comandanen Felixnu Pablo buántanun aín suntárucama xua

²³Cacëxa a tuá cuancëbëtan ca capitán rabé cuénxun comandanen cacëxa:

—Doscientos taën nicë suntárucëñun camina setenta caballonën nicë suntárucëñun doscientos masibun tuíncë suntárucama bëánquitancëxa imé naëx 'iisama pain 'aían Cesáreanu cuanun méníocamiti 'ain. ²⁴Imainun camina anúan Pablo cuanun bëtsi caballoribi méníoti 'ain, anúnmi unínma 'aia bérúanxun, Pablo gobernador Felix anu buánun.

²⁵Usaquin aíñ capitán rabé catancë xun ca comandantenën Felix buánminu-xun esaquin quirica cuénëocëxa:

²⁶“Ex Claudio Lisiás 'ixun cana Felix, mixmi 'apu 'aish sinánñuira 'icë, mi quirica buánmin, camina biti 'ain. ¿Uisa caina 'ain? ²⁷Judíos unicaman bixun 'aisa taniabi cana énë uni, ax ca románo 'icë quixun 'unánquin, 'én suntárucama buánxun bian. ²⁸Añu cupí cara ami manancania quixun 'unántisa tanquin cana judíosnën 'apucamaxa timécenu Pablo buan. ²⁹Buánxun ñucácëxunbi ca Pablónex isa usai judíos unicama 'itia Moisésnën cuénéo bana quicësabi oi 'ima quixun 'ë caxa. Cacëxun iscëxbi ca an 'acë ñu a cupí Pablo 'ati 'áima 'ianan a cupí sipuatibi 'áima 'ixa. ³⁰Judíos unicamaxa a 'acatsi quiax ami 'esénania ñuia cuaquin cana bénénquinshi minua cuanun Pablo xutin. Xuanan cana axa ami manáncë unicamaribi añu cupí cara ami 'esénania quixuan mi canun quixun minu xutin. Énéishi cana mi cain”.

³¹Ésoquian cuénëocë quirica buánquin ca comandantenëan cacësabi oquin, suntárucaman bibianquín Pablo imé Antípatris cacé émanu buáncëxa. ³²Buón pécaracébë ca caballonën nicë suntárucamainshi Pablo buántamainun taën nicë suntárucamax anua 'icë Jerusalénu cuantécéancëxa. ³³Cuanta-mainun Pablo buanx ca caballonën nicë suntárucamaxëshi Cesárea émanu bëbacëxa. Bëbaxun anu Pablo buánquin

ca a ñuiquin cuénëocë quirica Felix 'ináncëxa. ³⁴Ináncëxun a ñuiquin 'acë quirica istancëxun ca Felixnën Pablo bëísquin ñucáquin cacëxa:

—¿Uinu 'icë uni caina 'ain?

Cacëxun ca —'ex cana Cilicia menu 'icë uni 'ai —quixun Pablonën cacëxa. ³⁵Cacëxun ca Felixnën cacëxa:

—Axa mimi manáncë unicama ucébétan cana mixmi quia cuati 'ain.

Caxun ca Herodesnën xubunixuan bérúanun quixun suntárucama cacëxa.

Felixnën ñucácëxuan Pablonen cá

24 ¹Mécen achúshi nëtë 'icëbë ca sacerdotenën cushicaman 'apu, Ananías, abë caniacëcë uni raíri 'imainun Tértulo cacé uni, an banati 'unainracë, acamax Cesárea émanu cuancëxa. Cuanx bëbax ca Pablomi manáñux Felixnu riquancëxa. ²Riquian, suntáruntén Pablo bëcébétan, ca Tértulonén Felix esaquin cacëxa:

—Mixmi 'apu 'ain cananuna upitax bucuin. Sinánñuira 'ixun camina min nuxnu upitax bucunun upí oquin bana méníoin. ³Mix camina usa 'ai quixun sinánquin cananuna camabi émanuxun camabi nëtén, asábi ca quixun sinani, upitax bucuin. ⁴Usa 'ain camina mix upí nuitoñu 'ixun, nun 'itsaira ñuixunquinma bana 'itsamashi mi ñuixunmain-nun, nun cacëxun cuati 'ain. ⁵Énë unix ca nun iscëx an camabi menua judíos unicama bëtsi bana ñuixunquin ubíoquin tsuáquirumicë 'ianan nazareno cacé unicaman cushi a 'icën. ⁶Usa 'ixuan judíosma uni anu atsínmixun anuxun Nucën Papa Dios rabiti xubu 'atimamiti 'icëbi cananuna Moisésnëan cuénéo nun cuati bana quicësabi oquin 'anuxun biixan. ⁷Bicëbi ca comandante Lisiásnën aíñ suntárubë cuanxun nu bicuáen-xanxa. ⁸Nu bicuantancëx ca axa Pablomi manáncë unicamainsa minu

uxun a ñuiquin mi cati 'icë quiax quiixanxa. Usa 'ain camina caisa tanquin Pablo ñucáti 'ain. Ñucácëxa quia cuaque camina minbi nuxnu a ñui quicë banacamax ca asérabi 'icë quixun 'unánti 'ain.

⁹Usaquian Tértulonén Felix can, ca abë ucë judíos unicamanribi Tértulo quicésabi oi ca asérabi 'iaxa quixun cacëxa. ¹⁰Esaquian cacéxun cuatancé xun ca Felixnén Pablo axribia bananun quixun aín mécenan sanánquin tanxuancéxa. Tanxuncéxun ca Pablonén cacéxa:

—Minmi 'itsa baritian énë menuxun uni itsi ñuia mimi uni manáncéxun cuacé 'icë cana racuétima cuéenquín uisai carana 'ia quixun mi cain. ¹¹Usa 'ain camina asérabi cara 'én mi cacé bana 'icë quixun 'unántisa tanquin bëtsi uni ñucáti 'ain. Anuxun Nucén Papa Dios rabinux 'éx Jerusalénu cuaénxancé ca mécén rabé 'imainun rabé nätësa 'icén. ¹²Anu 'icë ca anuxun Nucén Papa Dios rabinu xubu 'imainun anu judíos unicama timéti xubucama 'imainun émacamanuxunribi abë cuébicananquin 'én unicama tsuáquirumia uinu 'icë uníni bi iscémä 'icén. ¹³'Imainun ca énë unicamamaxa quicë bana énëx ca asérabi 'icë quixuan an mi cati uni 'áima 'icén. ¹⁴Usa 'ain cana mi cain, Nucén Papa Dios a 'én raracaman rabia, a cana 'énribi rabin. Aín bana, Moisénén cuénéo 'imainun an Nucén Papa Dios quicë bana uni ñuixuncé unicamanribi cuénéo, a banacamax ca asérabi 'icë quixun cana 'unan. Usa 'aish cana a banacama quicésabi oífa uá aín Béchicé amia ax 'ébë sináncë unicamabé ami catamëtin, judíos unicama raírinéxa ami sinántisama tancébëbi. ¹⁵Atúan sináncë saribi oquin cana, bama 'aish ca uni upícama 'imainun uni 'atimacamaxribi baísquiti 'icë quixun sinanin. ¹⁶Usaquin sináncë 'aish cana Nucén Papa Diosmi

'uchaima 'ianan uisa unimibi 'uchaima 'iisa tanin. Usai 'inuxun cana camabi nätën ñu 'atima 'aquinma ñu upishi 'ain.

¹⁷Usa 'ain cana 'itsa barin bëtsi bëtsi menu 'itancéx Jerusalénu utécéan.

Uquin cana nun aintsi ñuñumacama 'inánun quixuan uni raírinén 'é bëmicë curíqui bëan. Béanan cana 'én curíqui-ribi anuxun Nucén Papa Dios rabihi xubunuxun 'inánuxun bëan. ¹⁸Béxun 'inánux cana judíos unicama 'icésaribiti nashi méníocan. Anun méníocati nätë sénéncébë cana 'én bëcë curíquicama 'inani anuxun Nucén Papa Dios rabihi xubunu cuan. Anua ca axa Asianuax ucé judíos unicaman 'é méraxa. Axa 'ébë tsuáquiruti 'itsa uni ca anu 'áima 'iaxa. ¹⁹Asianuax ucé unicama ax 'émi manántisa tani ca énuxun mi 'é ñuiquin cai utsíanxa. ²⁰Usa 'ain ca atúxa ucéma 'ain, axa Tértulobé ucé énë unicaman mi cati 'icén, Jerusalénu xuan judíos 'apucaman 'é ñucácébëtan cara uisa ñu 'acé 'é isaxa quixun. ²¹Caquin ca, 'apucaman cuamainun, bama 'aish ca Cristo utécéncébë unicama baísquiti 'icë quixun 'én sináncë 'ain camina 'émi manáncani quiax 'éx quiixancé bana mi ñuixunti 'icén.

²²Usaifa Pablo quia cuaque cana Felixnén, Jesúsmi catamëti ca uni Nucén Papa Diosnan 'iti 'icë quixun 'unáncë 'ixun nätë itsin méníonuxun, Tértulo 'imainun abë ucé unicama ésaquin cacéxa:

—Comandante Lisias ax ucébëtan cana Pablo ñuimi quicë bana énë méníoti 'ain.

²³Catancéxun ca Felixnén aín capitán cacéxa:

—Chiquítí rabanan camina Pablo bérúanti 'ain. Bérúanquinbi camina añaú cara 'aisa tania a 'amianan axa abë nuibanancé unicaman a istisa tania ismianan añaú ñu cara cuéenia a 'axunun 'amiti 'ain.

²⁴Usa 'ain ca nëtë itsin Felix, judía xanua biá, Drusila cacé, abé utécéancéxa. Uxun ca Cristomi catamëti ca uni Nucën Papa Diosnan 'iti 'icé quixun ñuia cuaisa tanquin Pablo camiacéxa.

²⁵Camicéx uxuan, Jesucristomi catamëtia uni, aín 'uchacama térené 'aish Nucën Papa Dios cuéencésabi oi 'iti bana ñuixuanan 'atima ñu 'atécéinsa tanquinbi ténëti banaribi ñuixuanan aín ñu 'atima 'acé cupfá unin paë tanquin témérati bana ñuixuncéxun cuati ratúquin ca Felixnén Pablo cacéxa:

—Camina cuanti 'ain. A 'én 'ati ñu 'áma 'ain cana amiribishi mi camitécénti 'ain.

²⁶Usaquin cacéxa cuan ca Felixnén —'én chiquínun ca Pablonén 'e curíqui 'inánti 'icé —quixun sináncéxa. Usaquin sinánquin camicéxa cuancébè cuancébè ca Pablóbè 'itsai banacéxa. ²⁷Usaquin rabé baritia inúnmi 'apu 'aíshbi chiquíquin ca Felixnén judíos unicambé upí 'iisa tanquin Pablo sipunubi éancéxa. Felix chiquicébè ca bëtsi uni Porcio Festo cacé, ax 'apu 'iacéxa.

Festonén Pablo ñucá

25 ¹Usa 'ain ca 'apu 'inux cuanx Festo Judea menu bëbacéxa. Bëbax ca rabé 'imainun achúshi nëtë 'icébè Cesárea émanuax Jerusalénu cuancéxa. ²Anua 'icé ca judíos sacerdotenén cushicama 'imainun judíos 'apucamanribi Pablomi manánquin Festo cacéxa, ³esaquin, —Nux cuéencé sabi oquin camina Pabloa Jerusalénu min unin bënen camiti 'ain. Bain aia 'acatsi quiax 'esénanxun ca Pabloa bënen quixuan caminun quixun judíos unicaman Festo usaquin cacéxa.

⁴Cacéxunbi ca Festonén cacéxa:

—Pablo ca Cesáreanu sipuocé 'icén. ⁵Ex cana 'itsama nëtéinshi énuax anu cuanin. ⁵Usa 'ain ca mitsun cushicamax

'ebé Cesáreanu cuanti 'icén. Cuanxun ca a unión ñu 'atima 'acé 'ain, uisa ñu cara 'axa quixun nu cati 'icén.

⁶Catancéx ca mécén rabé nëtësa 'icébè Festo Jerusalénuax Cesárea émanu cuancéxa. Coonx pëcaracébè, anua uníxa unimi manania cuacé uni tsótí, anu tsóboxun ca Pablo bëcánun quixun camiacéxa. ⁷Camicéxuan bëcébè ca Jerusalénuaxa rícuatsíncé judíos unicamax a nëbétiorati, énë unin ca 'atima ñuira 'axa quiacéxa. Usaíá quicancébèbi ca Pablo ñuia, usai quicancé bana ax ca asérabi 'icé quiáxa ax quiti uni raíri 'áma 'iacéxa. ⁸Usa 'ain ca Pablonén amia manáncancéxun ésaquin Festo cacéxa:

—'En cana Moisésnénan usai judíos unicama 'iti cuénéo bana quicésabi oi 'iaxma 'inun judíos unicama cacéma 'ain. Usa 'aish cana 'exribi a bana quicésabi oi 'ian. 'Ianan cana anuxun Nucën Papa Dios rabiti xubunu judíosma uni atsínmicéma 'ain, atsínmima 'ianan cana Romanu 'icé 'apu, César, aín bana tanxunma 'anun uni cacéma 'ain.

⁹Quia ca Festonén judíos unicamabé upí 'iisa tanquin Pablo cacéxa:

—¿Mi ñuia quicancé bana énë 'én anuxun mi méioxunun caina Jerusalénu cuainsa tanin?

¹⁰Cacéxun ca Pablonén cacéxa:

—'Ex románo uni 'icé ca Romanu 'icé 'apu, Césarnén 'imicé an uníxa románo unimi manania cuacé uni ainshi 'e ñuia uni quicé bana méníoti 'icén. Usa 'ain camina 'ex románo 'aían 'émi uni manania minbi méníoti 'ain. Minbi camina 'unanin, judíos unicamami 'ex 'uchacéma 'ain ca 'én 'acé ñu a aín 'apucaman méníoti 'áma 'icén. ¹¹Axa quicésabi oquin nun 'ati bana quicésa oquin 'acéma 'icéa unin 'e bamamiti ca asábi 'itsíanxa. Usa 'aínbi ca uisa ñubi

'uchacëma 'icë atúxa 'ë ñui quicë bana asérabima 'ain, uinu 'icë unínbì atúan 'anun judios unicama 'ë 'inántima 'icën. Usa 'ain cana Romanu 'icë 'apu Césarnënbì uisa cupí cara uni 'ëmi manania quixun isti cuéenin.

¹²Usaquian cacëxun ca an a 'aquinçë unicamabë banatancëxun Festonën Pablo cacëxa:

—Césarnënbì uisa cupí cara uni mimi manania quixun isti cuéencë cupí camina Césarnu cuanti 'ain.

'Apu Agripanën Pablo ñucá

¹³Itsama nëtë 'icëbë ca 'apu Agripabë Berenice Cesárea émanu Festo isi cuancëxa. ¹⁴Cuanx anu 'itsa nëtë 'ia ca Festonën Pablo ñuiquin cacëxa:

—Énu ca sipuacë 'icëa Felixnën anubi ébiancë uni achúshi 'icën. ¹⁵Jerusalénu 'icë ca sacerdotenën cushimaabétan judíos caniacécëcaman a ñui ami manánquin 'ë caxa, 'ën a uni 'aminun quixun. ¹⁶Cacëxunbi cana can: Románo 'apucaman ca, amia uni manáncë uni a uisa 'ixunbi, ca bamati 'icë quixun caima, axa ami manáncë unicaman abë banaquin a uni aňu ñu cara 'axa quixun cacëma pain 'ain. ¹⁷Usa 'ain cana atúxa Jerusalénuax énu uónce nëtë pécaracë bétan, anua an uníxa unimi manania cuacë uni tsótí, anu tsóbusun Pablo bëcanun quixun camian. ¹⁸Camiquin cana, 'atima ñuira sapi ca Pablónën 'axa quixun sinan. Sinánquin camicëxuan Pablo béanbi ca 'ën sináncësa oi axa ami manáncë unicamax quicëma 'icën. ¹⁹Quimabi ca ésai cuni quiaxa, nuxnu usai 'iti bana quicësabi oi 'ima 'ianan ca Pablónën, uni achúshi Jesús cacë, ax isa bamaxbi baísquiacëxa quixun ñuia quiaxa. ²⁰Usa 'ain cana uisa carana énë uni oti 'ai quixun sinántancëxun, 'ëmi ñuia quicancë bana énë anuxun mi ménioxunun caramina Jerusalénu

cuainsa taní? quixun Pablo ñucan.

²¹Ñucátancëxun cana, César Augusto-nén ca 'ëmia uni manáncë bana istancëxun uisa cara oti 'icë quixun 'ë cati 'icë quixun 'ë cacë cupí, anun Césarnu xuti nëtë sénéntamainuan pipunubi 'inun quixun can.

²²Usaquian cacëxun ca Agripanën Festo cacëxa:

—'Ënribi cana a unían bana ñuia cuaisa tanin.

Quiáxa quia ca Festonën cacëxa:

—Iméishibi camina axa quia cuati 'ain.

²³Usaquian coon pécaracëbë ca suntárünèn cushima 'imainun a émanu 'icë unin cushimaabë Berenice 'imainun Agripa aín ñun curánanën méníocuacuatsini uacëxa. Ucëbétan ca Festonën Pablo bénun quixun aín suntárucama cacëxa. ²⁴Cacëxuan Pablo bëcëbétan ca Festonën axa ucëcama ésaquin cacëxa:

—'Apu Agripacëñun cana axa énu nubë timéë unicama Cain, énu ca a uni ñuia judíos unicamax, Jerusalénu 'imainun Cesáreuanuxribi, ami manani munuma banaquin, ax ca bamati 'icë quixun 'ë cacë ax 'icën. ²⁵Aínbì ca 'ën sináncëx a cupí bamati uisa ñubi 'acëma 'icën. Usa 'aínbì cana axbi, César Augustonënbì ca 'ëmia uni manáncë bana istancëxun uisa cara oti 'icë quixun isti 'icë quixun 'ë cacë cupí Césarnu xuti sinan. ²⁶Sináncëxbì ca a ñuiquin, usai ca énë uni 'ixa quixun cati bana 'áima fáxa. Usa 'ain cana mitsúnmi ñucánuan a bénun quixun can. Agripa, mix nun 'apu 'ixun camina a ñucáti 'ain. 'Imainun ca énu 'icë unicamanribi a ñucáti 'icën, uisa ñu cara 'axa quixun. Ñucácëxa quia cuaxun cana aňu cara 'axa quixun caquin nun 'apuira César quirica buánmiti 'ain. ²⁷Aňu ñu 'aisama cara 'axa quixun

ñuixunxunmashi cana Césarnu sipuacé uni xutima 'ain. Xuáxbi cana nuitoñuma 'ixun aňu ñu 'acéma 'icébi a uni xucësa 'iti 'ain.

Usai cana 'ia quixuan Pablonën Agripa ca

26¹Festonën cacéxun ca Agripanën Pablo cacëxa:

—Mixribi camina banati 'ain.

Usaqian cacëx ca camabi unin cuamainun aín mécénan sanani ésai Pablo quiacëxa:

²—Agripa, 'émia judíos unicamax manáncë banacama ñuiquin uisai carana 'ia quixun mi cai cana cuéenin. ³Min camina judíos unicamaxa usabi 'icé 'aish, usai 'ia 'unarin. 'Imainun camina aňu ñu ñui cara quia quixunrbi 'unarin. Usa 'ixun camina 'én mi camainun bénéquinma cuati 'ain.

⁴Judíos unicaman ca uisai 'i carana 'én nétenuax cania quixun 'unánan uisai carana Jerusalénuaxrbi 'ia quixun 'é 'unánxa. ⁵Usa 'ain ca atun 'unáncë 'ixun, 'éx cana 'itsa baritian fariseo uni 'ai quixun caisa tanquin mi cati 'icén. Nux fariseo 'aish cananuna nux judíos unicama raíri 'icésamairai Moisésnën usai judíos unicama 'iti cuénéo bana quicësabi oi 'ain. ⁶An nucén raracama cásabi oquin ca Nucén Papa Diosan uni bamacama baísquimiti 'icé quicë banax ca asérabi 'icé quixun cana 'én sinarin. Usaqin 'én sináncë cupí ca énë unicamax 'é ñui 'émi manánxa. ⁷Nucén rara Israel, aín bëchicëcamax ca mécën rabé 'imainun rabé 'iacëxa. Aín bëchicë caman rëbúnquinën ca anúan Nucén Papa Diosan uni bamacama baísquimiti nétë cainia. Anúan aturibi baísquimicë 'iti nétë ca uti 'icé quixun sinánquin ca néténbi imébi ami sinánquin Nucén Papa Dios rabia. Usa 'ain cana mi Cain, usuribiti 'éx 'icé cupí ca énë unicamax 'émi manania. ⁸Mitsúnribi camina,

Nucén Papa Diosan ca uni bamacama baísquimiti 'icé quixun sinarin. ¿Usa cat?

Ami catamëcëma 'ixuan Pablonën Jesucristomi catamëcë unicama bëtsi bëtsi o

⁹Catancëxun ca ésaquinrbi Pablonën cacëxa:

—'Én cana sináncën, 'én Jesús Nazaretu 'icé ami catamëcë unicama bëtsi bëtsi oti isa Nucén Papa Diosan iscëx upí 'icé quixun. ¹⁰Usaquin sinánquin cana Jerusalénuun a unicama bëtsi bëtsi oquin téméraminan, sacerdotenëن cushicaman 'é cacësabi oquin axa Jesúsmi catamëcë uni 'aisamaira sipuacén. Sipuia unin atu 'acébëtan cana, asábi ca quixun sináncën. ¹¹Itsa oquin cana amia sinaniabi Jesucristomi catamëti énía, ami 'atimati bananun quixun aín unicama bëtsi bëtsi ocën. Anua judíos unicama timëti xubucamanubi cuanquin cana usoquin 'acén. Usonan cana ñunshinacéquin bëtsi bëtsi menu 'icé émacamanuribi cuanquin, anu 'icé axa Jesucristomi catamëcë unicama bëtsi bëtsi ocën.

Uisai cara Jesucristomi catamëcëxa quixuan Pablonën ñuitécéan

¹²Catancëxun ca ésaquinrbi Pablonën cacëxa: i —Damasco émanuxunrbi usaribi oquin 'anux cana sacerdotenëن cushicaman usoquin 'anun quixun 'é 'axuncë quirica buani cuancën. ¹³Cuanquin cana bari xamárucëbë naínuax pëqui, barían pëcacësamaira oi ichuquin nëbëtsioraquin axa 'ébë cuance unicamacëñunbi 'é pëcacëxun isacén. ¹⁴Pëcacëx cananuna camáxbi menu nipacëacén. Nipacëxun cana hebreo banan ésai quia cuacén: “Saulo, Saulo, éuisoti caramina 'é bëtsi bëtsi oin? Ami

tatíqui chacati nishquin i tapun, taén 'aquinmi paé tancësa, usaribiti camina mibi 'in. Usaquin 'ë 'ai 'ëmi sinántisama tani camina mixbi 'atimóracatin".¹⁵ Ésai quia cana cacën: "¿Ui caramina 'ain? Nucën 'Ibu Dios sapi camina 'ain". Cacëxun ca 'ë cacëxa: "Ex cana Jesús, ami bëtsi bëtsi ocë, a 'ain.¹⁶ Ca nirut. Minmi 'ë ñuiquin, unicama canan bérími 'ë iscë ñuiyanan, minmi 'ën 'aia isti ñucamaribi ñuiquin, unicama canun cana mi cain.¹⁷ Usa 'ixun cana 'ë ñuiquinmi bana ñuixunun judíos unicama 'imainun judíosmacamanu mi xutin. Usaquinmi 'aia cana unían bëtsi bëtsi onan bamamisa taniabi mi bérúanti 'ain.¹⁸ Minmi 'ë ñuixuncëxa atux ñu 'atima 'atishi sinani béánquibucënu nicësa 'áishbi sinanaquin ñu upíshi 'ati sinánun cana mi xutin, ñunshin 'atimanén 'apu Satanásnën 'ibuacé 'áishbi sinanatía Nucën Papa Diosnan 'inun. Usai 'ëmi catamëcë 'áisha aín 'uchacama téréncë 'inun cana atunu mi xutin. Usa 'ain ca an mëniosabi oi atux aín unicamabë Nucën Papa Diosan nëtënu 'iti 'icën".

Jesusan cacësabi oía Pablo 'iá

¹⁹ Pablönën ca ésaquinribi Agripa cacëxa: 'Apu Agripa, cana mi cain, usaquian Jesusan naínuxun 'ë cacëxun cana aín bana paréquinma an cacësabi oquin 'acën.²⁰ Aquin, Jesús ñuiquin, Damasconu 'icë unicama ñuixuntancë xun cana Jerusalénu 'icë unicama ñuixuanan Judea menu 'icë émamacanuxunribi bana ñuixuan. Ñuixuanan cana judíosma unicamaribi ñuixunquin ésaquin can: 'Atimaquin sináncë 'áishbi sinanati camina Nucën Papa Diosnan 'iti 'ain. Usai ami sinánquin camina ñu 'aisama 'akinma ax cuéencësabi oquinshi 'ati 'ain, mix camina ainan 'ai quixuan camabi unin 'unánun.

²¹ Usaquin 'ën bana uni ñuixuncë cupí ca judíos unicaman anuxun Nucën Papa Dios rabiti xubunuxun bitancëxun 'ë 'aisa tanxa.²² Atúan 'ë 'aisa taniábia Nucën Papa Diosan 'ë 'aquinia 'ë 'acëma 'ixun cana 'ën 'acësabi oquin uni aín cushibu 'imainun cushimacamaribi, Nucën Papa Dios ñuiquin bana ñuixunin. Ën unicama ñuixuncë bana ax ca bëtsima, Moisés 'imainun an Nucën Papa Dios quicë bana uni ñuixuncë unicamanribia, usai ca 'iti 'icë quixun ñuia bana abi 'icën.²³ A banax ca ésa quia: Témératancëx ca Cristo bamati 'icën. Bamatancëxa baísquia 'ain ca usaribiti camabi uni bama 'áishbi Cristo utëcëncëbë baísquití 'icën. Usai baísquia 'ixun ca Jesusan judíos unicamaishima judíosma unicamaribi sinanati ami catamëtía aín sinan upí 'inun 'imiti 'icën.

Cristomi sinánun quixuan Pablönë Agripa cá

²⁴ Usaía Pablo an ñu 'acëcama ñui quicëbë ca Festo munuma banai quiacëxa:

—Pablo, camina ñunshían. Itsairami quirica 'acé cupí camina ñunshían.

²⁵ Cacëxunbi ca Pablönë cacëxa:

—Festo, 'ex cana ñunshíncëma 'ain.

'Ën ñuicë bana énëx ca sinánnuma uníxa quicësama 'icën, ax ca cémëi quicëma 'icën.²⁶ Apu Agripa énëna ca 'ex a ñui quicë ñucama énë upí oquin 'unánxa. Unían isnunma ñu 'acëma 'ixun cana 'én, an ca asérabi 'én ñuicë ñucama 'unánxa quixun 'unanin. Usa 'ain cana racuéquinma énë ñucama a ñuixunin.

²⁷ Usaquin Festo catancëxun ca Pablönë Agripa cacëxa:

—¿An Nucën Papa Dios quicë bana uni ñuixuncë unicaman cuënëo banax cara asérabi 'icë quixun caina sinanin?

'En cana 'unarin, asérabi ca a bana 'icë quixun camina sinanin.

²⁸Cacëxun ca Agripanën Pablo cacëxa:

—Bénéñquinshi camina 'ë Cristonën uni 'imitisa tanin.

²⁹Quia ca Pablönën cacëxa:

—Nucën Papa Dios cuëncésabi oi cana mishima an 'ëx quia cuacé unicamaxribia, 'ëx 'icésaribiti, bénétishi Cristonën uni 'iti cuëénin. Bénétishi 'iananbia abi munu sinanati Cristonan 'iti cana cuëénin. Mix 'ëx 'icésaribiti Cristonan 'aíshmi, 'ëx 'icésaribiti manë risin tecterécacëma 'iti, cana cuëénin.

³⁰Usaquian Pablönën cacëx ca Agripa 'imainun Festo 'imainun Berenice 'imainun abëa anu tsócëcama ax níruacëxa. ³¹Níruquiani 'uri cuanx ca canani quiacëxa:

—Ené unfan 'acë ñu 'atima ca 'áima 'icën. Usa 'aish ca a cupí sipuanan bamamiti an 'acë ñu 'áima 'icën. ³²Usai quiquin ca Agripanën Festo cacëxa:

—Chiquíntisa 'aíshbi ca ené unix Romanu 'icë 'apu, Césarnëinsa ené ñu ménioxunun anu cuancatsi quaxa.

Roma émanua Pablo cuan

27 ¹Usaquin anua César 'icë Italia menu nu xuti sinántancëxun ca Agripabëtan Festonën, Pablocënuan sipuacé uni raíriribi, an buánun quixun Julio cacë capitán a cacëxa. Julio ax ca Augusto cacë suntárucama achúshi 'icëxa. ²Usa 'ain cananuna parúnpapa cuëbí cuanx, Adramitio émanuaxa ucë manë nunti, axa Asia menu cuanti, anu 'iruacën. Nubë ca Macedonia menu 'icë éma Tesalónica, anua 'icë uni Aristarco, axribi cuancëxa. ³Usaquian coonx cananuna Sidón cacë émanu bëbacën. Anu bëbaxun ca abë upí 'ixun Julionën Pablo a émanua 'icë axa abë nuibanancë unicama isanan abë bananan, atun xubunuxun pitánun quixun cacëxa. ⁴Usa

'ain cananuna Sidónuax cuaniabia suñun anúnu cuancë amiax uquin bëcacëx, caxutanma nu buania quiax, nu mëmua 'icë Chipre nasí inubiani amotan cuancën. ⁵Cuanx cananuna Cilicia me ratábianx Panfilia meribi ratábianx Licia menua 'icë éma Mira cacë anu bëbacën.

⁶Mira émanuxun ca a capitánen Alejandría émanuax ucë manë nunti isacëxa. Isun ca anúnu nux Italianu cuanun aín 'ibubëtan ménfocëxa.

⁷Ménfocëbè cuanx 'itsa nëtë munu cuanquin cananuna Gnido cacë éma isacën. Isbiani cuaniabia anúnu cuancë amiax uquin nëtëquinma suñun bëcacëx cananuna Salmón éma inubiani Creta cacë nasí a rapasu cuancën. ⁸Cuanx cananuna numi 'iquian suñun bëcacëx cuëtsinan munu cuanx, Buenos Puertos cacë éma, Lasea cacë éma cha 'urama 'icë, anu bëbacën.

⁹Anu bëbaquiani cuancëbëa, mita rënimëbúcëbè ca parúnpapan cuanti 'aisama 'icëxa. Usa 'ain ca Pablönën axa nubë cuancë unicama ésaquin cacëxa: ¹⁰—'En sináncëx ca usabi cuanti 'aisama 'icën. Usabi cuani cananuna nunti 'imainun ñucama nëtémianan nuxribi cëñúti 'ain.

¹¹Cacëxi ca an manë nunti niquince unicaman cushi 'imainun nunti 'ibúxribi anu 'uran iisama tanmainun Julianëxribi Pablönën bana cuaisama tani cuancatsi quaxa bénéacëxa. ¹²Usa 'ain ca mita inúmi anu 'iti cuëñquinma, unicama aín patsanén ésaquin sináncëxa:

—Enuax cuanx caranuna Fenice éma, Creta nasí aúa bari cuabúcë, au cuanx mita inútamainun anu 'i cuanti 'ai quixun cananuna tanti 'ain.

Parúnpapa tucánquia

¹³Usaquin sináncëbëbia aín tsipúmixax suñu munuishi bëquicëbëtan ca an

manë nunti niquincë unicaman —cananuna cuanti 'ai —quixun sináncëxa. Sinánbianquin ca Creta nasí cuétsinan nu buáncëxa. ¹⁴Cuancébëbi ca suñúan matámiax bëquiacëxa. ¹⁵Usai 'iquian cuainsama oquin manë nunti tuíncëbë tan cananuna anbia nu buántanun quixun sináncën. ¹⁶Suñúan bëquiquin buáncëx cananuna nasí chucúma, Cauda cacë, a rapasu cuani ami catamëacën. Ami catamëquin cananuna nunti chamaratsu bëchunan buaniabi anun tècérëcacë itsi a biquin anun bëacën. ¹⁷Bëxun cananuna manë nunti chanu 'aruacën. 'Arutancëxun ca an manë nunti niquincë unicaman manë nunti cushioquin aín amo camabi runucaxun néeacëxa. Néatancëxun ca sináncëxa, Sirte cacë masi 'urama sapi cananuna 'ai quixun. Uinu 'icë unin cara a masi amatia, ax ca anu pëánquiax échiquitima 'icë quixun sinani ca anu cuainsama tancëxa. Usa 'ain ca racuëti amquisama tanquin, chupa ami suñu bëquicë, an nunti niquincë unin buánpacëxa. Buánpaquin ca suñúinshia nu buántanun quixun sináncëxa. ¹⁸Usaquiani coónbia suñúan nétécëbétanma ca an manë nunti niquincë unicaman ñu buáncëcama raíri parúnpapa nébétsi puacëxa. ¹⁹Usaquín 'ón cananuna nunribi nuntinua 'icë ñucama parúnpapa nébétsi puacén. ²⁰Usobiani cuanquin cananuna 'itsa nétën bari ísima, 'isparibi ísima, 'ianan suñúanen parúnpapa bëchúancë, ashi isquin —énuax cananuna bamati 'ai —quixun sináncën.

²¹Usa 'ain 'itsa nétën picëma 'ain ca Pablonën atu nébétsinuax niruquin unicama cacëxa:

—'Én mitsu cacësabi oi Buenos Puertosnubi bérúax cananuna asábi 'ianan nun ñucama pucëma 'itsián.

²²Aínbi camina masá nuitutima

chuámashi 'icanti 'ain. Achúshi uníxbi cananuna bamatima 'ain, manë nuntixëshi ca nanéti 'icën. ²³Énë imé cama ainan 'ixun 'én a rabicë, Nucën Papa Diosan xucéxa ucë ángel isan. ²⁴Iscëxun ca 'é caxa: Pablo, camina racuëtima 'ain. Mi cupí ca micëñun axa mibë manë nuntinu 'icë unicamaribi bacamiquiti 'icëbi Nucën Papa Diosan iémiti 'icën. Iémicëx cuanx camina Romanu 'icë 'apu, Césarnu bëbati 'ain. ²⁵Angelnën 'é cacë sinani camina chuámarua 'icanti 'ain. 'Én cana 'unarin, Nucën Papa Diosan 'imicëx ca ángelnën 'é cacësabi oi 'iti 'icën. ²⁶Usa 'aínbi ca manë nuntixëshi nasinu 'irui anu ránquiti 'icën.

²⁷Usa 'ain cananuna rabé semana 'icëbë suñúanen amo amo oquin buáncëx, parúnpapa Adria cacë, anu 'iacën. Anuxun ca imé naëx an nunti niquincë unicaman —sapi cananuna menu bëbai —quixun sináncëxa. ²⁸Sinánxun ca parúnpapa némìn tanquin —ca treinta y seis metros 'icë —quixun isacëxa. Isax 'uri cuanxun tantëcënquin ca —ca veintisiete metros 'icë —quixun isacëxa. ²⁹Isax ca maparami 'ia manë nunti tuquiti sinani racuëquin aín tsipúnuxun rabé 'imainun rabé manë cha, tésë itsin tècérëcaxun, manë nunti anubi bëspúnun nipácëxa. Imé naëx nipátancëxun ca pëcaranun quiax bënëquin caíancëxa. ³⁰Caínquin ca an nunti niquincë unicaman manë nunti rëbunuxun tésë itsin tècérëcaxun manë nipácësa 'itánun, nunti chucúmara a anun menu cuanuxun nanopáctisi quixun sináncëxa. ³¹Usoquian a unicaman 'aia oquin ca Pablonën Capitán Juliocëñun aín suntárucama cacëxa:

—'Enë unicama manë nuntinu bérúcëbëma camina mitsux bacamiquiti 'ain.

³²Pablonën cacëxun ca suntárucaman anun nunti chucúma tècérëcacë

itsicama tēaxun, bacan buántanun
nipácëxa.

³³Usa 'ain ca pëcarati 'urama 'ain
Pablónën camaxunbia pinun quixun
ësaquin cacëxa:

—Rabé semana camina ñu pima
'ianan 'uxcëma 'ain. ³⁴Uinu 'icë uníxbi
ca nëtétilma 'icën. Camina usabi 'inuxun
'acanin. Usa 'ain camina min nami
cushinuxun piti 'ain.

³⁵Usaquin caquin ca Pablónën pán
bixun, acaman ismainunbi —asábi ca
—Nucén Papa Dios catancëxun, tucapa-
xun piacëxa. ³⁶Usaquin caquian piia
isquin ca masá nuitucé a nëtéquin
camaxunbi piacëxa. ³⁷Manë nuntinua
'icë unicamax cananuna doscientos
setenta y seis uni 'iacën. ³⁸Acaman ca
uiti cara piisa tania pitancëxun, manë
nuntia xanúntanun trigo sacocama
parúnpapanu puacëxa.

Manë nunti nanéa

³⁹Usa 'ain ca pëcaracëbétan me
isquinbi uinu cara quixun an nunti
niquincé unicaman 'unánma 'icën.
'Unánquinmabi ca parúnpapa tsintúncé
nua masi isquin anu manë nunti 'aruti
sináncëxa. ⁴⁰Sinánxun ca anun tēcérëcacé
cti itsi tēaquin manëa nipácé a parúnpa-
panubi èancëxa. Èanan ca anun
puntëbianquin buánti manë nunti
tsipúnua 'icë inti, a anun tēcérëcacé
itsicama tubuacëxa. Tubutancëxun ca
manë nunti rëbunu nitsincé iimi, ami
'iquian suñun manë nunti buánun
quixun chupa buánruacëxa. ⁴¹Chupa
buánrucëbë bëqui, ami 'i cushiquin
buánxun, ca suñun baca xobucé rabé
nëbëtsia 'icë masinu ráncaisama oquin
manë nunti 'aruacëxa. Usa 'ain ca
ráncaisama 'ain ami 'i cushi xuquiquin
bacan manë nunti tsipun tucapacëxa.
⁴²Tucapacëbétan ca sipuacé unicama
mënuquianx abáti rabanan suntáruc-

man 'acatsi quiacëxa. ⁴³Acatsi quiabi ca
aín capitán Julionén Pablribima 'aia
quixun sinánquin, sipuacé unicama
'axunma 'anun quixun aín suntárucama
cacëxa. Canan ca an mëñuti 'unáncëca-
max paían mënuquianx 'irumainuan,
⁴⁴an mëñuti 'unáncëma unicamaxribi
manë nunti panatan mënuquianx caman
'irutanun quixun cacëxa. Capitán
Julionén cacësabi oi mënuquiani cuanx
ca camáxbi caman 'irui cëñúruacëxa.

Malta cacë nasínuá Pablo 'iá

28 ¹Usai camáxbi bacamiquibi
iéxun cananuna —Malta cacë
nasí ca ènëx 'icë —quixun a isacën. ²A
nasínu 'icë unicaman ca nu nuibaquin,
'uí 'imainun matsu 'ain, ami nux sénamë
nun quixun tsi tícaquin èrénuacëxa.
³Èrénuacëbétan ca Pablónën mëchan
xanúncé bixun, tsi rëquirucénu niacëxa.
Nicëbë tsian xarocëxun tanbëtsini uquin
ca Pablo runun mëcháncëxa. ⁴Usoia isi
ca a nasínu 'icë unicamax ratuti èsai
canancëxa:

—Ènë unix ca asérabi an uni 'acé uni
'icën. Bacamiquibi iéaxbi ca aín 'ucha
cupí bamati 'icën.

⁵Canancëbétanbi ca Pablónën runu
mëtúasquiquin tsinu niacëxa. Usofbi ca
Pablo uisañbi 'iama 'icën. ⁶Usai 'ia isquin
ca aín mëcén ca uáti 'icë quixun anu 'icë
unicaman sináncëxa. Sinánan ca —ca
bamati 'icë —quixun sináncëxa.
Sinánxun 'uran caíncëxbia uatima 'ianan
bamaíama oi ca bëtsi oquin sinani
—ènë unix ca dios achúshi 'icë
—quiacëxa.

⁷Anunu 'icë a 'urama ca a nasínu 'icë
Publio cacë uni aín tucuricu aín me
'iacëxa. Usa 'ain ca a unin bitancëxun
aín xubunu 'inun quixun nu cacëxa.
Cacëx anu rabé 'imainun achúshi nëtë
abé 'ia ca pimianan nu 'aquiancëxa.

⁸Nux anu 'ain ca Publionén papa

'insinan 'ianan chixutanribi 'i, racácë 'iacéxa. Usa 'icéa ñuia cuati ca Pablo a isi cuancéxa. Cuanxun ca Nucén Papa Diosbë banatancéxun aín mécenan raméquin pëxcüacéxa.⁹ Usocébëa anu aia ca Pablonën a nasínu 'icé uni ñucécamaribi pëxcüacéxa.¹⁰ Usocébëtan ca a nasínu 'icé unicaman numi sinánquin nu 'aquiancéxa. 'Aquianan ca nuxnu cuancébëtan, manë nuntinu nun pibianti ñucamaribi nu 'aruxuancéxa.

Pablo Romanu bëba

¹¹ Usa 'ain cananuna rabé 'imainun achúshi 'uxén Malta nasínu 'iacén. 'Itancéx cananuna anuxun mita inúmia aín 'ibu anu 'ain, Alejandrínanuxuan bëcë manë nunti anun cuanux anu 'iruacén. A manë nuntin rëbunu ca uni rabétan bëmánan tanxun 'acé i 'iacéxa, ax ca Cástor 'imainun Pólux caquin anéçë 'iacéxa.¹² Malta nasínuax a nuntinu 'iruquiani cuanx cananuna Siracusa cacë émanu bëbacën. Bëbax cananuna anu rabé 'imainun achúshi nëtén 'iacén. ¹³ 'Itancéx cuanquin me ratábiani, parúnpapa cuébíushi cuanx cananuna Regio cacë émanu bëbacën. Bëbonx suñúan caxucüax uquin nu bëcacëx cuanx cananuna rabé nëté 'icébë Puteoli cacë émanu bëbacën.¹⁴ Bëbaxun cananuna anuxun axa Jesucristomi cataméçë uni raíri méracén. Méracé xuan abé 'inun cacëx cananuna anu achúshi semana 'iacén. Achúshi semana 'itancéx cananuna Roma émanu bain cuancén.¹⁵ Usa 'ain ca nuxnu cuania cuabétsini axa Jesucristomi cataméçë uni raíri Romanuax ricuatsini Apio Foro cacë émanuax nubé méranganani uacéxa. 'Imainun ca raírinéxbiri Tres Tabernas cacë émanuax nubé mérangancéxa. Acamabënu mérangancébëtan ca Pablonën Nucén Papa Dios —asábi ca —caquin upí oquin sináncëxa.¹⁶ Usari 'i

cananuna Roma émanu bëbacën. Bëbacébëtan ca capitán Julionën an bëcë sipuacë unicama a guardianën cushi 'ináncëxa. 'Inánan ca Pablo bëtsi xubunua 'inun canan an bérúanun quixun suntáru achúshi cacéxa.

Romanuxuan Pablonën bana ñuixuan

¹⁷ Romanu bëbax, rabé 'imainun achúshi nëtë 'itancéxun ca Pablonën judíos uni aín cushicamaxa a isi unun quixun camiacéxa. Camicëx aía timëtia ca Pablonën cacéxa:

—'Én aintsicama, cana mitsu cain, 'én cana judíos unicama uisa ocëma 'ain, uisa oíma cana nun chaitiocécama 'iásabi 'ian. Usai 'iabi ca Jerusalénxun judíos unicaman an sipuanun quixun romáños unicama 'é 'inánxa.¹⁸ Ináncë xun 'é ñucáxun ca 'unánxa, 'én ñu 'acé 'áima 'ain ca a cupía 'é 'ati 'áima 'icé quixun. Usa 'ain ca 'é chiquíntisa tanxa.¹⁹ Chiquíntisa taniabi ca judíos unicaman 'éa chiquínxunma 'anun caxa. Usaquian caia cana 'apucama can, Romanu 'icé 'apu, Césarnë ca 'émia manáncë banacama mënìoti 'icé quixun. 'Émia atux manáncë banacama a ñuixunibi cana Césarmi judíos unicama ñui manántima 'ain.²⁰ Usa 'ixun cana mitsu isanan mitsubé banatisa tanquin, 'émi isi unun quixun mitsu camian. Judíos unicaman sináncésaribi oquin cana —bama 'aish ca uni baísquiti 'icé —quixun sinanin. 'Én usaquin sináncë cupí cana manë risi énén tècérëcacé 'ain.

²¹ Usaífa quia ca anua 'icé judíos unicaman Pablo cacéxa:

—Nun cananuna Judea menuxuan bëmicë quirica mi ñuiquian 'acé achúshiratsubi bicëma 'ain. 'Imainun ca anuax ucé judíos unicamax mi ñuiquin, min isamina ñu 'atima 'ai quixun nu cacëma 'icén.²² Cananuna 'unanin,

mecama oquin ca axa Jesúsmi sináncë unicama ami nishquin unin ñuia. Usa 'ain cananuna minmi a uisaira cara a ñucama 'icë quixun ñuia cuaisa tanin.

²³Usa 'ain ca a nëtéan Pablonën bana ñuia cuacatsia quicë a nëtëن 'aisamaira uni anua Pablo 'icënu uacëxa. Aíá timëtia ca bari xamárutamainun ñuixuanan xupíopaquinribi bana ñuixuancëxa. Bana ñuixunquin ca uisari cara uni Nucën Papa Diosnan 'iti 'icë quixun canan —Moisés 'imainun an Nucën Papa Dios quicë bana uni ñuixuncë unicamaxribia, axa uti Cristo a ñui quiásabi oi ca Jesús uacëxa —quixun ñuixuancëxa. ²⁴Pablo quia cuaquian raíri unicaman —a banax ca asérabi 'icë —quixun cuamainun ca raírinén —a banax ca asérabima 'icë —quixun cuaisama tancëxa. ²⁵Usai 'i ca raírinëxa —asábi ca —quimainun uni raírinëxribi —usama ca —quicëbëtan, camaxunbi bëtsi bëtsi oquin sináncëxa. Usaía 'ia ca Pablonën ésaquin cacëxa:

—Nucën Papa Diosan Bëru Ñunshin Upitan sinánmicëxuan Isaíasnën nucën raracama cá banax ca asérabi 'icën. A banax ca ésa quia:

²⁶ Camina anu cuanxun atúan cuanun ésaquin judíos unicama cati 'ain: Mitsun pabitan 'en bana ñuia cuaqueinbi camina uisai cara quia

quixun 'unántima 'ain. Mitsun bërun 'en 'aia isfbi camina 'ëx cushiira 'áinbi 'émi sinántima 'ain. ²⁷Atun nuitu mëu 'unántisama tanan ca judíos unicaman atun pabitan cuaqueinbi uisai quicë cara quixun 'unántisama tania. Atun bërúnbì 'en 'aia isquinbi ca 'ëx cushiira 'áinbi 'émi sinántisama tania. 'Émi sinanatia cana atu 'en uni 'inun iémitsian. Usa 'aínbi ca 'iisama tanxa.

²⁸Camina 'unánti 'ain, 'en mitsu ñuixuncë bana, Jesucristomi catamëtishi ca uni Nucën Papa Diosnan 'iti 'icë quiax quicë, a bana ñuixunia ca judíosma unicaman cuaxa. Usa 'aish ca atux a bana quicësabi oi 'iti 'icën.

²⁹Usaquin Pablonën cacëx ca judíos unicamax Pablonëan ñuicë banacama a ñui qui atúxbi cuébicananquiani atun xubunu cuancëxa.

³⁰Usa 'ain ca Pablo aín xubunu 'iquin xubu 'ibu cupíoi anu rabé baritia 'iacëxa. Anu 'ixun ca axa a isi ucé unicama nuibaquin biacëxa. ³¹Biquin ca uisari cara uni Nucën Papa Diosnan 'iti 'icë quixun ñuixuanan uisai cara Nucën 'Ibu Jesucristomi catamëti 'iti 'icë quixun ñuixuancëxa, uinu 'icë unínbia ubíocëma 'ixun.